

ગુલબંકાવળીની વારતા.

કવિ કૃષ્ણદાસની બનાવેલી
દોહરા ચોપાઈ તથા છપા સાથે.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
બુકશેલર નગજીવન દલપત.

આવૃત્તિ ૨ છ.

અમદાવાદ:

આડિયામાં અમરતલાલના મહાદેવમાં 'હિતે-
શકુ' પ્રેસમાં પોલ નેશન બુલજીએ
છાપી.

સને ૧૮૮૦—સંવત ૧૯૩૬

કીમત રૂ. ૧) એક.

ગુલબંકાવલીનો વાર્તા*

સર્વ સામીલાદેશીઓને વાંચવા
સારું.

બુકશેલર જગજીવન દલપતે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરી.

આવૃત્તિ ૨૭.

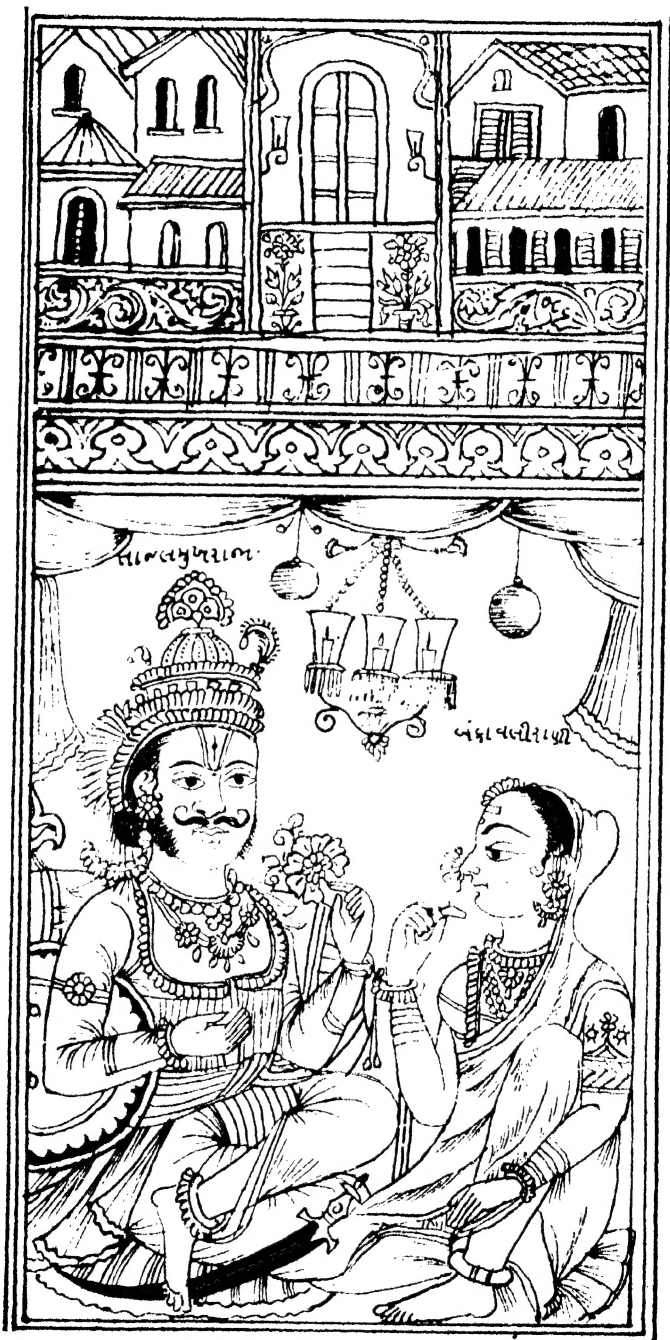

અમદાવાદ:

આઢિયામાં અમરતલાલના મહાદેવમાં 'હિતે-
રઘુ' પ્રેસમાં પટેલ નેશનલ મુજીયમ
છાપી.

સને ૧૮૮૦—સંવત ૧૯૩૬

કીમત ૩૧) અંક.

ગુલબંકાવળીની વાર્તા*

—૦૦❧૦૦—

મેગલાચરણ.

દોહરા.

શ્રી ગણપતી આરાધીએ, પુંજી મેલ કરજોડ;
સહ મળી કવી કરણ કરો, કોપમાં દેશો જોડ. ૧
સરસ્વતી મા કપાલુ કરો, વાણી આપો શુદ્ધ;
જોડું ખર લેતા તપી, કપા તમારી બુદ્ધ. ૨
પ્રથમ કલિદવને પરણું, જેની મુજ પર સહાય;
કરણ કરો હું કરગર, આ ગ્રંથ ચાલતો થાય. ૩

ઓપાઈ.

સીરકસતાંન નામે એક ગામ, જલદસંગ રાજનું નામ;
રાજ-અલાવે રૂડી પેર, પણી અજબન છે તેને ખેર.
વરણ અદારે વાસો રહે, શોભા મંદ્રના સરખી લહે;
રાજને પ્રધાનજ સહી, તે પણ અતી ડહા છે તહી.

તે રાજને રાણી એક, તેહ તણા શું કહું વિવેક;
તેને પુત્ર પ્રગટયા ત્યાં ચાર, તેની શોભાનો નહી પાર.
કરી પુત્ર જન્મ્યો છે એક, તેના લેખ કરયા વીવેક;
જોશીએ રાજને કહું, તે લેખમાં એક કઠિતક થયું.

ત્યારે રાજ ખોલ્યા વાણ, કહેા જોશીજ સતુર સુનણ;
ત્યારે જોશીજ કહે રાય, તેહ લેખનો કહું મહીમાય.
પુત્રનું મુખ જોશો જાહેરે, આંખે અંધ થયો તાહેરે;
ત્યારે રાજ અમકયો જન, જોશી કહે તે સત વચન.

દોહરા.

રાએ વજર તેડાવીઓ, કહી માંડીને વાત;
કોહો વજર હવે શું થયે, કાજ શું કરવું જાત. ૧
પુત્રનું મુખ જોવું નહી, શું છે પુત્રનું કામ;
મુકો એને વન જઈ, ના આવે આ હામ. ૨
વજર તમે ચોક્કી કરો, ન મુકયો વીણો એહ;
જાળવજો જુગતે કરી, સાચું કહું છું તેહ. ૩
વજર ત્યાંથી સંચરયો, ગયો તે વન માજર;
બાર ગઉ પર જઈ રહ્યા, જતન કરતા તે અપાર. ૪

ઓપાઈ.

એ વાત તો અહીંથી રહી, ધેર રાજની રી ગત થઈ;

वज्र गया पक्षी शुं थुं, पेर तेनी प्रीते लहु.
 अक सभे पोते राजन, नीकणा भीज्यानीअं वन;
 लुप भेडा वाडीभां जघ, पानपान करे छे सही.
 पक्षी नीकल्या भरगिया ते आहार, साथी पोते ते उचासार;
 साथे साथी तेने सही, शीकार रभवानी भ्रष्टा थर्म.
 भरघ दीहुं अक वन भोजन, सांखुं आल मुक्या तोप्पार;
 जाले धायल करे आन्यो लाग, नासे हरण तेना नहि ताग.
 पुंठे ते मुक्या तोप्पार, नासे वन डेरी भोजन;
 साथी सहु पछवाडे रह्या, राजन हरणु पुंठे गया.
 सात जेजन ते नाहुं जाल, तेह हरणना लीधा प्राण;
 अस्व राज्यो उभा ते ठाम, थर्म गधुं राजननुं काम.
 पुत्र पांयभा ताजल नाम, जेणे नीज तजल्युं गाम;
 मुप जेअं ते अंधज थाय, जालु डाहाव्या जंगल मांय.
 अक दीवस प्रधानज सही, शीपनां वयन कुंवरने कही;
 तथी क्रोध अढानी करी, आन्यो सुत वन लमतो करी.
 तेता जोग आनीने मज्या, लज्या लेप ठणे नही टाण्या;
 दीडा आवता राजकुमार, जाले जीने छंद अपतार.
 धन्य धन्य अं जगुनी तन, जेनी कुपथी थुं रतन;
 द्रष्ट मरी जेअो जेठले, राजन अंध थयो तेठले.

छपा.

टणशे लुं डी मुप, कंधक उद्यम करवाथी;
 टणशे सतनो भेद, देश परदेश गयाथी;
 टणशे देहमां रोग, राज अशड करवाथी;
 टणशे दुरजल देह अहे, जप तप आयरवाथी;
 पुन्ये तो पाप ठणे सही, माहाजनो कहे छे कथी;
 क्रीजन मुप वालु कहे, लज्या लेप टणता नथी. १
 जय जेरावर सरण, मेरे उपर जग भेसे;
 भेसे गीर गदाय, जय देश के विदेश;
 पेसे जे पाताज, आप आकाशे जय;
 जय शेषने शरण, रहे वये दण मांय;
 जेगी थर्म जंगलमां लज, अनेक उपाय करे मथी;
 क्रीजन कहे सत करी मानजे, लज्या लेप टणता नथी. २

हुडा.

पुत्र जाले कोम राजनी, राय जाले राजकुमार;
 द्रष्टे द्रष्ट भेजनी मणी, त्यांथी आल्यो असवार. १
 नजर मरीने नीदानीय, अंध थयो त्यां राय;

- લખ્યા લેખ આવી મળ્યા, શાસ્ત્ર ખાટાં હેમ થાય. ૨
 રાજાએ મન વીચારીયું, એ સુત મહારો જાણુ;
 જોશીએ કહ્યું નિશચે થયું, મેં નિશચે કર્યું પ્રમાણુ. ૩
 શોકાતુર મનમાં થયો, તેહને દુખ તણો નહી પાર;
 જાવા મારગ સુજો નહી, વજીર આજ્યો તે દાર. ૪
 પ્રધાન જો પોતા તણો, અંધ બળ જોતું નામ;
 પુત્રને સોધવા નીમર્યો, આવી પોર્યો તે હામ. ૫
 આવીને ઉભો રહ્યો, કરી ડંડ પરણામ;
 રાજા કાંઈ નથી દેખતો, વીચાર્યું તે હામ. ૬
 રાજા દેમ નથી ખોલતા, મેં તમને કર્યા પરણામ;
 તમને અડસટો આજળ્યા, કયાંથી આવા આ હામ. ૭
 રાજા કહે શું ખોલીએ, અંધ થયો હું જાણુ;
 રાજકુંવર દોડા આહી, તેહ પુત્ર નીરવાણુ. ૮
 છોટો દેમ તમે મુકીયો, દેમ એડલા આવ્યા આહી;
 મારી શીખામણુ માની નહી, મને અંધ કાંધો સહી. ૯
 શોકાતુર સરવે થયા, સુણી આવાં વચન;
 પછે તેડી આવા પુર વીજે, સેના સહીત રાજન. ૧૦
 વારતા આલી પુર વીજે, પામ્યા સરવે દુખ;
 પાપો પુત્ર પેદા થયો, દોડું તેનું મુખ. ૧૧
 ત્રાહે ત્રાહે સહુકો કરે, વરણુ આરોઢે લોક;
 નિંદા કરે સહુ પુત્રની, ધરે છે મનમાં શોક. ૧૨
 રાજા આલી ઘેર ગયો, તેને દુખ તણો નહી પાર;
 ભરી સભામાં ખેડો સહી, સરવે કર્યા જીહાર. ૧૩
 જોશી પંડીતને વેદીયા, વધદને વીપ્ર અપાર;
 આસરવાદ કાંધા જસહી, મુખ ખોલ્યો તે દાર. ૧૪
 શાસ્ત્ર વચન સાચાં થયાં, અંધ થયો હું આંધ;
 પાછાં નેત્ર આવે મુને, એવો છે ઉપાય. ૧૫
 ત્યારે વીપ્ર સહુ ખોલિયા, વધદક સાચાનું હામ;
 પુછો તેડી ધનવંતરી, તે પુરે મન હામ. ૧૬

ઓપાઇ.

વચન વીપ્રનાં મનમાં ધરી, વધદ સભા રાજાએ કરી;
 મુલક મુલકના હકીમ જોહ, તેડાવ્યા સહુ આણી વેહ.
 ભરી સભા સહુ ખેડા સાથ, રાજા ખોલ્યો જોડી હાથ;
 કયે પ્રકારે પામું આંખ, શાસ્ત્ર પ્રમાણુ પુરો શાખ.
 મારે ધનવંતરી સહુ તમા, નીશચે કરીને ખોલ્યા અમા;
 એમ કહીને નાર્યું શીશ, ત્યારે વધદ ખોલ્યા દશ વીશ.

અનેક ઉપાય કરશે રાય, તાય આંખ સારી નવ થાયં;
લખીત વાત એ નીચે થઈ, દેખતા કરનારી છે તહી.
ગુલબંકાવલી પુષ્પજ સાર, તે મળેતો થાય કરાર;
સાત જનમનો આંધો હોય, અડકે કુલ કે નજરે જોય.

તે મળે તો કામજ થાય, બાકી ખીજે નથી ઉપાય;
એવાં વધ્ધનાં મુણી વચન, હરખું ઘણું રાજનું મન.
જોળ કરાવી અપરમપાર, સોધવા બોલ્યા ઠારોઠાર;
જે લાવે બંકાવલી ભાળ, તે નરને હું કરું નાહાલ.

અખુટ ભંડાર ભરાયું વાસ, વજર કરીને રાખું પાસ;
સસ્થ માણસ થયાં તદ્યાર, સોધવા નીકલ્યા ઠારોઠાર.
પાહાડ પરવત જોયા બહુ ઠામ, પણ ન મળે બંકાવલી નામ;
પુરવ પછમ ઉતર દક્ષણ સહી, કાંઈ જોયામાં બાકી નહી.
નિરાસ થઈ પાછા આવીયા, કાંઈ ભાળ તો નથી લાવીયા;
લાચાર થઈ ખેઠા સઉ સાથ, ત્યારે ઘરયા રાજાએ હાથ;
અરે દુર્લભ આતે શું થયું, વધ્ધ વચન તો મીઠ્યા ગયું.
હું ક્યાં જાઉં હવે શું કરું, દેહ ત્યાગ કરીને મરું;
અંધ ત્યારે ધોક અવતાર, લાચાર થઈ બોલ્યા તે ઠાર.

દોહરો.

લાચાર થઈ વાણી કહી, ત્યારે ગિઠ્યા સુત આર;
પાસે જઈ ઉભા રહ્યા, કરી તાતને જીહાર. ૧

આર્શીંગલ થાયું અમો, બત્રીસ લક્ષણ તન;
બંકાવલીને લાવીએ, મુખ બોલ્યા એમ વચન. ૨

અતુરાઈએ સોધી લાવીયું, આર્શીંગલ થાયું તાત;
રજા આપો અમને તમો, બોલ્યા સભામાં વાત. ૩

રાજા કે હું અંધ થયો, વળી તમો જાવજો તન;
હવે ધીરજ કેમ ધરી સકું, કેમ વાળીસ મુજ મન. ૪

થોડા દિવસમાં આવશું, અમો નીચે કરીયું કામ;
મોટે રજા આપો તમે, આ વેળા આ ઠામ. ૫

નથી આશરો ખીજા તણો, સરવે ખીચારા રાંક;
અમ વિના કામ થાય નહી, એ નીચે આડો આંક. ૬

સભા સરવે વાણી વેદ, એવત્રોસ લક્ષણ તન;
લાવે તેમાં સંદેહ નહી, એમ બોલ્યા સરવે વચન. ૭

બીર બીર માહા પ્રાક્રમી, જુધ શીરોમણ સાર.
એ અતુરાઈ પેંદા કરે, એ ગુણ તણા ભંડાર. ૮

ત્યારે રાજાએ હીમત ધરી, બોલ્યા તેણે ઠામ;
લ્યો ખજાનો અતી ધણો, શીઘ કરો એ કામ.

હસ્તી પાંચ ધરાવતી, ને પાંચસેં અસવાર;
 અન્નનો આપ્યો અવી ઘણો, કહેતાં ન આવે પાર ૧૦
 શુભ મહુરત જોઈ નીસરેયા, કુચ મુકામે જાય;
 એ વાત રહી ઝોટલે, ખીજો કહું મહીમાય, ૧૧
 ચોપાઈ.

તાજલમુખને ખબર થઈ, પીતા અંધ થયો મુજને જોઈ;
 તેની ચર્યા મારે જોવી સહી, એવાતમાં સંદેહ નહી.
 માળ્યા જંગલમાં મુજને તાત, સાચી માની કુંવરે વાત;
 ખીકાર પડ્યો માહારો અવતાર, મુજ શીર ખેઠી માઠી ગાળ.
 ખીકાર પડ્યું એ માહારે રૂપ, જઈને પડું હું મોટે કુપ;
 શું મુખ લેઈને હુંતે કરું, મોટે વીખ ખાઈને મરું.
 એ વીચાર કરે જોટલે, કાસદ એક આંચો તેટલે;
 તેણે મુખથી વાણી કહી, રાજના કુંવર આંચા છે અહી.
 ખંકવળો લેવા કારણે, ઘર તણ નીકળ્યા બારણે;
 તે મળે તો રૂકું થાય, આંખ દેખે રૂડો રાય.
 એવાં વચન કાસદનાં સુણી, ખુશાલી વાંકી મનમાં ઘણી;
 વિચાર કર્યો પોતાને મન, હું જઈ મળું મુજ અંધવ જન.
 પુછી પાર તેનો લેઉં, તે પરમાણે પણ હું જાઉં;
 તુરી ઉપર થયો અસવાર, માર્યો ઘોડો નવ લાગી વાર.
 મુકામે કરી રહયાછે જ્યાં, તાજલમુખ આવી પહોંરેયો ત્યાં;
 ઘોડા મધે ઘોડો શહી, કાઈએ તેને ઓળખ્યો નહી.
 એક સુધંદ તેના લશકરમાં શહી, તેણે પુછ્યું કુંવરને જ્યાં;
 જાણુ છો તમે બાળેવેશ, કહેા કેમ નીકળ્યા છો પરદેશ.
 ત્યારે તે નર બોલ્યો બોલ, જાણે જીભ અમરતની તોલ;
 પંથી મુસાફર છીએ અમા, પુછાછાં તો સુણજો તમે.
 નથી ભાઈ અંધવ સજન સાથ, તમશરણે આંચા ઝાલોહાથ;
 ત્યારે સમ્મદ બેલ્યો શહી, ચિંતા ફિકર કરવી નહી.
 સુખે રહેા અમારી પાસ; લશકર સાગીધ કરજો વાસ.

ફહા.

એમ અરસપરસ વાતો કરે, રહ્યા તેની સાથ;
 પ્રાતઃકાળે ત્યાં થકી, સેના સંગાથે જાય. ૧
 ઘણા પંથ કાપ્યા સહી, એમ કરતાં આબુ ગામ;
 દેરા તંત્ર તાણીઆ, નેકીધા સરવે મુકામ. ૨
 તે નગરતણી શોભા ઘણી કહેતાં કહી નવ જાય;
 નવ નવા મેહેલ શોભી રહયા, દોસે ઘણી શોભાય. ૩
 રાજા ત્યાંનો સતવાદીઓ, પ્રજાતણો પ્રતીપાળ;

દુખ નહી તે દેશમાં, શાભા અપરંપાર. ૪
 તારીફ સુણી એવી શહેરની, હરખ્યા સહુ તે કામ;
 ચારે ભાઈ તે ચતુરનાર, જોવા ગયા તે ગામ. ૫
 દરવાજા પેળાને બારીઓ, ગલી કુંચી, બુઢાર;
 જળહળ જોત ઝળકી રહી, સોભા કારોકાર. ૬
 જોતાં જોતાં આવીઆ, જ્યાંછે બચ્ચા બજાર;
 ત્યાં એક મહેલ દોઢા સહી, તેની શાભાનો નહી પાર. ૭
 છજાં જરૂઆં રાવડી, મણાકારી કામ.
 ચક નાંખ્યો છે જગી તણા, જાણે મંદ્રપુરીનું ધામ. ૮
 ઢોલ દોઢા એક બારણે, ત્યાંછે સુંદર કામ.
 તે દેખી ચારે વિશ્વમય થયા, ક્યાંઈ દોઢું ન આપું કામ.
 ત્યાં સુંદર નાર એક અવતરી, ને ઊંચા બહુ આવાસ;
 ચારે ભાઈ માહા ચતુર છે, પછે તેડીને પાસ. ૯
 આ મહેલ છે કોણ તણા, કોણ છે એની જાત;
 આ ઢોલ મુક્યો શા કારણે, એ સંદેહ સરખી વાત. ૧૦

આપામ

એ રીતે ચારે બાજુ વાત, ત્યારે જોડ્યા પેલે હાથ;
 એતો યુણકા કેરું છે દ્વાર, રાજદ્વારથી સોભા સાર.
 દેવાંજા છે સુંદર રૂપ, નાગકન્યાથી શાભા અનુપ;
 પદમતી હંસમતી ચંતમતી નાર, તેને ગણતી નથી લગાર.
 જાણે જળકે જળહળ જોત, ઉદોકાર શામે ઉલોત;
 માહતી રૂપ છે સુંદરી, પૃથવી ઉપર એક અવતરી.
 લાખી યુણકા એનું નામ, ઘેલેલું કીધું સઘળું ગામ;
 લાખ રૂપમંચા આપે જોઈ, મુખ વિનતાનું નિરખે તોઈ.
 પ્રથમ દ્રવ્યના ઢગલાં કરે, પછે જોડીઆ કરમાં ધરે;
 એક લાખનો એકજ નાદ, વિનતાને કાને પડે સાદ.
 સુણી નાદને દેછે માત, દારી સાથે માકલેછે પાત;
 તેડી જાય છે મલની માંછી, જે કહેશે તે કરશે તાંછી.
 દ્રવ્ય હોય તો નાદજ કરે, નહી તો મારગમાં પરવરે;
 એવાં દાસનાં સુણી વચન, વીચાર કરવા લાગ્યા મન.
 એટલો તોર રાજે સુંદરી, જોવી એને નજરે ભરી;
 લાખ રૂપિઆનો એકજ ઢોલ, તે પ્રમાણે જોયું તોલ.
 પાસે દ્રવ્ય તેને શાંતી વાર, ચાર ઢગલા કર્યા તે કાર;
 પછી ડાંણીઆ લીધાંછે હાથ, અવાજ કર્યા ચારે જણ સાથ.
 લશકર પડ્યું પાદરે શહી, ચારે આંચા યુણકાને તહી;
 તાજલખા રહ્યા લશકરની પાસ, ચારે આંચા યુણકાનેવાસ.

ફહા.

- ક્રીધા નાદ ચારે જાણે, થઈ વિનતાને જાણુ;
પ્રસન્ન થઈ ધણું કામની, ખોલી મુખે વાણુ. ૧
- કેા નર આવી પોહોચા સહી, દાસી દો જઈ માન;
તેડી લાવો મુજ આગળે, આપો ફેરફાર પાન. ૨
- એવાં વચન દાસી સુણી, ઉતરી તેણીવાર;
સોળ સંખ્યા છે શોભતા, શોભાનો નહીં પાર ૩
- જુહાર કર્યા નીચી વળી, ખોલી મુખથી વાણુ;
બલે પધાર્યા રાજની, છાજ અતુર સુજાણુ. ૪
- શેઠાણી મારી તેડે સહી, તેણે મોકલ્યાં ખીડાં પાન;
અતુરને અતુર મળે, એમ કહીને દીધું માન. ૫
- તેડી ગઈ તે તારણી, ચારે અતુર સુજાણુ.
મેઠક મધે લાવી સહી, ત્યાં શોભે ઉદયો બાણુ; ૬
- પાટ પરવાળી તણો, જડીત હિંડોળા આપે.
એ વીશકરમાએ રચના રચી, ધણી શોભાનો નહિ પાર; ૭
- જેવી કાને સુણી હતી, તેવી સુંદર નાર.
મરગાનેણી કરી કેસરી, સોમે સકુલ અવતાર;
જાણે વીજળી જળકી રહી, વદન કમળ આકાર. ૮
- ધણી અપળતા નારની, મુઘ તણી બંડાર;
સોલ વરસની સુંદરી, દેખે છે અતુર નર ચાર. ૯
- વીનતા ઉઠી ઉભી થઈ, ખોલી હાસ વચન;
બલે આવ્યા પૃથવી પતી, ધણું રીઝું મારે મન. ૧૦

ચોપાદ.

વીનતા ઉઠી ઊભી થઈ, જોતાં ચારની સુધ નવ રહી;
આપી પુરશી દીધાં માન, તે વીનતાએ આપ્યાં પાન.
કંઈ નેત્ર અપળતા કરી, ચીત ચારેનાં લીધાં હરી;
ચારે અતુરાઈ ભુલી ગયા, જોઈ વીનતાને આકુળ થયા.

વીનતા ખોલી મધુરી વાણુ, બલે પધાર્યા અતુર સુજાણુ;
કાંઈ આસા હમને દીજીએ, તમે કહો તે અમે કીજીએ.
એવાં વચન વીનતાનાં સુણી, ચારે જાણે વાણી બાણી;
ભાપ્ય રૂપીઆ લોછો તમે, તે કારણ પૂછીએ અમે.

ત્યારે વીનતા ખોલી વાણુ, સુણજો ચારે અતુર સુજાણુ;
માહારે રમત રમવાના ઘેડ, પરકું પેહેલી નરશું હોડ.
ચોસાર તણા રમત છે જોહ, રમત રમવી આણી નેહ;
જો નર હારે આ કાર, તો તો કાઠો મુકું બહાર.
હારે તો દરબ મુકીને જાય, જીતે તો મુજ સ્વામી થાય;

બત્રીસ લક્ષણ તેનું છે કામ, મુરખ થું સમજે આ કામ.
 એવાં વચન વીનતાનાં સુણી, વીમાસણન્યર્થ ચારેને ઘણી;
 ગમે તેવી પણ આખર નાર, એને જીતતાં કેટલીવાર.
 વારાફરતી રમથે અર્ધ, જે જીતથે તે વરસે સર્ધ;
 એવો મનમાં કરચો વીચાર, માંડી બાજી નવ લાગી વાર.

ફહા.

માંડયા પાટ કંચન તણું, ચતુરંગી સોગથી સાર;
 વીનતાએ ત્યાં મુકીયા, આવીને બેઠી નાર. ૧
 બીલાડીને શીર દીપક ધરયા, પછે બોલી મુખથી વાણ;
 હવે વારાફરતી રમો સહી, તમાછી ચતુર સુજાણ. ૨
 જીતે તેની હું તારૂણી, હારે તેના લેજી દામ;
 એમ કહી બેઠી સહી, વીનતા તેણે કામ. ૩
 એવાં વચન વીનતાનાં સુણી, રીસ ચડી અપાર;
 તે મધિરી એક ઊઠીઓ, બેઠો સનમુખ નાર. ૪
 ધણે ઠેકાણે ફર્યા તમા, તે આંજ મુકશે મામ;
 એમ કહી પાસા ચઢ્યા, નાંખ્યા તેણે કામ. ૫
 સાચવે નજર એક એકની, નાંખ્યા દર્ઠ દાવ;
 ચાતુરી ચલાવે ચોગણી, રાખી મનમાં બાવ. ૬
 ગમે તેવી કરે ચાતુરી, પણ પડે છે અવળા દાવ;
 વીનતાની ત્યાં થઈ જીત, તેને હથડે હરખ ન માય. ૭
 એક હાથ બાકી રહ્યો, જે પડે પાસા પોખાર;
 તોતો જીતે તારૂણી, હારે રાજકુમાર. ૮

ચોપાઈ.

પડ્યા પોખારને જીતી નાર, રાજકુંવર હાર્યા તે કાર;
 ઉતરી ગયું પછે મુખનું નીર, આંધા જમને બેસો વીર.
 બીજે બાંધવ ઉઠ્યો શહી, વીનતા સનમુખ બેઠો જમ.
 તેણે પાસા લીધા હાથ, રમવા લાગ્યો વીનતાની સાથ.
 તે પણ હાર્યો જોતાં સહી, તેની હુંથ પણ પોતી નહી;
 ત્યારે ત્રીજે બોધ્યો વાણ, ઉઠી બેઠો ચતુરસુજાણ.
 મુજને કોઈ જીતી ન જાય, નથી સુંઠ ખાધી કોની માય.
 એમ કહીને પાસા લીધ, રમત હતી તે જરૂરી કીધ.
 ઘણી ચાતુરી કીધી સાર, તે પણ હાર્યા ન લાગી વાર.
 ચોથાએ ચતુરાઈ બહુ કરી, તે પણ જીતીલીધા સુંદરી.
 ચારે નરનાં ઉતર્યાં માન, હજવાં પડ્યાં જેમ પીપળપાન;
 રાંડના જીત્યા જાયું ફોક, હસસે પુરના સમજા લોક.
 એવો મનમાં કરચો વીચાર, ફરી રમવા માંડયું તે નાર;

અચાર લાખની પાડી હોડ, સોળ લાખ ભર્યા તે ઠોર.
 સોલ ચારને લાવે શહી, નહી તે શાળની આશા નહિ.
 એમ વિચારી પોતાને મન, રમવાને ખેડા તે દીન;
 વારા ફરતી હાર્યા ચાર, જીતી ગુણકા નવ લાગી વાર.
 હાર્યા જીગરી બમણું રમી, બુધી ભરજ થઈ તે સમી;
 વળી મનમાં કર્યો વીચાર, વીનતા પ્રતે ખોલ્યા ચાર.
 હાથી ઘોડા ધનને માલ, લખી આપ્યું તેણે તતકાળ;
 હારીએ તો સરવે દીજીએ, જીતીએ તો તારણી કીજીએ.
 એમ કહી રમ્યા તે ઠાર, તે પણુ જીતી લીધુ નાર;
 કાંઈ હોડ કાંઈ આ ઠાર, નહીતો મહેલેથી નીકળો બહાર.
 સુણી વચનને લાગ્યું દુખ, ખોલ્યા ચાર જણા તે મુખ;
 ચોથી રમત રમીએ અંચા, કરીએ હોડ તે સુણીએ તમા.
 જો હારીએ તો થઈએ ગુલામ, નહીતો તને કરીએ એ ઠામ;
 એમ કહીને રમીઆ તહી, વીનતા તે પણુ જીતી ગઈ.
 ઝાંખા થઈને ખેડા તહી, પછી વીનતાએ વાણી કહી.

દ્વિહા.

- હાર્યા ચારે સતુર નર, હાથી ઘોડા ધનને માલ;
 ગુલામખત લખી આપીયું, પછે ડેદ કર્યા તે ઠામ. ૧
- ગઈ વાત તે ગાંદરે, લશકર પડયું તે ઠાર;
 હાર્યા ચારે રાજવી, જીતી ગુણકા નાર. ૨
- ગુલામ થઈ તે તો રહ્યા, નવ પોતી મનની આશ;
 એકે અરથ સરચો નહી, છોક થયા નીરાશ. ૩
- એવી વાત સરવે સુણી, પામ્યા મનમાં દુખ;
 નાકું લસકર તાંહાં થકી, ઊતર્યાં સરવનાં મુખ. ૪
- તાજલમુખ રહ્યો એકલો, બાકીએ તજીયું ઠામ;
 દુખ ધરી મનમાં રહ્યો, શું કરવું હવે કામ. ૫
- નામ ખોયું ચારે બંધવે, લગાડી કુળને લાજ;
 ગુલામકાવલી લાવતાં, કરે ગુલામી કાજ. ૬
- પરમેશ્વર પરતાપથી, જીતી ગુણકાની જાત;
 છોડાવું મુજ ભાગને, પછી લખીત પદારથ વાત. ૭
- કરતા હરતા કીરતાર પું, મુજથી કાંઈ નવ થાય;
 એમ વીચારી મન વીચે, આંચો નગરી માંચ. ૮
- શેરી સહરને ચાવડી, જોયા ચોક બજાર;
 ફરતા ફરતા આવીએ, એક અમીરને ઠાર. ૯
- મોહોટા મહેલ નવ ટુંકાનો, ફવારે ખેડો દરવાન;
 દોઢા તેણે રાજવી, દીધાં જાળ માન. ૧૦

કોણ દેશથી આવ્યા, શું છે તમારું નામ;
ખત્રીસ લક્ષણ દીસો તમો, શું ધારોછો કામ. ૧૧

ત્યારે રાજકુંવર મુખ ખોલ્યા, અમો મુસાફર જાત;
આ મહેલ છે ભાઈ કોણ તણા, એટલી પૂછું છું વાત.
ત્યારે દરવાને વાણી વદી, એ અમીર તણું છે ધામ;
અધી ઘણી બહુ આગુરી, ઘેર ઘણા છે દામ. ૧૩

ત્યારે રાજકુંવર મુખ ખોલ્યા, એક કરો મુજ કામ;
અમીરને જઈને કહો, એક મુસાફર આઠ્યો મુકામ.
ઉમેદવાર મળવા તણો, ઘણી ઘણા મનમાંય;
હુકમ કરો તો આવોએ, એમ કો જઈને ત્યાંય. ૧૫

આપાઈ.

હેવાં વચન દરવાને સુણી, ગયો તાંહાંથી અમીરના બણી;
સનમુખ રહીને કરી સલામ, પછી અરજ કરી તે ઠામ.
મુસાફર એક આઠ્યો દ્વાર, તેમાં રૂપ છે અપરમપાર;
ખત્રીસ લક્ષણી છે જાત, તેણે એક કહાવી છે વાત.

અમીર સાથે મળવું છે સહી, એવી તેણે વાંછી કહી;
હેવાં દરવાનનાં સુણી વચન, હરખું તે અમીરનું મન.
તેડી લાવો મહારી પાસ, માકલ્યો તેડવા તરત દાસ;
આઠ્યો થેવક તેમી વાર, હાથ જોડીને કર્યો જુહાર.

અમીર હમારા તેડે ત્યાંય, ખેડા રંગ મેડીને માંય.
માટે ચાલો હમારી સાથ, એમ કહીને જોડ્યા હાથ;
સભા કરી ખેડા છે જ્યાંહાં, રાજકુંવર જઈ પોહોતો તાંહાં.
રાજ રીતથી કર્યો જુહાર, અમીર રજ્યો અપરમપાર;
મુખ સોમિ જાણે ઉગ્યો સુર, હેવું રાજકુંવરનું ગુર;
ઘણી શોભાને રૂપ વીશાળ, તે જોઈ અમીરને ઉપનું વહાલ.
પાસે ખેસાડી દીધું માન, મૂક્યા આગળ કોઈ જાન;
ક્યાંથી આઠ્યા ને ક્યાંહાં રહો, કામ કાજ અમસરખું કહો.

બાળપણમાં જન્મન વેશ, કેમ નીકળી આઠ્યા પરદેશ.
રાજકુંવર મુખ ખોલ્યો બોલ, જાણે જીભ અમરતમી તોલ;
પૂરવ દેશ વસુકું અમો, પુછોછો તો સુણજો તમો;
જાતે ક્ષત્રી કેરો તન, નથી માત પીતાને સજ્જન.
ઉંચું આભ નીચી ધરતી સહી, એ વીના ખીજું કોઈ નહી;
ઉમેદવાર ચાકરીને જાણ, જ્યાં અંજળ તાંહાં રહેશું નીરવાણ.

જે કરમાવો તે કરવું કામ, ખત્રીસ લક્ષણ ધારું નામ;
એવાં વચન અમીરે સુણી, ખુશાલી વાધી મનમાં ઘણી.
મુજ પાસે તમ મુખે રહો, મન ગમે તે મુસારો લહો;

આવ પીએને માને કરે, સેહેર બજારમાં સુએ કરે.
એમ કહીને રાખ્યા પાસ, પોતી મનડા કેરી આથ.

ફહા.

- એકાંત જગા આપી સહી, ત્યાં ઉતર્યો રાજકુંભાર;
ભાજન કરે મન ભાવતાં, જમ ખેસે દરબાર. ૧
- હાસ વિનોદને આતુરી, કરે રાગને રંગ;
અતુરામ ચલાવે યોગણી, જમ અમીરની સંગ. ૨
- સેતરંજ ગંજકે સોગઠાં, રમે અમીરની પાસ;
એક ઘડી વીણા મુકે નહી, તેને દીઠ મનડું ફુલાસ. ૩
- પાછલા દીવસ ઘડીએક રહે, તે વખત નીશરે બહાર;
બજારમાં ફરી ફરી, ઘેર આવે રાજકુંભાર. ૪
- એમ કરતા દીન વીતા બહું, પછી કીધો મન વિચાર;
આમ ખેરી રહે સીધી નહી, અમીરના ઘર ભાજાર. ૫
- એક સમ ખોલ્યો શહી, અમીર પ્રતે તે વાત;
મીત્ર એક સોદાગર સહી, માહારે પ્રીત ધણી તે સાથ. ૬
- બધે ઘડી જવા તણી, મારા મનમાં છે હામ;
હુકમ હોય જો તમ તણો, તો જાણે તે મુકામ. ૭
- અમીર કેહે સુએ પરવરે, એ વાતે મુજ મન;
જાણ વાર કર્યો નહી, એમ મુખ ખોલ્યા વચન. ૮
- વાર કહીને નીશર્યો, ફરે તે નગરની માથ;
ચોસર રમેછે અતુર નર, જમને તેને ત્યાંય. ૯
- માન દીધું સરવે મળી, પુછેછે સમાચાર;
ઘટે તેવા ઉત્તર કહ્યો, સઉ હરખ્યા અપરમપાર. ૧૦
- ચાર ઘડી ખેઠો સહી, જોયો સધળો ખ્યાલ;
જુહાર કીધો સરવેને, ઉઠ્યો પોતે તતકાળ. ૧૧
- અતુર નર ખોલ્યો સહી, આવજો નીતે આ ઠામ;
આ મુકામ છે તમ તણો, એમ કહીને કરી સલામ. ૧૨
- પાછો આંખો મુકામે તે, કર્યા ભાવતાં ભાજન;
પછી અમીરને રીજ્યો, એટલે આથમ્યો દન. ૧૩
- રજની પીતી રંગમાં, ઉઠે થયો સવાર;
ત્રણ પહેર કરી ચાકરી, ગયો મીત્ર ફવાર. ૧૪
- ચોસરની બાજુ રમે, બહા ખેલાડી સાથ;
માગ્યા દાવ લાવે સહી, એવા એના હાથ. ૧૫

ચોપાઈ.

બહા બહા નર આવે તહો, કોઈ તેને જીતી જાય નહી;
મુકાવે સઉના અહંકાર, એવો ખેલાડી અપરમપાર.

ધણા દીવસ રમત રમીઓ સહી, સાજીત રમત કીધી તહી;
પછી વિચાર્યું મન માનર, હવે જાણી ગુણકાને દ્વાર.
તેના ઘરની ચરચા જોઈ, મારા મનને સંદેહ જોઈ;
કોણ પ્રકારે જીતે નાર, તેનો પુછી કહાડું પાર.

મેદ પ્રપંચ કર્યું આજ, તો તો સરથે મારું કાજ.
નહીતો કામ થવાનું નથી, હિમત મુકે શું થાય કથી;
એવું વિચારી મનની માંય, ગુણકાના ઘર આગળથી જાય.
નીકળી એક ઘરમાંથી નાર, ઘણી વૃધ છે અપરમપાર;
જેટીકા કરમાં ઝાલી ખરી, મંદ ગતી ચાલી સુંદરી.
એક ચતુર નર જોઈએ બહાર, પુછી જોઈું તેને તેવાર;
આ ઘણી વૃધ ડોશીની કાય, નથી ચાલતા એના પાય.
સજ્જન સહોદર છે કે નહી, એ વરધપણે દુખ પામે સહો;
એવાં કુંવરનાં સુણી વચન, હશીને જોઈયો તે મન.
આ લાખી ગુણકાનો ધામ, એના ઘરમાં ઘણાં છે દામ;
તે આ ડોશીને છે હાય, એમને પુછી કરે છે વાત.
સઉ મુસાફરને લાવે અહીં, રંડાને દયા ન આવે મનમાંહીં.

તેવાં રૂળ ભાગવે છે કાય, તમો શું જાણો વારતા રાય.
તમો જાતે મુસાફર સહી, આજ છો ને કાલે નહી;
એમ કહીને હસ્યો તે ઠાર, મનમાં હરખ્યો રાજકુમાર.
સલામ કરીને ત્યાંથી પાળ્યો, આગળ જઈ ડોશીને મળ્યો.

જમને ચરણે નામું શીસ, દંડવરત કર્યા દશ વાશ;
પછે તલાંસવા માંડ્યા પાય, રૂદન કરે છે ઘાટે રાય;
ડોશી અચરજ થઈને રહી, મુખથી તેને વાણી કહી.
કોણ છે કે બાઈ વુંતો દીન, શા કારણ વું કરે રૂદન,
સુરાપાત કર્યું છે કાય, તેથી રૂદન કર્યું માય;
મહારા ચરણ તલાસે આજ, પુત્ર સરજે તારાં કાજ.
કોણ જાતને શું છે નામ, ક્યાંથી આવ્યા આણે ઠામ.
એવી વાત પોતિ ચીત ધરી, ડોશી પ્રતે વાતજ કરી;
ડોશી સુણીને હરખી મન, સાથે લેખને ચાલી તન;
માથે તેણે ફેરવ્યો હાય, સુખે રહો તન મારી સાથ;
આન પાન કરાવ્યાં સહો, પછી તેને વાણી કહી,
અમા જાણું માતાજી આજ, પરાખીન ચાકરીને કાજ;
પુત્ર જવા થયો તમ્યાર, ખોલી ડોશી તેણી વાર;

જાવ પુત્ર વળી આવજો કાલ, એમ કહી વળાંચો બાળ;
ત્યાંથી આંચો અમીરને ઘેર, તે વાતની કોઈ નવ જાણી પેર.
અમીરનું કરે છે તે કામ, મીત્ર સાથે રમ છે તે ઠામ;

વળી ડોશી પાસે એસે જઈ, મધુરી વાણી બોલો તહિ;
માતાજી કરમાવો કામ, હું પુત્ર તમારો આ ઠામ.
મુજને આશરો તમારો સહિ, મારે માથે પીંગુ ડોહ નહિ;
ધણું બોલે મધુરાં વચન, તેમ તેમ ડોશીનું હરખે મન.

એક ઘડી જો માડો જાય, ડોશી અનપાણી નવ આય;
એ ત્યારે શુભી થાય, એવી વશ કરી તે રાય.
એક સમે ડોશીની પાસ, આગળ મુકી મોહરો પચાસ;
મહિનો અમારે આપ્યો તેહ, તમ પાસે લાગ્યો અહ.
અરસી પાણી જોઈએ સહિ, તે માટે હું લાગ્યો અહિ;
એમ કહિને આપી હાય, ડોશી બોલી કુંવરની સાથ.

કેટલા કાળ જીવીશું ઠામ, મારે દ્રવ્યનું શું છે કામ;
મારી પાસે ધણું છે દામ, જે જોઈએ તે લેજો આ ઠામ.
કુંવર કહે મારે માથે તમા, જે જોઈએ તે લેઈશું અમા;
પુત્ર જે લેઈ આવે ધન, માતા સાચવે કરી જાન.

પુત્ર કહે માતાજી રાખો તમા, તમારે આશરે જીવું છું અમા;
એવી વાણી મધુરી બણી, તેમ તેમ ડોશી હરખે ધણી.
જોઈને વશમાં કહું જેમ, રાજાને વશ ડોશી તેમ;

જેમ સરખને વશ કરે ગારડી, તેમ કુંવરે ડોશી વશ કરી. ૧
અંધ જેમ પામે લોચન, તેમ પુત્ર જોઈ હરખે ડોશીનું મન;

ધણી દીવસ એમ ગયા વહિ, ત્યારે રાજકુંવરે વાણી કહિ.
પુરૂષ ચરીત કશું તે વાર, તે વિસ્તારી કહું આ માર;
શ્રોતાજન સાંભળજો સહિ કવીએ એવી વાણી કહિ.

દાહરા.

એક સમે ત્યાં બેહુ જણા, એકલા વન માજર;
ત્યાં એક કુપદીઠો સહિ, તેમાં જળ તણો નહિ પાર. ૧
આ જળ મદ્યે હું પડું, તું જોને માહારી માત;
પાણી પગ આપી નહિ ધર, તું નિશચે જાણુને વાત. ૨

ડોશી ધણું મન કળકળી, બાઈ એ શું બાંધ્યો બાલ;
પુત્ર કહે કરતક કર્યાં, અરી વાત તું તોલ. ૩

ત્યારે ડોશી મન રીજી ધણું, આનંદ દેલો અંગ;
કરવા લાગી વારતા, તે ચતુર નરને સંગ. ૪

પુત્ર તું જે માગે સહી, તે આપુ તને દામ;
તું પડશે ત્યારે હું પડીશ, શું સરશે એમાં કામ. ૫
પુત્ર કહે માતાજી શુણો, તમા આપો ધન અપાર;
એક વાતનો સંદેહ મને, તે જાણુજો આ વાર. ૬

તમ વિના ભાગનાર નહી, મારા મનની ભરાંત;
 ત્રીજી માણસ સાથે નથી, બેઠા છઠ્ઠાએ એકાંત. ૭
 ડોશી કહે થુલુ દીકરા, શું સંધિ પુજ મન;
 તે ભાગ્ય આણી ધડી, વળી લો ગાળું ધન. ૮
 એમ કહી વચનજ આપીઉં, સંદેહ ભાગ્ય આ ઠામ;
 રાખી વાત કરે અમો, તે વાતે શાક્ષી શ્રીરામ. ૯
 ત્યારે તે નર જોલિયા, સાંભળ મારી વાત;
 લાખા છતે સરવને, તે ભાંજે મનની ભરાંત. ૧૦
 બલા બલા નર હારીઆ, કોઈએ ન છૂતી નાર;
 કોઈ છૂતી શકું નથી, તે સંદેહ મને અપાર. ૧૧
 મોડપતીને કીકર કર્યા, રાખે ધણોએક તોર;
 કોણુ ધણી ઉપાસના, કોણુ તરણી શીર જોર. ૧૨
 નથી દ્રવ્ય મારી કને, મને નથી રમવાનું મન;
 શેઠજ વાત પ્રહુ અમો, એમ જોડ્યા મુખથી વચન. ૧૩

એપાઈ.

ત્યારે ડોશી ખોલી ખાલ, સાંભળ દીકરા એનું તોલ;
 એ વાત વિસ્તારે અમો, કોઈ આગળ નવ કહેશે તમો;
 કદાપી જશે ખીજે કાન, તે વાતે ઊતરશે માન;
 કહેશે ધર મારકું ધરની યધ, એટલી એવ્ય મુજને સહી.
 પુત્ર કહે પ્રતિષ્ઠા કરે, બહા હત્યાદિક પાતીક ધર;
 કહું કાહાડી કો આગળ વાત, તો કોટી ગઉ હત્યાદિક પાપ;
 એવી પ્રતિષ્ઠા કરી જ્યાં, ત્યારે ખોલી ડોશી ત્યાં;
 લાખી પાસે કાંઈ વિદ્યા નથી, નથી ધંધ માથે સરવથી;
 પાસા છે વિનતાને હાથ, બરેછે મોઠા સાથે ખાથ;
 ખીજે એક કરેછે ઉપાય, તેથી નર સહુ હારી જાય.
 એક ખીલાડી પાળે છે નાગ, તેને કેળવી અપરંપાર;
 દીપક તેને માથે ધરે, પછી રમત તે જારી કરે;
 નવ હાથે નવ ચાલે મંજર, ઠર ઠામ એસે છે ઠાર;
 ખીજા ઊંદર પાળે છે જાણુ, ઘણા કેળવ્યા છે નીરવાણુ.
 ખીલાડી પાસે એસે સહી, મૂખ આગળ પણ આજે નહી;
 ઊંદર ખીલાડીને ત્યાં મેલ, ચુલુકા નરકું માંડે એલ;
 મન ગમતા દાવ જોઈએ જોહ, ખીલાડી સાચું જીવે તેહ;
 ગરદન ફેરવે તેની વાર, દીપક ઝાંખો પડે તે ઠાર;
 ઊંદર પાસા ફેરવે સહી, તે પ્રકારે છતે તહી;
 ખીજા વિદ્યા કોઈ પાસે નથી, સત કરી માન સરવથી;
 રાજકુંવર ત્યારે રીઝ્યા મન, માતાજી એ સત વચન,

સંસય મનનો ભાગ્યો સહી, રોશીને પગે લાગ્યો તહી;
 ગયા ધેર પોતાને તતકાળ, રોશીને ધણુ ઉપનું વાહાલ;
 આપીં ઝવેર હીરાની માળ, ત્યાંતા કુંવર થયો નહાલ;
 કરે ચતુરાઈ તણો વિચાર, લીધુ દ્રવ્યને નીકળો બાહાર;
 ભરી બજારે થઈને જાય, દીડા રખારી ઉભો ત્યાંય.
 એક નોળીઆનું બચું સાર, વેચવા ઉભો ભરે બજાર;
 એથી જીતવાનો તે નાર, એવો મનમાં કર્યો વિચાર.
 માટે લઉ તેને હું અહી, આપી મુજને લીધા સહી;
 જાહ મધિ ધાસ્યો તેણી વાર, તેને કેળવ્યો અપરમપાર.

હોહરો.

સોગડી મારે હાથની કે ચડપ નીકળો બહાર;
 મુખકને પકડે સહી, સાન કરતાની વાર. ૧
 દગડી મારે હાથની, ત્યારે જઈ કરે ચીકાર;
 એ ગીત તેને કેળવ્યો, દીન થયા દસપાર. ૨
 પછી સલામ જઈને કરી, અમીર કેરી પાસ;
 જમવાને મુજ તેડીએ, માટે રજા આપી પાસ. ૩
 મીત્ર હમારો એક છે, તે તણું છે લગન;
 ખીન્ને સલામ મુજ તણો, તે કહણું મુખ વચન. ૪
 લગને જાવું છે માહરે, તેની ચંતા મુજને યાય;
 કીરપા મુજ ઉપર કરો, તો લગને મજથી જવાય. ૫
 એવાં વચન અમીરે સુણી, આપ્યાં વસ્ત્ર અપાર;
 આમુશણુ ઘણા શોભતાં, કહેતાં ન આવે પાર. ૬
 અમુશ્ય શીરપેચ આપીએ, જેને જરીના તાર;
 સાલજોડે સવા લાખનો, રતન જડીત એક હાર. ૭
 પગના તોડા સોના તણા, કોટમાં માતીનો હાર;
 કડાં સાંકળાં વોટીએ, પેહેર્યા એવા શણુગાર. ૮
 પ્રતીખીંબ ખીજીયું પ્રગટ્યું, જાણે જગહળ જોત;
 જાણે કામદેવ પ્રગટે થયો, એમ શોભે મુખ ઉદાત. ૯
 અમીર જોઈને ચીજીએ, આપ્યો એક તોપાર;
 અથ ખેશીને પરવર્યો, ગયો તે ચણકાને દવાર. ૧૧

આપાઈ.

સમી સંજએ ઉતર્યો તે ઠાર, ગયો લાખીના મોહોલમાજર;
 જાણે ઉગ્યો જેવો શુર, એવું નીરખું નરનું નુર.
 દરવાન પાણુ ખોલી નવ સક્યો, પોતે ચાસ્યો ધરમાં ધ શો;
 જઈ મીડીએ ચડ્યો સહી, વિનતા ખેડી દાડી તહી.

વિનતા ઝાંખી જોતામાં ધણ, શુશ્રુષા તેમાં નવ રહી;
 દીકુ કામલુગારે મુખ, ગુણકા જોતાં પામી મુખ.
 જાણે ઇન્દ્ર તણો અવતાર, ધણું રૂપ ને શોભા સાર;
 નથી માનવી સાથે કોઈ, કારણ રૂપ દીસે છે જોઈ;

આપી આસન ઉભી નાર, હરી બોલી વચન તે ઠાર;
 કોણ દેશ તણા છે મુખ, રાજતેજ રહીઆણું રૂપ.
 કેમ આવ્યા તમે મારે ધામ, શું ધાર્યું છે મનમાં કામ;
 હુકમ તમારો માથે લીજાએ, જે કોહો તે હાજરકીજાએ;
 ત્યારે કુંવર બોલ્યો વાણ, શાંભળ વિનતા ચતુરસુજાણ;

અમે મુસાફર આવ્યા આ ગામ, અમીરનાં ઘરમાં કર્યો મુકામ;
 ખુખી તમારી શુંણી અપાર, ઘણી સુધડ છે લાખી નાર;
 રમત રમી જાણે છે બહુ, જે જાય તે હારે સહુ;
 સુણી વાતને હરખું ચીત, રમવાને જાણું ખસોત;

પરદેશી મુસાફર આવ્યાધેર, કરી સળઈ રૂડી પેર;
 એવાં મધુરાં સુણી વચન ખાન પાન મુક્યાં તે દન.
 ભક્ષ ભોજન કરાવ્યું સાર, પછે બોલી મુખથી નાર;
 મેતો નીચમ લીધો એક જાણ, તે વાતનું કહું મંડાણ.

રમવાનો રાજે અભીલાષ, તે લાવે રૂપધ્યા લાષ.
 પ્રથમ તે નર દગલો કરે, પછે તે મેડી ઉપર ચડે;
 હારે તે દાશી ધણ રહુ, જીતું તે લાષ રૂપધ્યા લજી.
 એવો નીચમ છે મહારો થહી, તમે કોહો તો રમીએ અહી;
 વચન મારે મીઠ્યા નહી થાય, તે વાતે ઘટે મહિમાય;
 જીવાનો વાળે છે ઢોલ; એવી વિનતા બોલી બોલ;
 લાષ રૂપધ્યા આગળ ધરે, તે નર રમત જારી કરે.

દોહરો.

એવાં વચન વિનતાનાં શુંણી, બોલ્યો રાજકુમાર;
 હંકારે રાજે અતી ઘણો, તને કોણ વરથે આ ઠાર. ૧

ઘણા સાથે જીતી સૈંહી, તોય ન સરીધું કાજ;
 પરમેશ્વરના પ્રતાપથી, જીતું તુજને આજ. ૨

ઘણા ઘણા નર જીત્યા, કહણે આજનું કામ;
 ચતુરાઈ કરજે ચોગણી, જેમ પાચે મન હામ. ૩

સદ્રીકા આપી કર તણી, સવા લાખનું મહો મંગ;
 વિનતાની આગળ ધરી, આણુંદ આણી અંગ. ૪

જોઈ વીંછી અમુલની, હરખી મનમાં તે ઠાર;
 માંડી બાજ તેને સમે રાજકુંવર ને નાર. ૫

ખીલાડી માથે દીપક ધર્યો, ત્યારે અમકચો પોતે મન
 નીશાની સાચો મળો, ડોશીનાં સત વચન. ૬
 મુખકને દીકો થહો, થયો તે દાએ જાણુ;
 રમત તે જાણી કરી, લીધા પાસા પાણુ. ૭
 જાણી જોઈને હારીઆ, દેહિ અખળા દાજ;
 આડે રહી પોતા તણી, જીતી ત્યાં ગુણકાજ. ૮
 પોખારમાં આવી રહી, ખાજી ત્યાં તેણીવાર;
 આવે પોખાર વિનતા તણા, હારે રાજકુમાર. ૯
 એવું મન વિચારીયું, ખીલાડી સામુ તે ઠામ;
 ત્યારે મુરતક તેણે ફેરવ્યું, વીનતાની પોચી હામ. ૧૦
 દીપક જોતામાં આજો થયો, નાએ પાસા તે નાર;
 ઉંદરે પાસા ફેરવ્યા, પોખાર કર્યા તે વાર. ૧૧
 જીત્યાનો જસ વાપીઆ, હાર્યા તમે અતુર મુજાણુ;
 અતુરાર્થે ચોગણી દાખવી, એમ ખોલી વીનતા વાણુ.

ઓપાઈ.

એવાં વીનતાનાં મુણી વચન, ખીજી રમત માંડી રાજન;
 હાર જીતમાં મુક્યો હાર, રમવા લાગ્યાં નરને નાર
 ખીર વાર ખેડો તે ઠામ, નાંખે પાસા મુખ લેઈ નામ;
 અત્રીસલક્ષણ જેનર કેવાય, કોઈનો ગાંજ્યો તે નવ જાય.
 બંલા બલા નરમુકે માંમ, કોણ માત્ર એ વીનતા ગામ;
 એક હાથ ખાલી નવ જાય, જેવા માગે તેવા પડે દાય.
 ઘણી અતુરાર્થ વીનતા કરે, પણ એક વાતે અરથ ન રહે,
 વીનતા પામવા લાગી હાર, દીપક સામું જેવું તે ઠાર;
 કુંવરે પાસા નાંખ્યા જેટલે, મંજલીએ શીર ફેરવ્યું તેટલે.
 અડપ જાંદર નીસર્યો થહી, પાસો અવળો કીધો લામ;
 કુંવરે સોગટી મારી તેણીવાર, નીકલ્યો કરચી નોળીઆ બહાર.
 ઉંદર તણી ગકડી કોટ, નાહી ખીલાડી મોટેલી દોટ;
 સાતમે ઘેર જઈને ઠરી, રમત બંગ તે વેળા કરી;
 રાજકુંવરને ચઢી છે રીથ, ફેંધ કરી બાહ્યો તે દીથ;
 તારી અક્કલ ઉપર ઉઠી વાટ, કંચન તણા તે મુક્યા પાટ;
 તારી બહી પાનીએ વશી, રાંડ જાતને અક્કલ કશી.
 ધરમાં દીવી સરખી નથી, ખીલાડી શીર દીપક સરવથી
 મુકો અવેર હીરો કે લાલ, થાય અજવાળુ ઝાક અમાળ
 નીકર આવો મારી પાસ, આજ કરવાનો પુજને દાસ;
 જાણી જોઈને હાર્યો પુજ સાથ, હવે તો ઘસવા પડસે હાથ;
 એમ કહી કાહાડી એક મણી, જાણુ શોખા પ્રતીખાંબ તણી

બાળ્યું વીનતા કેરૂં જોર, પડી ખીશીઆણી તેણે ઠોર;
 હમડે ફુખને મહોડે હરી, એ વાતમાં ચિંતા કશી;
 હવડાં હોડ હારીને જશો જ્યે માલને ફખીયાં થયા;
 મુજ આગળ કાંઈકે હારી ગયાં. તે નરનાં ડોકાણું ન થયાં
 એવી ગતી તમારી શહી થો ઉદ્ધમ હવે કરવો શહી;
 મેં બલા બલા દીઠા રાજન, તે સહુ હારી ગયા માજન
 કોઈની ગાંજી હું નવ ગઈ, અથાગ નર આવીયા આહી.
 તમે બાળ્યો મહારો અહંકાર, શીતેર લાખ જીત્યા આ ઠાર.
 મોટે આજ રમવાના કોડ, પાડવા આજ તમસુ હોડ;
 શીતેર લાખ જીતુ તો લેઉ, હાર તો ધંસાકામત દેઉ.
 એમ કહીને બાજી ધરી; રમત હતી તે જરૂરી કરી,
 ધણી ચતુરાઈ કરે તે નાર, જીત્યા બાજી રાજકુમાર;
 ઉતરી ગયું વિનતાનું મુખ, ધણું તે મનમાં પામી ફુખ
 ચંદ્ર આભમાં પેસે જેમ, વીનતાનું વદન થયું છે તેમ;
 નીચું જોઈને વીનતા રહી, ત્યારે કુંવરે વાણી કહી;
 વળી કાંઈ હોય મનમાં ડોડ, તો તો પાડો બાજી હોડ;
 હાર્યો જીગારી બમણું રમે, લાખા મુખ બોલી તે સમે;
 ધન માલ મુજ પાસે નથી, એક વાર રમુ સરવથી.
 અમીર ઊમરાવ રાજના તન, ગુલામ કરી રાખ્યા ભાવન.
 તેનીહોડ મારુંજી અમે, જીતો તો લેઈ જાવ તમે;
 રાજકુંવર હરખ્યો તે ઠાર, માંડી બાજી નવ લાગી વાર
 પરમારયનું કરવું પુન, છોડવું રાજ કુંવરના તન,
 પ્રમુ લાજ રાખજો માહરી, એમ કહીને રમત જરૂરી કરી
 તે પણ બાજી જોત્યો જાણ, વળી તે બોલ્યો મુખથી વાણ
 બીજી હોય તો કરમાવો કાજ, લેશ માત્ર ન રાખ્યો લાજ
 નિચું જોઈને વિનતા રહી, ગદગદ કરે વાણી કહી.
 સરવે વસ્તુ હારી આ ઠામ નથી કાંઈ મીલકતનું નામ.
 નશીબો મુજ આગળ ફરે, મારી કાયા હું હોડમાં ધરે;
 જો જીતું તો સરવે લેઈ, હાર તો દાશી થઈ રહું.
 તે પણ કબુલ કર્યુંછે સાર, માંડી બાજી નવ લાગીવાર;
 રાજકુંવર બાળ્યશાળી શહી, તે પણ બાજી જીત્યા તહી.
 દોહરા

- વાળાં વજડાળ્યાં જીતનાં, હારી ગુણકા નાર;
 વાત માલી તે પુર વીથે, ગલી કુંચીને બજાર. ૧
 વિનતા ડરજોડી રહી, બોલી મુખથી વાણ.
 હું તો દાશી તમ તણી, જે કહેા તે ફર પ્રણામ. ૨

હું હારી જીવ્યા તમા, આ લોની અથ ભંડાર;
કુચી સહુ આગળ ધરી, તે વેળા તે કાર. ૩
કોણ નગર છે તમવાણું, કોણ તમારો તાત;
રૂપે રચી સરીખડા, વળી કોણ તમારી માત ૪
બ્રહ્મા વિશ્વનું રૂપ તમા, ધારણું માનવ રૂપ;
અહંકાર ભગાવ્યો માહારો, પધાર્યો દેવસ્વરૂપ. ૫
સંદેહ ભાગો મારા મનવણો, કરો તમારી દાસ;
પતીવ્રતા હું પદમની, સેવા કરે રહી પાસ. ૬
પ્રેમ નરનો કર અડક્યો નથી, એ વાતે સુરજ સાખ;
કહોતો દેખાડું પારખું, એમ બોલી વિનતા લાખ. ૭
મેં ધારણું મન વિચે, મુને જીતે તે ભરયાર;
તે છછા મારી પ્રીતિ ધર્મ, મુજ ભાગ્યવણો નહિ પાર. ૮
ધર્મજી આણુ આ વાતમાં જુદું બોલું આ દીશ;
કોટી બ્રહ્મત્યા મુને, પૃથિવ પાપ મુજ શીશ. ૯
સાચી વાત તમા કહો, પૂરી મનના કોડ;
લહાવો લાખેણો લાજીએ, આપણ જુગતે જોડ. ૧૦
રાખી વાત જો તમા કરો, તો મુજ હત્યા વુઠ શીશ;
આશાભંગ માહારી થયે, તો દુભાયે જુગદીશ ૧૧

ચોપાઈ

એવા વચન વિનતાનાં સુણી, રાજકુંવરે વાણી ભાણી;
માહારી વીગતની કહ્યું વાત, સાંભળજે તું ચીત સંગાત.
જે પોતાને પડીકું દુઃખ, તે સરવે માંડી કહ્યું મુખ;
તાહારે વિનતા વિમાસે મન, ધણું દુખ ધરી તે તન.
તાહારે રાજકુંવરે નાર, મારા મનનો કહું વિચાર;
એક માટી મનમાં આશ, જવું ગુલખંડાવળીની પાસ.
ત્યારે ગુણકા બોલી વાણ, સાંભળ રાજ અપુર સુખજ;
ખંડાવળી નામે પડા છે સાર, તેની સોભાનો નહી પાર
તેની વાડીમાં ફલ છે સહી, તેની સોભાનો પારજ નહી;
પૃથિવમાં તે ફલ છે એક, ઘણી શેભા છે તેની છેક.
શુભ પરી તેની રહી કરે, રાત દિવસ તેની પાછળ કરે;
બદો રાક્ષસ વળી છે રખવાળ, જે વિકાળ સરીખા કાલ.
કરતો કોટ છે તેને સહી, તે મધ્યે વાડી છે મહી;
એક ઝાડને એકજ ફલ, શેભા જોતાં દીનકર વુલ.
પૃથવીમાં ચોખી નાગ પ્રમાણ, ઉપર જક્ષણી શીર બાણ;
ગગને ચોખી પરીતણી, તેની શેભા શી કહું ધણી.
મંદ્ર સુરજ નવ દેખે મુખ, ગુલખંડાવળી નામે છે સુખ;

નીકટ વાત છે સરવથી, કોઈથી ત્યાં જવાનું નથી.
 ઘણું વીચળ રસ્તામાં થાય, દેવ દાનવથી નવ જવાય;
 માટે તબ્બે જવાનું નામ, મારા મનની પુરે હામ.
 એવાં વચન વિનાનાં સુણી, રાજકુંવરે વાણી ભણી;
 જીવ ગમે ના મુકું મામ, હું તો જવાનો એણે ઠામ.
 કાળામાથાનો, માનવી સહી, તેને કોઈ જીતી જાય નહી;
 મુઠી જેટલા તનના હાડ, ટોળી પાડે મોઝ પાહાડ.
 બુદ્ધિ માણસ જેવી બીજામાં નથી, નિસ્ત્રે માનજે સરવથી;
 માટે ત્યાં જવાનો નાર, નવ જવાય તો ધીક અવતાર.
 તમે નામ ઠામ બતાવો ગાગ, તો લખને આપું તત્કાળ;
 કેદી લોક હતા જેટલા મુઠી મેં દીધા તેટલા.
 અમીર ઉમરાવના જે કુમાર, તે સરવને કાઢ્યા બહાર;
 વસ્ત્ર આબુશણ આપો સાર, વીઠાય કર્યા તેને તે વાર.
 હસ્તા કર્યા સરવનાં મુખ, ઘણાં દોહલાં ટાળ્યાં દુખ;
 ઘણી આગીશ દીધી શક્તાન, તે ઉપર એક કહુ દ્રષ્ટાંત.

ફહા.

બ્રાહ્મણ એક જાતે સહી, તેમાં વિદ્યા અપરંપાર;
 અન ન મળે પુર પેઠને, પુત્ર પુત્રી પરીવાર. ૧
 ઉપરીતે દેવું પૂતને, વળી દેવું કન્યાદાન;
 જુરે બેશી મન વિશે, કેમ થાયે ભગવાન. ૨
 દ્રવ્ય માહારી પાયે નહી, કેમ રહેશે મુજ લાજ;
 પરદેશે જાવું થહી, જાચું જમને રાજ. ૩
 બેશી રહે શીઘ્રી નથી, નીસ્ત્રે કર્યું મનમાંહ;
 વીનતા પ્રતે વાણી કહી, અમો જાસુ પરદેશ માહ. ૪
 દ્રવ્ય લખને આવશું, વીનતા આણે ઠામ;
 કન્યા કાળ જાય કુંવરી તણી, વળી કેમથાયે આપણુ કામ
 શાસ્ત્ર વચન કેમ લોપીએ, એસે મુજશીર ગાળ;
 માટે જાચું કોઈ રાયને, લાવું અતીથે માલ. ૬
 એવાં વચન વીપ્રનાં સુણી, નારીએ આસા દીધ;
 શુભ મહુરત જોઈ નીસરયા, કામ કરવાને શીધ. ૭
 દેશ તજીને નીસરયા, હું જાઉં ગરહરમની પાસ;
 આશરવાદ જમને કરે, તો પુરે માહારી આશ. ૮
 ચોપાઈ.

એમ વીમાડી ચાલ્યા વહી, પ્રભુ આશા મારી પુરે સહી;
 દીવશે કુચ રા તે મુકામજ થાય, એમ કરતો બ્રાહ્મણ જાય.
 આગીશ જોઈ ન ગયા રૂશી જન, ત્યાં એક દીકું મોહાકું વન;

સ્પતી ત્યાં ભાર અઠાર, નમી રહી તેની ભારે ડાળ.
 એક મારગ પીછ નહી વાટ, ધણી મનમાં થાય ઉચાર;
 સોહાર થાય વર ને વાઘ, ધણી સાદ કરે તે જાગ.
 નવ રહી ખાસણ કેરી ધીંગ, હિમત રાખીને ચાલ્યોવીર;
 ભવીશ હશે તે જાનશે સહી, એમ વીચારી ચાલ્યા વહી.
 આડધે જંગલે ગયો જોડલે, એક કુલતક છીડું તેડલે;
 વજર પીંજર લોહાનું દવાર, તે મધે વાઘ દોડે તે ઠાર.
 બાર હાથ દીશે વીકરાળ, તે દોડે જાણે આસે તતકાળ;
 પુંછ ષછાડે તેમાં રહી, ખાસણ આવી પહોંચો તરી.
 ગડગડીને હોભા ત્યાંય, આગળ નવ ચાલે તેના પાય;
 પાછું ડગલું ભરાવું નથા, મન વીચાર કરેછે કથી.
 વીસ્ત્રેવાઘ આવાનો મુજ કાય, મનના મનોરથ રહ્યામનમાંય;
 હવણું વીકળી મુકેદોટ, ઝડપ જાલશે માહારી ધોટ.
 નવ ચાલે નવ હાલે પાય, આકુળ વાકુળ મનમાં થાય;
 તે સારફલને વાચા થઈ, સુખ થઈ તેણે વાણી કહી.
 અરે ભાઈ તું પંધા જન, આવ તને નવ કરે વિધન;
 એ વાતે શક્તી શ્રીરામ, સત કરી માનો આ ઠામ.
 જીવનદાન આપો મુજને આજ, હુંતો સાચીસ તારાં કાજ;
 ખાસણને આજ્યો વિશ્વાસ, ગયો તે પીંજરની પાસ,
 કરજોડીને જોભો રહ્યો, તારે સારફલે મોલજ કહ્યો.
 ઉઘાડ દવાર હુંગીશરે બહાર, કરીશ તુજને ધણી ઉપકાર,
 વીંત્ર કહે એ અચરત વાત, કોણે પીંજરમાં બાંધ્યો બાત;
 વીસતારીને કહોજ નમો તાર પછી ઉઘાડું અમુ.

ફહા.

તે વારે સારફલ મોલીઓ, સાંભળ પંધાજન;
 અંતો મારગ પાડીઓ, સંતોકધું મુજમન. ૧
 પથ પંખી કે માનવી, સજોનો કરતો આહાર,
 કોઈ માનવી માયાનો માલ્યો, પડ્યો પીંજર આ ઠાર. ૨
 ભલે ભોજન એમાં ભરી, હું કરવા બેઠો આહાર;
 દવાર જંધ તેણે કર્યું, ફેદ કયા આ ઠાર. ૩
 સાન કરી તેણે મૂને તે થયો સવાઓ સેર;
 વજર પાંજર હું પડ્યો, એક નવ મુજ પેર. ૪
 કુધા તરસ પીડે ધણી, જુર બેઠો આ ઠામ;
 માટે ભાઈ કહાડો મુજને, હું જીવું તમારે નામ. ૫
 આંખે આંખુ ધારા પડે, એમ કહીને કરે રૂદન;
 વીંત્રને દયા આવી ધણી, પછી મોલ્યો સુખ વચન. ૬

હું તો કહાડું છું તુજને, પરમારથ પરમાણુ;
 કદાપી ખાય વું મુજને, તે વાતે શાક્ષી આણુ; ૭
 સુરજ ચંદ્ર ખે શાખીઆં, શ્રી રાગચંદ્રની સાખ;
 ખીજ પ્રતિષ્ઠા કીધી બણી, સત શહસ્ત્ર ને લાખ. ૮
 તેવારે ખાણુ રીજીઓ, ગાન્યું પોતાનું મન;
 દ્વાર ખંને ઉઘાડીઆં, તે વેળા તે દન. ૯
 નીકળ્યો વાપ તેમાંયકી, ખોલ્યો મુખ વચન;
 ક્ષુધા પીડેછે મુજને, હું ખામશ તાહાર તન. ૧૧
 ત્યારે ખાણુ ખોલીઓ, એ શી ખોલ્યા વાણુ;
 પરમેશ્વર વચમાં ધરયા, તેં સમ ખાધાછે જાણુ. ૧૨
 વચન તાહાર મિથ્યા કરે ધિક્કધિક તુજ અવતાર;
 ખાણહત્યા ક્યાં છુટશે, સમજે મનમાં સાર. ૧૨

ચોપાઇ.

સારફલ તીયારે ખોલ્યો મુખ, શાને વીત્ર ધરેછે દુખ;
 ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી, એ વાતમાં સંદેહ નહી.
 માટે "તુજને ખાવનો જ્ઞાન, નીચે માનજો સાગી વાત;
 ખેણુ કહે ખોલી મિથ્યા યાવ, માહાપાપી તો વું કહેવાય.
 સત પ્રમાણુ કહું છું હું, ચીત ધરીને સાંભળ વું;
 વિશ્વાસનાતનું ગાઠું ખાખ, નિશ્ચે માનજો આપો આપ.
 ગુણ પછવાડે અવગુણ કરે, તે નર તો નરકે સંચરે;
 સારફલ કહે હું માનું નહી, કાંઈ સાખ પુરાવો અહી.
 ભરજી કહે સાખ કરાવું હું, મારી સાથે આવને વું;
 જ્યોડે પડું તો કાયા મુજ દેઉ, સાચો થજી તો મારગ લઉ
 વણુ પૂછે જો આપો મુને, તોતો ગઉ હત્યા ક્રો તુને;
 શારફલ કહે સાચો યાઉ, તો તુજને જાવા નવ દેઉ.
 એમ કહી ખે આલ્યા જાવ, આજ્યો વડ એક મારગમાંજ;
 ગોર ગંભીર છે શીતળજાંવ, શીતળ પવન આવેછે ત્યાંવ;
 તીયાં ખે જાણુ ઉભા જમ, તીયારે વીત્રે મુખથી વાણી કહી,
 તારી જાયા છે અપરંપાર, માટે એક પૂજનો વીચાર.
 ત્યારે તે વડને વાચા થઇ, મુખ થકી તેણે વાણી કહી;
 શે કજીઆં છે તમારે જાણ, વીસ્તારીને કહેો નિરવાણ;
 ત્યારે ખાણુ ખોલ્યો વાત, કરગરમા લાગો વડની સાથ.
 પોતાની સરવે વાતજ કહી, તે સંઘળી વાણી વડે લહી;
 મારો વાંક હોય તો મુજને કહેા, નહીતો મને જવાદો.

દોહરો,

ત્યારે વડ ખોલીઓ, કહું મુજ વીતકની વાત;

તે સાંભળતાં ભાગશે, બેઠના મનની બ્રાંત. ૧
 ગંભીર છાયા માહરી, શીતળવાણ વાય;
 પશુ પંખીને માનવી, બેશીને સુખીઆં યાય. ૨
 વીશરામ કરે મારા થડે, સમાવું તેનો તાપ;
 ઊપકાર માહારો અતી ઘણો, તું સાંભળ બ્રાહ્મણ વાત. ૩
 કોઈ ચુંટે કાયા માહરી, કોઈ ચુંટે માહારો પાન;
 કોઈ ડાળો છિદન કરે, તું સાચેસાચું માન. ૪
 ગુણ પછવાડે અવગુણ સુહી, એમાં શો સંદેહ;
 લખ્યા લખ મોટે નહી, તે ભાગવે તાહારીદેહ. ૫
 એવાં વચન વડનાં સુણી, બ્રાહ્મણ થયો મન ભંગ;
 સારફલ હતો તે સજ થયો, આણુંદ પામ્યો અંગ. ૬
 સાચો વાત મારી મળી, તું જુઠો પડ્યો આ દાર;
 હવે તો આઉ તુજને, નવ લગાડું હું વાર. ૭
 ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલીઆ, નહી માનું એ વાત;
 ખીજને પુછા જઈ, પછી કરજે માહારી ઘાત. ૮
 વણ ધનસાફે મારે મુને, તે હત્યા બેસે તુજ;
 શારફલ કહે વળી વેઠયું, દુએ વળી તન મુજ.

ચોપાઈ.

પુછા કોઈ ખીજને જઈ, એમ કહીને ચાલ્યા વહી;
 સરૌવર સુંદર દીકું જ્યાં, પેલા જઈને ઉભા ત્યાં.
 મનના મનોરથ મનમાં રહ્યા, દબવને ન આવી દયા;
 જળવીદ માતા છે તમો, મિદ ખીજે દુખીઆ છીએ અમા.
 ત્યારે સરૌવરને વાચ્યા થઈ, મુખ થકી તેણે વાણી કહી;
 શું દુખ છે ને શું છે કામ, કેમ આત્યા છે આણે કામ.
 ત્યારે બ્રાહ્મણ હરખ્યો મન, સંક્ષેપે કહ્યું તે દન;
 મોટે ન્યાય સુકાવો જાણ, જેમ બચે બ્રાહ્મણના પ્રાણ.
 એનો વાંક હોય તો શીક્ષાદો, મુજને પાધરો જવાદો;
 વાત કરી બેઠ ઉભા તહી, પછી સરૌવરે વાણી કહી.

દોહરો.

સરૌવર કહેછે વીખ્રને, સાંભળ મારી વાણ;
 ભવીષ તે મોટે નહી, જે કરમે લખ્યું પ્રમાણ. ૧
 પ્રથમ વાત માહરી મુણો, વીતેછે મારી કાય;
 તેતો વાત સુણ્યા થકી, સંદેહ મનનો જાય. ૨
 સરૌવર સુંદર હું સહી અમત સરખું નીર;

પીએ જળ આવી કરી, શીતળ થાય શરીર. ૩
 ન જાના જાએ અદ્ધડી, જળ વિના ન જાય પણ એક;
 એવા ગુણ છે માહરા, તમે સાંભળજો વિવેક. ૪
 પશુ પંખી ને માનવી, સરવે તરપત થાય;
 તે અવગુણ મુજને કરે, તે સાંખી રહું આંધ. ૫
 કોઈ દંત પાવન કરે, કોઈ આવીને નાહ;
 કોઈ મળ મુતર ધુવે, તે ખમું મારી કાય. ૬
 ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી, તે નીશએ આડો આંક;
 મુખ દુખ કાયા ભોગવે, તેમાં શારદુલનો શો વાંક. ૭
 એવાં વચન તેનાં મુણી, બ્રાહ્મણ પામ્યો દુખ;
 શારદુલ રીત્રયો અતી ઘણું, બોલ્યો પછીથી મુખ. ૮
 હવે તો આઉ પુજને, જુઠો પડ્યો બીજી વાર;
 સાચો વાત મારી મળી, ભક્ષ કરે આ વાર. ૯
 ત્યારે લાચાર થઈ બ્રાહ્મણ કહે, હું હજી મેળવું કશાંત;
 હું હાર્યો જીત્યા તમે, તે ભાગી મનની ભરાંત. ૧૦
 હવે કરી વચન બોલું નહી, તું કહે તે કરે પ્રમાણ;
 હવે ત્રીજું વચન મિથ્યા કરે, તો ધંધરની મુજ આણ. ૧૧
 તેવારે શારદુલ બોલીએ, વળી જુઠો પડીય આંધ;
 ત્રીજી વાર ચુકવાનો નથી, એમ કહીને મારગ જાય. ૧૨
 વળી આગળ આલ્યા સહી, એક દીડું શીઆળ;
 બ્રાહ્મણ વાધ ઉભા રહ્યા, બોલ્યા મુખ તતકાળ. ૧૩

ચોપાઈ.

તેવારે વાચા શીઆળને થઈ, મુખ થકી તેને વાણી કહી;
 ગુણ અવગુણ તણી છે વાત, પછી ભાયુ મનની ભરાંત.
 ત્યારે બ્રાહ્મણ વાણી કહી, વીતક વાત તે સરવે સહી;
 તમે કહે તે કરશું અહી, બેઠ જાણ ઉભાંઈ સહી.
 શીઆળ બોલ્યો મુખ થકી, વાત આતો મનાતી નથી.
 ત્યારે જોઉ તો માનું વાત, પછી ન્યાય કરે મુજ જાત;
 જુઠો સાચો કોણ હશે, ન્યાય અન્યાય મુજથી કેમ થશે.
 ક્યે કામ તે પિંજર સહી, કેમ એ કબજે પડ્યો તો તહી;
 કમ રીતે ગિલાડયું ખાર, મુજને દેખાડો તે કાર.
 ત્યાર પછી ચુકાવું ન્યાય, મુખથી વાત તે કેમ મનાય;
 એવાં વચન શીઆળનાં મુણી, વાધને રીથ અદીછે ઘણી.
 વડને જળ કરતાં ડાહ્યો તું, આગ્ય ટોકાણું દેખાડું હું;
 જોયા પછી ચુકાવું ન્યાય, એમ કહીને ગયા ત્યાં.
 એ પેહેલું માહાર રેઠાણ, આ પિંજરામાં પેઠો જાણ;

એ પંથીએ ઊઘાડ્યું સહી, ગુણ પાછળ અવગુણ કર્યો અહી.
 મોલ પેહેલો થા કહુછું તુને, મુખ વણી લાગી છે મુને;
 મુખશુભાની કહેછો તમે, ન્યાય અન્યાય કેમ ચુકવું અમે.
 નજર જોઉં તો ચુકાવું અહી, નહીતર મારગ નહી વહી;
 તમે પેસો પિંજર માનર, બ્રાહ્મણ વળી ઊઘાડે દાર.

તો તો નજરે જોઉં અહી. પછી ન્યાય ચુકાવું સહી;
 એવાં વચન શીઆળનાં સુણી, પેઠો પિંજરમાં તેણી ધડી.
 વીપ્રને કહે તમે મેને દવાર, એ કહે ત્યારે ઉઘાડજી બાર;
 દીધાં બારણાં સાંકળ સાથ, શીઆળ મુખથી મોહ્યો વાત.
 તે રીતે તમે કહ્યુંતું સહી, તે રીતે તમે મોલો અહી;
 ઉઘાડ બાહ્ય તું આણે દવાર, હું તુજને કરીશ ઉપકાર;
 ગુણ પછવાડે અવગુણ શહી, ત્યારે હું ઉઘાડું નહી.

દાહરા.

વચન સુણી શીઆળનાં, વાધને પડી મન કાળ;
 દગો કરીને ધાલીઓ, હું આણીશ તાહારો કાળ. ૧
 તું મું આતોતો મુજને, બળ હોય તો નીકળ બહાર;
 રનેહ કરી તુને કહાડીઓ, પીકપીક તુજ. અવતાર. ૨
 બ્રાહ્મણને જીવ બચાવીઓ, વળી અદલ ચુકવ્યો ન્યાય;
 જે કરે તે ભોગવે, મુજ શીર દોશ ન કહાય. ૩
 તું શીઆળ હું શારદુલ થયો, અદલ ચુકવીઓ ન્યાય;
 ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી, તું ભોગવ તારી કાય. ૪
 એમ કહિ ત્યાંથી ચાલીઓ, શીઆળ ત્યાંથી જાય;
 બ્રાહ્મણ પાછો પરવર્યો, કેવો ચુકાવ્યો ન્યાય. ૫
 જગન જંગ કોરે કરો, જઓ તમારે ગામ;
 વગર વિચારયું કરતા રજે, આજ પછી તમે કામ. ૬
 આશીશ દીધી શીઆળને, બ્રાહ્મણ પંથે પળાય;
 ઉપવીત દીધું પુત્રને, વળી પરણાવી કન્યાય. ૭
 નાહાતા ઉપર નવ મુલવું, નાનો શીઆળવો એહ;
 બુદ્ધિએ જીત્યો વાધને, કળી નવ સકે તેહ. ૮
 તમે જીતશે સરવને, કાણ માત્ર પરી જાત;
 પરમેશ્વર પરતાપથી, લાવો કરી વીખ્યાત. ૯

ચોપાઈ

એવાં વચનવીનતાનાં સુણી, લાચાર થમને વાણી બહી;
 જઓ કહેતાં જીમ કપાય, મરિ શીધ કરી આવો રાય.
 આવશે તાહરે મુખ સેહેલ, તમે આવશે તારે રંગના રેલ;
 આવશે ત્યારે નીકળોશું બહાર, તે જાણજે તમે નીરધાર.

જપમાળા મેં કરમાં ધરી, સરવે સુખ તંજ્યું સુંદરી;
 પર પુરૂષ ભાઈને બાપ, નિશચે માનજે આપે। આપ.
 નમ કરણ લેખાં બેઠી જોગ, મુકયા ભાવતા સધળા ભોગ;
 મરવા ઉપર રીઝ્યા અમો, ઉતાવળ કરોની તમો.
 બાર વરસ સુખી જોયું વાટ, પછી કરીશું દેહની ઘાત;
 અવર પુરૂષ કરવાના નથી, સત કરી માનજો સરવથી.
 એમ કહિને નામું શીશ, રાજકુંવર ઉઠ્યો તે દીશ;
 જોઈ શુકનને પંથ પળાય, નગર થકી નીસરયો રાય.
 લીધું પછી જોગીનું રૂપ, પ્રતિબિંબનું પ્રગટ્યું મુર;
 ભરમલેપન કર્યું કાય, વજર કછોટો વાળ્યો રાય;
 શેલાશીંગી ગળામાં શહિ, જેઠીકા તુંબડી કરમાં ગ્રહિ.
 મનમાં ખીતી નથી લગાર, જંગલમાં આલ્યો રાજકુંમાર;
 મહા અરણ્યવતી આલ્યો જાય, રાત પડે ત્યાં મુકામજ થાય.
 માણસ નામે જંગલમાં નહી, જાડને આશરે બેસે જઈ;
 દુજે પાપે વીતેછે રાત, વળી પંથ આલે પરભાત.
 સાત ભાસ ગયા એમ જાણુ, જંગલ આપ્યું એક નીરવાણુ;
 ઘણા બે છે અનેક જાગ, તાંહાં મુકી ન શકે કોઈ પાગ.
 કંધાર કાંશકીને ગોખરું શહી, તે ઊપરથી આલ્યું તહી;
 ખીજી વનસપતી ભાર અઠાર, ઘટા ધુમ થઈ ત્યાં સાર;
 કયાં ઉઠ્યો કયાં આયમ્યો સહી, એવું વન બયાનક તહી;
 અંધકાર નવ સુજે બાણુ, પથ પાંખી બહુ મળીઆ જાણુ
 શબ્દ શારદુલ શીયાળના થાય, તે દેખતામાં કંપે રાય.
 ધણુ શબ્દ મોટા વિક્રાળ, નાગના શબ્દ નીસરે બહાર;
 રૂળ જળ તણું નહી નામ, કંડે શેશ પડ્યો તે હામ.
 ઘણી છે કોમળ તેમી કાય, ગોખરું કાંટા પેસે પાય;
 મરતુકાળ જંગલનું નામ, કોઈ ઘાલી સકે નહી હામ;
 દેવ દાનવથી નવ જવાય, કોણુ આશરે માનવથી કાય.
 દસ જોજનનું જંગલ જાણુ, જે જાય તે કાંડે પ્રાણુ.
 તે મંચે આલ્યો છે વીર, ઘણું દુખ પામ્યો તે શરીર,
 હીમત પોતે મુકતો નથી, મહા દુજે આલ્યો સરવથી;
 વળી તે મનમાં કરે વિચાર, ચતુરાઈ કરી મેં જીતીનાર.
 એતા પરમેશ્વરનો ખ્યાલ, પડે પાર કે આણે કાળ,
 લખીત વાત થાસે તેહ, એમ કહી આલે છે એહ.

દુહા.

શરીર સધળું જડાઈ ગયું, નીકળે રૂધીર નીરધાર;

- લાખ વીંધુની વેદના, ભાગવે છે તેને ઠાર. ૧
 પગ તળીઆં તરવર્ધ ગયાં, છેદ પડ્યા આ ઠાર;
 પગ ધરતીપર નવ ધરે, દુખ તણે નહી પાર. ૨
 જાળ તરસ પીડે ઘણી, વળી કાંઠા ભાગે પાય;
 હીમત મન નથી મુકતો, આલ્યો જંગલ બનય. ૩
 વાઘ વરૂ ગાળે ઘણા, ડરતો નથી કાંધ;
 લખ્યું હથે મારા કરમમાં, થવાનું હોય તે થાય. ૪
 એ ભીથી ડરવું કશું, વીચારણું પોતે મન;
 દુખે પાપે આલે નહી, શું કહું મુખે વચન, ૫
 સાત દીવસ એમ વહી ગયા, તે જંગલ ભાજર;
 દય જોજનનું વન સહી, તે મુકીને નીસરયા બહાર. ૬
 મુરજ તણું દરસન થયું, ત્યારે હરખા રાજા મન;
 પાહાડ એક નજરે આવીઓ, જોતામાં ગઓછે ગગન. ૭
 જ્યાંહાં પાહાડ તાંહાં જળ સહી, એમાં શો વીચાર;
 દુખે પાપે જાગે તાંહ, તારે મળશે અમરત અહાર. ૮
 એમ વીમાશી આવીઓ, જળ વીના જીવડો જાય;
 પહાડ સમીપ એક આવીઓ, તાંહાં એક અમરત થાય. ૯
 જીએ તો તે પહાડ નથી, એક રાક્ષસ દોહા વીકરાળ;
 લાંબા ચોડાની ગણત્રી નથી, બેડું ગગને વીચાળ. ૧૦
 જડ રૂપ તાંહાં થઈ ગયો, અદ્વિત રૂપું સરીર;
 વીક્રાળ વદન ખીહામણું, કઈ તરેહ રાખું ધોર. ૧૧
 અરે જીવ તું કેમ ડરે, મરવું એકજ વાર;
 એમ વીચારી મન વીથે, નમીને કરચો જીહાર. ૧૨

આપાઈ.

નમી કરીને લાગ્યો પાંચ, ત્યારે રાક્ષસ બોલ્યો કાંચ:
 કહાંથી આવ્યા આણે દામ, નવ આપે માનવનું નામ.
 દેવ દાનવથી નવ અવાય, તો કોણ માત્ર તું માનવી કહેવાય;
 મારે કીસમતે આવ્યો અહી, એ વાતમાં સદેહ નહી.
 નીત પશુના કરીઓ આહાર, ઘણા વરસ થયા તે ઠાર;
 માનવી ખાવાત્રી ઇછા થઈ, તેતો આજ સંપરણ થઈ.
 મારે આજ જીવવું સારથક થયું, તારી કાયાનો સ્વાદજ લઈ;
 એવાં રાક્ષસના સુણી વચન, રાજકુંવર બોલ્યો તે દન.
 એ વાતે ઘણું હરખીયું મન, સુખે આવ્યોની મારે તન;
 ઘણો પુશી થયો હું આજ, શીઘ્ર કહો તમારે કાજ.
 એક પલક તે વરસજ થાય, નથી દુખ વેઠાવું કાચ.

જોતું મારી કાયા પાપ, તો જીવ નીકળી સરગે જાય.
 પરદુષ્પ ભંજન મહારા તમા, વહેલા થાઓ દુષ્પ પાપું અમા;
 એવાં રાજકુંવરનાં શુભી વચન, તવ રાક્ષસનું હરખું મન
 ઘણી કોનતીને રૂપ વીશાળ, વાણી શુભતામાં ઉપનું વહાલ;
 મધુર વચનથી વાણી કહી, આવ તને નહીં પાઉં અહીં.
 મરવુંતો કોઈને નહીં ગમે, શા માટે માત માગો આ સમે;
 બાળપણમાં જોબન કાપ, કેમ આઠ્યા જંગલને માંય.
 પરમેશ્વર વચનું દરમીઆન, નહીં પાઉં એ તું નીરચે માન;
 અનેક સમ પાધા તે કાર, આવ પાસે કરીશ ઉપગાર.
 પાંચ દીવસ પરાણા રહો, દુષ્પ હોય તે મુજને કહો;
 હાવું રૂપ તમારું સાર, શો છે તમારો નીતિ અહાર;
 તે આણીને હાજર કરું, વચન તમારું મસતક ધરું.
 રાજકુંવર કહે સાંભળો તાત, કહું મારા પાધાની વાત;
 એદો ધઉં તણો સહી જાણ, વળી સરકસ સાકર નીરવાણ.
 તે તણો અમા કરીએ આહાર, તે કયાંથી આ જંગલ માનર.
 દોહરા.

એવાં વચન રાક્ષસનાં શુભી, હરખે અપરંપાર;
 ચારે ધડીમાં લાવું સહી, તું ખેરી રહે આ કાર. ૧
 એમ કહીને પરવચો, કાણું નવ લાગી વાર;
 પોતે જતીતી વાણીનરા તણી, જઈ પડીએ તે માનર. ૨
 રાક્ષસે માયા કરી, તે સરવે સમીટી લીધ;
 પાંચો કરીને આવીએ, કામ કરી તે શીધ. ૩
 અંન વંચના હગલા કરચા, ઘી સાકર બહું પાંડ;
 કરીઆણું વીવીધ પ્રકારનું, ત્રાંબા પોતળનાં ભાંડ. ૪
 રાજકુંવર વીશમે થયો, જે જોઈએ તે ત્યાંય;
 ઉતમત નહીં કરી વાતની, વીશમે થયો મનમાંય. ૫
 પાન પાન મનગમતું કરે, તું મારો મીજખાન;
 ચંતા મનની પરહરો, તને આપોશ જીવતદાન. ૬
 ભક્ષ ભોજન વીધવીધનાં, કરચા ખતરીશ પાક;
 ભાતભાતની શુખડી કરી, કરીયાં મુંદર શાક. ૭
 રાજકુંવર પછી ખેલીએ, તું પોતા હું તન;
 એક અરજ છે માહરી, કહેતો ખાણું વચન. ૮
 ત્યારે રાક્ષસ કહે કહો તમા, નવ ડરશે મનલગાર;
 જે મંછા તારા મન વીશે, તે કહે મુજને આ કાર. ૯
 ત્યારે કુંવરે કરી વીનતી, જમીએ ખેશીને સાય;

ઝેતો ઊભેદ છે મુજને, કહું છું જોડી બે હાથ. ૧૦
 ખીજી વીનતી તમ દાસની, અભંગ તમારી કાય;
 ખીક ધણી લાગે મુને, તો મુખમાં ફેમ ખવાય. ૧૧
 એવાં મચન મુખે કહ્યાં, તારે હરખ્યો રાક્ષસ મન;
 હશી કરીને ખોલીઓ, તું સાંભળ પંથી જન. ૧૨
 મારી માયાનો પારજ નથી, તુજ કારણ માનવ થાઉં;
 આ જનત મારી તજી, તુજ પાસે બેશી આઉં. ૧૩
 એમ કહી થયો માનવી, ક્ષણું નવ લાગી વાર;
 જાણે ખીજે રાજની થમ, થોભા અપરંપાર. ૧૪

એ પાઠ.

રાક્ષસે માયા પોતાની કરી, પહાડ જેવી કાયા પરહરી;
 થયો માનવી દેવ સરેપ, અચરત પામ્યો પોતે ભુપ.
 ત્યારે હશી ખોલ્યો રાજન, હવે તો મહારે હરખું મન;
 એમ કહીને પોરશી થાળ, જમવા તે ખેડા તતકાળ.
 અચરત વસતુ આગળ ધરી, આરોગ્યા પછે પેટજ ભરી;
 બત્રીસ વાનાની સુખડી સાર, વારા ફરતી કરે છે અહાર.
 ઘણા સુધડ આવછે પાત, ખેડા ખેડ જણા ધરીને માત;
 પાત ચીત કરી બે ધડી, એમ કરતાં તાંહાં રાતજ પડી.
 તીરમે થઈને સુતા તહી, એમ ચાર પહેર રાજની ગમ્મ;
 પ્રાતકાળે કહ્યા બેહજણ, કીધા બનોએ દંત ધાવન.
 વળા બત્રીસી રસોમ કરી, જમ્યા બનો પેટજ ભરી;
 જમણી લેજત પડી ખીજે દીન, તેમ તેમ રાક્ષસ રીતે મન;
 એ દીન માદીક કોદીન કંસાર, કોદીન શી ? પરી આહાર.
 એ દીન વેદમીને સુખડી, રાક્ષસ તણી ભાગી મુખડી;
 સાત દીવસ થયા તે ઠાર, રાક્ષસ રીત્યો અપરંપાર.
 સવાદ ઇંદ્રોએ તે વસ થયો, મુખથી તે નવ ખોલીઓ;
 રાક્ષસ મનમાં કરે વીચાર, રાજ કુંવરને કહ્યું તે વાર;
 હવે તમે ધરાયા આહી, હું પછું તે કોદીને સહી.

ફલા.

રાક્ષસ મુખથી ખોલીઓ, સાંભળ માનવ જન;
 શા ફળે તું તીશર્યો, તે કહેા મુખે વાત. ૧
 કોણ જનતછે તાહરી, કોણ માત કોણ તાત;
 બાળપણે વનમાં ભમી, શા ફળે મુજ ભરાત. ૨
 માંડી વાત મુજને કહેા, હું બાચુ તાહરે ફળ;

ધરવર આણુ એ વાતમાં, વીસતારી કહો મુખ્ય. ૩
 રાખી વાત બાધું કરે, તો ધરવરની તુજ આણુ;
 સાચે શીધી છે સહી, માટે સાચો ખોલ વાણુ. ૪
 ભાગીસ દુખ હું તાહરું, જાંહાં સુધી ઘડમાં પ્રાણુ;
 સત વચન છે માહરું, તું સાંભળ ચતુરસુજાણુ. ૫
 વચન આપ્યું રાક્ષસે, તે લાધું કરે માહાર; ૬
 પછે કરજોડીને બોલીઓ, તે વેળા રાજકુમાર.
 શીરકથતાનનો રાજાઓ, તેહ તણો હું તન; ૭
 ગુલખંકાવળી જોવાતણી, ઈછા માહારે મન.
 રાજ પાટ સરવે તણુ, વીકળ્યો છું હું બહાર;
 ફરતો ફરતો હું આવીઓ, તમે તણા ધરખાર. ૮
 હવે રજા આપો જો મુજને, તો આણુ મારગ શીધ;
 તમે સમ આધા મુજઆગળે, વચન આપુ મુજનીધ. ૯
 વીગત વાત માંડી કહી, મેંતો તમારી સાથ;
 વચન પાળો તમતણું, સમ કરો પરમાણુ. ૧૦
 એવાં વચન થવણુ સુણી, રાક્ષસ થયો મન બંગ;
 કરમે કર અડકાડીઓ, બોલ્યો તેને સંગ.

ચોપાધ.

બોલ્યો રાક્ષસ મુખથી વાણુ, સાંભળ માનવી ચતુરસુજાણુ;
 તે કલ કાંઈ રસ્તામાં નથ, સાચી વારતા કહુંહું કયા.
 ખંકાવળી નામે પરીછે સહી, તેની શોભાનો પારજ નહી;
 તેની વાડીમાં એછે કલ, ઘણી સુઘડ અને વરતુ અમુલ્ય.
 તેની રક્ષા કરવા રહુંછું હું, સત્ય કરીને માનજે તું;
 અહાર હજાર હું સરખા સેનાપતી, તેની સૈન્યાની શું કહું ગતા
 એકસો બાસટ ચોકી જાણુ, એક હદાર હજાર નિરવાણુ.
 તમે કેમપેરે જાણો તહી, મુજને ચિંતા થાયે આહી;
 તેના આપનું બહુછે સેન, ત્યાં તમે જાણોજ કેમ.
 માનવીથી જવાએ નહી, માટે તમે ત્યાં જાણો નહી.
 ત્યાં સહી રાક્ષસ રક્ષા કરે, પવન સરખો નવ સંચરે;
 જમીનપર ચોકી વીંધુ ને નાગ, ગગને સ્ત્રી પરીની જાત.
 ફરતો ફાટ રાક્ષસનો તહી, દેવતા થકી જવાય નહી;
 ચંદ્ર સુરજની દ્રષ્ટિ નવ જાય, તે કલ તુજથી કેમ લેવાય.
 પ્રથમ ચોકી માહારી સહી, માહારી નજરે દોહું નહી;
 તે કેમ આવશે તાહારે હાથ, રાક્ષસ દુખ ધરે મન સાથ.
 હવે વચન માહારે મિથ્યા જશે, એ કારજ કેમ પેરે થશે;

તેતો ક્રીધિછે ગુણ અપાર, અમરત વરતુ કરવી આહાર.
 મારે વચન જો મિથ્યા થાય, બીકાર પડ્યો અમારી કાય.
 બીકાર પડ્યો જો જાય વચન, ઘણું પસ્તાગિછું મારે મન;
 જીવ જવાં સુખી કરવાનો કાજ, બહિ ગ્રહાની રાખવી લાજ;
 ભક્ષ ભોજન કરોને તમે, એક રાક્ષસ તેડી આણીએ અમે;
 એવાં વચન રાક્ષસનાં સુણી, રસોઈ શીવ કરી ચોઘણી;
 ચાર ઘડીમાં કરી તર્કઆર, ચતુર નરને શાંતી વાર;
 પોતાની વાણીએ કર્યો પોકાર, એક રાક્ષસ આજ્યો તે ઠાર;
 જીહાર કરીને હમે: સાર, વાત કરવા લાગ્યો તેઠાર;
 રાજકુંવરને દોઢો જોડલે, રાક્ષસ મુખ ખોલ્યો તેઠલે;
 એ માનવર્ષ પ ક્યાંથી લાવીઆ, એ ઉપર કેમ રાખી દયા;
 બ્રહ્મી સંક્રમણ તેની દેહ, મનતણો ભાગ્યો સંદેહ;
 કેમ રાખોછો હેતજ ધરી, એવી વાણી તેણે આચરી.
 દોહરા.

એવાં વચન તેનાં સુણી, બોલ્યા મીત્ર વચન; .
 એ દેવ થકી અંબીક છે, મેંતો આપ્યું સત વચન ૧
 એના ગુણનો પારજ નથી, એણે આપ્યો અમૃત અહાર;
 પુત્ર કરતાં અદેશ ઘણો, સુણો મીત્ર આ ઠાર. ૨
 મરતુ લોકના માનવી, એની શોભાનો નહીં પાર;
 ખીજા ગુણ એમાં ઘણા, શા મુખે કહું વિસ્તાર. ૩
 નીમક હરામ હું થયો, એને ભાગી માહારી જીવ;
 શું આશીર્વાદ થઈશું અમે, એ નારને મોઢું દુખ, ૪
 માટે તેજ્યા મેં તમે, એસો ને આ ઠાર;
 પાન પાન કરીએ સહી, પછી કરીએ એક વિચાર ૫
 ખેડ જણા ખેડ સહી, ત્રીજો માનવી સાથ;
 મુક્યાં ભોજન મુખ આગળે, આણી મન ઉલાસ. ૬
 સાત વાનાની સુખડી, ખીજી સાહીત અપાર;
 મુખ આગળ તે મુકીયું, તે કરવા ખેડ આહાર. ૭
 અમરત વસ્તુ મુખમાં ધરી, ઘણા સોભતા સાર;
 તેમ તેમ રાક્ષસ રીજ્યા, આણી મનમાં વહાલ. ૮
 ધન માનવ તારી બુદ્ધને, તરૂપત કર્યું મુજ મન;
 શું દુખ છે તારી કાયને, કહે મુખ સત વચન. ૯
 જે વસ્તુ આધામાં નહી, તેનો અપ્પાડ્યો સ્વાદ;
 તું કહે તે કરીએ અમે, મનમાં આણી ઉલાસ. ૧૦
 તેવારે પાહાડ મુખ આચર્યો, એનેછે મોઢું દુખ;

तेतो काम थवानु नथी, ज्येवुं भोलिछे मुण्ण, ११
 गुलणंकावणी जेवां तण्णी, हण्ण छे ज्येने मन;
 ते कारेणु वनमां भम, तुं सांभण भीत्र वयन. १२
 महारे शरणे ज्ये आरीज्या, करान्या ज्यमरत ज्यहार
 निराश थमं नथे शळी, तो भीक ज्योपण्णो ज्यवतार. १३
 माटे तेउचो तुज्जने, डेहं पेरे थाय ज्येनुं काम;
 भनोरथ पोहोये ज्येहनो, तो थाय ज्योपण्णुं नाम. १४

ज्योपाध.

ज्येवां वयन पहाउनां सुण्णी, तेना भीतर वाण्णी लण्णी;
 ज्ये वातणी ज्यिंता नळी, ज्येनुं काम थवानुं सळी.
 भाकसुं माहारी भगनीनी पास, ते पुरवाणी ज्येनी आश;
 धण्णी शेज तेनेसरवथी, राक्षी विद्यानो पारज नथी.
 प्रथम ज्योत्री तेनी सळी, ते नीशये काम करवाणी तळी;
 ज्येम विचारसुं मन ज्योन्नर, कागण ज्येक जण्णो ततकाण.
 धण्णी विनती तेमां जण्णी, तेउचो ज्येक राक्षस भूणी;
 ज्ये करमावी ते हुं कर, द्यो आसा तो भरतक धर;
 ते राक्षस भोळ्यो ते हार, महारी ज्येन ज्येभोला सार;
 तेनी पास ज्येवने सळी, ज्ये भाण्णुसने साये लेह
 प्रथम ज्येने ज्योरीश करे पळी ज्येना ज्योणांमधरे
 नारा भाधंतण्णी ज्ये प्राण्णु, निण्ये भातज्ये, सामी वाण्णु;
 ज्येवथकी करे ज्येतन, ज्येण्णी पेठतण्णी मुज तन.
 ज्येतन करी ज्येने राण्णु, ज्येनी आशा पुरी पाउजे;
 मुण्णण्णुज्यानी ज्येनी कळी, वणी कागण कर ज्योपण्णो लेह.
 कुलनी पेरे ज्येणवने तुं, नळी तोभागी नांज्णीश हुं;
 प्रतीठितर पाछो लावज्ये, सार धडीमां पाछा ज्योवज्ये.
 वधती वार लागये ज्ये हार, भागीनांज्णीश ज्योणी वार;
 ते सेवके नाम्बुं शीश, ठीज्यो ते वेणा ते दश.
 ज्येक हाथपर ज्येसाज्या ज्येण्णु, ज्येज्ये कर हांकी निरवाण्णु;
 गगनभारगे ज्येज्यो वळी, सार धडीमां पोहोरेचो शळी.
 ज्येभोला ज्येकी हती मुकाम, धण्णी शेज्या छे तेण्णी काम;
 दीठो ज्येनुसर हरेणी नार, तेने ज्येज्येने करचो ज्येहार.
 मुण्णण्णुज्यानी सधणी कळी, ज्योणा मध्ये मुक्यो लेह;
 ज्येज्ये मुण्णुने हरेण्यां मन, धनधनरै ज्येज्येनो हन.
 ज्येण्णी प्रगटचो दीनकर सुर, ज्येवुं ते मानवतुं नुर;

અમોલા બોલી તે હામ, માહારા ભાઈને કરન્ને પ્રણામ;
તમે માકલ્યો તે માહારો પ્રાણ, નિશચે કરી ભાઈનું જાણ;
અનુચર ત્યાંથી પળ્યો, આવી પેલા રાક્ષસને મળ્યો;
આવી હકીકત સરવે કહી, તે રાક્ષસ હરખ્યો તહી.

દોહરા.

અમોલાએ મન વિચારીયું, માનવ આગ્યો મુજ પાસ;
માહારા ભાઈએ માકલ્યો, તેની કરવી બરદાશ. ૧

એ પુત્ર છે કોઈ રાજાતણો, આવી ચડ્યો હવે ત્યાંય;
એ જતોસ લક્ષણો સહી, શું કરવું હવે આંય. ૨

પત્ની માહારી માઠી થઈ, જેનું મેમુદા નામ;
તેની સાથે પરણાવું અમા, તો થાય માહર કામ. ૩

એવું મન વિચારી કરી, બોલાવી મેમુદા નાર;
તેડીને કહ્યું તહી, તને પરણાવું ભરથાર. ૪

ત્યારે મેમુદાએ વાણી કરી, હું ખુશી થઈ અપાર;
તમે એને ક્યાંથી લાવીઆ, સાચું કહે આ હાર. ૫

ચોપાઈ.

ગીકાર રમવા ગમતી બાહાર, તાંહોંથી લાવી રાજકુમાર;
અચરજ તેતો થઈને રહી, પછે તેણે વાણી કરી.

માતાજી પરણાવો મુને, એતો સાચું કહું છું તુને;
માતાએ પરણાવી તે સાથ, પછે રાજા સાથે કીમી વાત.
એકાંત જગા પોતાની સહી, તેમાં ભરતારને તેડી ગઈ;
પછે કર જોડીને બોલી નાર, તમે વીગતવાત કહે ભરથાર.
રાજકુંવર પછે બોલ્યા તહી, માહારી વીગત હું કહું છું અહીં;
સમ વીધા માટે કહું છું અમા, પછાછો તો સુણજો તમે.

હું રાજા કેરો પુત્ર, બાળપણમાં મેહલું ઘર મુત્ર;
ગુલઅંકાવળી જોવાનું મન, તે 'કારણ નીકળ્યો હું વન.

પ્રથવી કેરો કહાડ્યો પાર, ફરતો ફરતો આગ્યો આ હાર;
એક રાક્ષસ શું મીત્રાઈ થઈ, તેણે માકલી દીધો અહીં.

અમોલા હરખી મન સમ, તેણે મેહલ આગ્યો તહી;
તુને પરણાવી આપી કરગરી, મુખથકી વાણી આચરી.

સુખ ભોગવો નરને નાર, વધભવ ભોગવો અપરમપાર;
જોઈ ફલ તો ભાગે ભુખ, ત્યાર પછી ભોગવવું સુખ.

પરમેશ્વર મળવી જોડ, પણ નવપોહોરયા મનના કોડ;
અંકાવળી ફલ જોવું એક વાર, તો સફળમારો અવતાર.

નહીતર હું રહેવાનો નથી, સાચો વારતા કહું છું કથી;
 એવાં તે નરનાં સુણી વચન, પ્રસન થયું વીનતાનું મન.
 એ વાતની ચિંતા નથી, ગુલબંકાવલી દેખાડીશ સરવથી;
 એ અખોલાં માતા મુજ જાણુ, તે કહાડેછે મુજ પર પ્રાણુ.
 મારું વચન મીથિયા નવ કરે, મર કહુતો નીરુચે મરે;
 જીવ એકને જીજીવી દેહ, માહારા ઉપર રાખેછે નેહ.
 બળતણો કાંઈ પારજ નથી, તેથી કામ થાસે સરવથી;
 બિદ પરપંચ કરશે તે ઠાર, માટે જઈએ આલો બરથાર.
 એવાં વીનતાનાં સુણી વચન, તેથી રાજકુંવર હરખ્યો મન;
 નરનારી આખ્યાં ત્યાંય અખોલાને લાગ્યાં પાય.
 દીઠા નરનારીનાં મુખ, ઘણી રાક્ષણી પામી દુખ;
 ખાળામાં ખેસાડી નરનાર, મુખ થકી ખોલ્યા તે ઠાર.
 શુંછે નરનારીને દુખ, બંચોનાં ઉતરીઆં મુખ;
 ખાવા પીવાની કમતી નથી, કેમ દુખ ધરે સરવથી.
 એવાં વચન સુણીને ત્યાંય, કુંવરી લાગી માતાને પાય;
 દોહરો.

માતાજી સુણો મુજ વીનતી, મહારા સ્વામીને બહુ દુખ;
 નીસાસા નાંખીયા કરે, નથી ભોગવતા મુખ. ૧
 ખાય નહી પીયું નહી, હાથ વીનોદ કે વાત;
 સંસારનું સરવે તજી જીરે દીવસને રાત, ૨
 મહારે કાજ તમા લાવીયા, સ્વામી સગૂર મુજનણ;
 આશા નવ પહોંચી માહરી, કરમ કીચી હાણ. ૩
 ઘણી વીનતી મેં કરી, ત્યારે ખોલ્યા વાણ;
 ગુલબંકાવલી જોગી નહી, તો જાસે માહારા પ્રાણ. ૪
 અખોલાએ આંખો રૂદે, હાથ ફેરવે શીથ;
 ચિંતા તજરે દીકરા, કરીશ તુજને બક્ષીસ. ૫
 બાગ દેખાડીશ એહનો, એમ ખોલી તે મુખ;
 ચિંતા તજરે દીકરા, કરીશ તુજને મુખ. ૬
 ત્યાં ફરતી ચોકી રાક્ષસની, ગગને પરી અતુલ્ય.
 આંખમાં ધુળ નાંખી સરવને, દેખાડીશ એનું કુલ. ૭
 સત વચન છે માહરું, કરવું મહારે કામ.
 કુલ દેખાડું નજરે કરી, તો અખોલા મહાર નામે. ૮
 ચોપાઈ.

એમ મનાવ્યું કહીને મન, નરનારીનું હરખ્યું વદન;

આનપાન કરાવોની જામ, તેડું ત્યારે આવજો આહી.
 ગયાં મુકામે નરને નાર, અપોલાએ મન કર્યો વિચાર;
 એ નરનારીને થાથે મુખ, દેખાડું કલતો જાએ દુખ.
 એમ વિચાર કર્યો તે દાર, તેડા રાક્ષસ એક હજાર;
 આવી કરીને મનાવ્યું શીશ, ને કહો તે કરીએ આ દાસ.
 અપોલા કહે કરો એક કામ, જિંદરનું રૂપ ધરો આ દામ;
 સજાંગ મુકો આણે દાર, જાણે ગુલખંકાવળી મેદલ માંગર.
 ચોખવાળા કોઈ જાણે નહી, એ રીતે કામ કરવું સહી;
 તે રાક્ષસોએ વચન એડાવ્યું શીશ, એમ કહી આલ્યા તે શીશ.
 જિંદર દેરાં રૂપજ ધર્યાં, સજાંગ પાડવાને પરવર્યા;
 રાક્ષી વિદ્યા તેને શી વાર, કાણું માત્રમાં ફારે પાહાડ.
 તે વાડીમાં પાડ્યું દાર, પાછા કરી આંચા તે દાર;
 અપોલાને કર્યો જુહાર, શીધ કામ કસ્યું તે વાર.
 એવાં વચન રાક્ષસનાં મુણી, ખુશાલી વાધી મનમાં ધણી.
 જાએ જંગલમાં ફરતા કરો; રાક્ષ માજન મન ગમવાં કરો;
 એમ કહીને આપી રજાય, સહુ સહુના મુકામે જાય.
 પછે રાજકુંવર તેડાંચા જાણ, મુખ ધકી તે જોડ્યાવાણ.
 ગુલખંકાવળી દેખાડું આજ, કરે તારા મનનાં કાજ;
 આ સલંગમાંથી જાએ તહી, ફરથી જોઈને આપો આહી;
 કર્યો લોભતો થાથે ધાત, નકી માનજો સાચી વાત;
 કદાપી કોઈની પડશે દ્રરટ, તો તો ધણું ભાગવશે કષ્ટ;
 મેં જીવ ગયે કર્યું છે કામ, એતવુંછું હું આણે દામ;
 એમ કહી તેડાંચા દાસ, તતક્ષણ આવી જિભા પાસ;
 આ માણસને લઈ કરી, દેખાડો વાડી નજરે ભરી;
 સજાંગમાંથી નવ ફેલાડશે બહાર, ઉભા રહેજો જ્યાંધરનું દાર.
 જો વાંકો થશે એનો વાળ, તો તો આણીશ તમારો કાળ.
 જતન કરી દેખાડો જામ, પાછા તેડી લાવજો આહી.
 એમ કહીને વળાંચો રાય, લઈ આલ્યા સજાંગના માંય,
 ને ઠેકાણે પાડ્યું દાર, ચાર ધડીમાં આંચા તે દાર;

દોહરા.

દારને મુખ આવી કરી, જોડ્યો અનુચર વાત;
 ગુલખંકાવળી બાગજ સહી, જુઓની તમે ભાત. ૧
 આજોને જોઈ તહી, જાણે ઉદકાર ઉદ્યોત;
 ધંદપુરી કોણ માત્ર, એવું દેખાય જાકમ ઝોત. ૨
 રાક્ષસ સાથે જોલિયો, જાવાં દે મુજને બહાર;

જોઈ ચરચા બાહાર જઈ, પાછા આવીશું આ ઠાર. ૩
 નહીતર આ તું મુજને, નહીતર જોઈશ પ્રાણ; ૪
 જોય વિના નવ રહું, સાચો માન મુજ વાળ. ૪
 જેમ દીપકમાં પડે પતંગીઓ, તેમ પડવા માંડકું બહાર;
 રાક્ષસે ઝાલી કરી, લીધા સળંગ જાળર. ૫
 અરે મુરખ તું માનવી, એ શું કરે છે કામ; ૬
 જીવ જશે એક પલકમાં, તું જોઈસ માહારે નામ. ૬
 ભક્ષ કે વળી રાક્ષસો, દેખશે જો તારી કાય;
 ભક્ષ કરી જશે તુને, તેનો શો ઉપાય. ૭
 અખિલાએ મુજને સોંપિઓ, હું શું કરે તે ઠાર;
 બ્રહ્મ ભ્રષ્ટ તું કેમ થયો, મનમાં કરોની વિચાર. ૮
 એવાં વચન તેનાં સુણી, બેઠ્યો તે મુજે વચન;
 નવ જવા દે મુજને, તો પાડીશ માહારે તન. ૯
 જીભ જમી કાહાડીને મરે, કે મારીશ પેટ કટાર;
 જોયા વિના જવાનો નથી, માહારે મરવું એકજવાર. ૧૦
 રાક્ષસે મન વિચારીયું, બેડી પડી મુજ શીશ;
 જે બનશે તે ખરી, આખી રજા તે દીશ. ૧૧
 તુજ કારણ મરશું અમે, શું મુખ દેખાડીશું ત્યાંય;
 લખ્યું હશે તે યશે, જે મુજ-પ્રીતમત માંય. ૧૨

ચેષાઈ.

એમ કહી આખી રજાય, પેઠા કુંવર તે બાગની માંય;
 જીવ ગએથી જે નવ ડરે, મન ચીંતવું તે તો કરે.
 સરોવર તણીછે પ્રથવી તહી, જરા રજને કચરો નહી;
 પુરુષ ઝાડતો અપરંખપાર, કવી કહે શું કરે વિસતાર.
 દેવતાઈ ઝાડ દેવતાઈ ફલ, શોભા ચિંતામણી સમવૃત્ત્ય;
 ઘણું વ્રક્ષ તે શોભામાન, સરોવર સરખી શોભા જાણ;
 કોઈ રૂપા સરખા સહી, તેની સોભાનો પારજ નહી.
 કોઈ વક્ષે હીરા સરીખાં ફલ, ઘણું તેજ જળકે અમૃત્ય;
 કોઈ ઝાડ ઉપર માતીની જીલ, શોભા ચિંતામણી સમવૃત્ત્ય;
 કોઈ ઝાડ લીલમતા સહી, તેના સાચુ તો જોવાય નહી;
 કોઈ ઝાડ જાણે હીરાની જ્યોત, ફળ જાણે ઈંદુકાર ગદ્યોત.
 કોઈ ઝાડ શોભે બહુ સાર, ફળ જાણે રત્ન જળકાર.
 એવા કરો પારજ નથી, એ દેવતાને દુરલભ સરવધી;
 પ્રથમ મુઘડ તેનો નહી પાર, જોતો ચાહ્યો રજક્રમાર.
 જોતો જોતો ચાહ્યો જાય, આણુંદ તેને અંગ ન માય.

દીઠા દરવાજા તે ઠાર, સોનાના થંભ રૂપાના દ્વાર.
 રતન જડીત તણું છે કામ, ઘણી શોભા દીઠી તે ઠામ.
 બારી ઉઘાડી દીઠી તહી, તે મધિથી આલ્યો વહી;
 કીધું પરમેશ્વરનું યથે, જોગે આગળ ખીજું શું હથે;
 એમ વિચારી મુક્યો પાગ, વળી આગળ આલ્યો જોઈ બાગ
 દીઠા ત્યાં એક સુંદર મહેલ, તે આગળ સ્વરગ પુરી સહેલ;
 અમરા પુરી રીવપુરી કેરો ઠાઠ, વહકુંઠપુરીથી સુંદર વાટ.
 દેવતાઈ ઠામ વિશ્વકરમાએ કીધ, ઘણી રચના છેવીધ વીધ;
 જાણે કોટીક ઉગ્યા ભાણ, એવો મહેલ શોભે નીરવાણ;
 ગુલખંડાવલી હોજ છે સાર, કુવારા છુટે સેહેસધાર;
 તેની પાસે સુંદર તળાવ, પાળ તેની રતન જડાવ;
 તે મધ્યે એક સુંદર કુલ, શોભા ચિંતામણી સમગુલ.
 લાખ પાંખડી ખીલી રહી, તેની શોભાનો પારજ નહી.
 ગુલખંડાવલી તેનું નામ, કુંવરે નિશ્ચય કીધા આમ;
 એ શિવાય ખીજી નથી, રીધ કામ થયું સરવધી.
 વચ્ચે ઉતાર્યા તેની વાર, પડ્યો જળમાં ન લાગી વાર;
 તોડયું કુલ તે જાન કરી, આપ્યો બહાર તે જળમાં તરી.
 વચ્ચે પોતે પરીધાનજ કીધ, પુસ્ત્ર કેડમાં બાંધી લીધ;
 પાછી તે મનમાં કર્યો વિચાર, હવે મહેલ જોવું તે ઠાર.
 એવું પોતે વિચારયું મન, કામ મહાર્ મયું તે ધન;
 મહારા પીતા તે દેખતા યથે, ચડયું કલંક તે ઉતરી જશે.
 પ્રભુ રાખ્યો તેં મારોટક મન ખુશીયયું મહાર્ વિસેક;
 ધન રાક્ષસ ધન અપોલા નાર, મહાર્ કામ ઉતારયું પાર.

• દોહરા.

જોગે ચરચા સહ મહેલની, એમ વિચારયું મન;
 નીરમે ધર્મને પરવર્યો ત્યાંથી તે ભાવન. ૧
 આલ્યો મહેલમાં ચતુર મહા, શોભા અપરમપાર;
 દેવ કામ ઝલકી રહ્યા, તેનો કહું વિસ્તાર. ૨
 બારણાં બાર સાપને બારીઓ, જળો અટારી માળ
 સોવરણ સ્થંભ ઝળકી રહ્યા, ચીત્ર વિચીત્ર વિશાળ. ૩
 કામ છે આરસપાહાણનું, જાણે જળહળ જ્યોત;
 દીવસ રાત જણાય નહી, બેઠકાર ઉદ્યોત. ૪
 કવી કેહે શું વરણવું, મહેલ સુંદર તે ઠાર;
 ગુલ બોકમાં શોભા નથી, કેટલો કર વીસ્તાર. ૫
 પુરવ જનમ સંચે કરી, રાજકુંવર તાંહાં જાય;

લખીત વાત મટે નહી, ભાગ્ય લખ્યું તે થાય, ૬
 જ્ઞેતા જ્ઞેતા સઘળે ફરે, નથી ડરતો કાંઈ મન ;
 જીવેછે રચના અતી ઘણી, નીરમિ છે રાજન. ૭
 પથ પંખી કે માનવી, નથી કોઈ નર કે નાર;
 હાવી રચના કોણે કરી, એમ કરે વીચાર; ૮
 એમ વીચારી તે ચાલીયો, ચડ્યો સાતમે માળ;
 રચના છે અતીઘણી, તરેહ તરેહના ખ્યાલ. ૯
 પુસ્પ નાહાના પ્રકારનાં, સુગંધનો નહી પાર;
 હીરોલો હીરે જડ્યો, ત્યાં સુતી એક નાર. ૧૦
 જાણે સશી જળકી રહો, રંભા કૃષ્ણ અવતાર;
 જાણે ચમકે વીજળી, આંચો માસ અસાડ. ૧૧
 તેજ ધણુ તે નારનું, વાગ્યું ઝાહનું બાણ;
 આખે તમર આવિયા, જ્ઞેતાં નીરખ્યા ભાણ.
 સુરછા પાઈ અવની પડ્યો, જાણે સુતો સેજ;
 વીનતા કાંઈ નથી જાણતી, ભર નીંદ્રામાં છેજ. ૧૩

ચોપાઈ.

હીમત રાખી ઉભા સહી, વીનતાની શોભા જીવે તહી;
 છુટી વેણી કુચપર લપટાય, જાણે મણીધરની શોભામ;
 પરવાળી જોઈ થયો મન ભંગ, તેથી અદકો અધુરનોરગ
 ઝાંખી પડે તારાની જોત, તેથી દંત ઝળકે ઉદ્યોત;
 મૃગ અણી ભ્રુટી ભાળ, મુખ કમળથી શોભા વિશાળ;
 કુચ સ્થળનીં ઊપમા ધણી, જાણે શોભા નારંગી તણી;
 કદળી લજ્યા પામીને રહી, તેથી જંગા નાજીક છે સહી;
 ચુલાલ જોઈ લાગ્યો કાઢ, તેથી પગના પાગી લાલ;
 આબુશણ તણી નહી પાર, જ્ઞેતાં ત્રસ થયો રાજકુમાર.
 તખ્તશીખથી નરખી તે નાર, નીસાસા મુક્યા તેણીવાર;
 ક્યાંથી પોચે મનના કોડ, તણુ લોકમાં નહી વીનતાની જોડ;
 ક્યાંથી ભાગ્ય માર ફળે, એ વીનતા કેમ મુજને મળે;
 કદાચને જાગી ઉઠશે, કરે ક્રોધ તો જીવજ જશે;
 હું આંચો તે શું જાણ્યો નાર, માટે નીશાન મુકુ આઠાર
 એમ વીચારી ગયો તે ભણી, વીંદી કહાડી સ્ત્રી તણી;
 પોતા કેરી ધાલી દેઈ, તેનો શોભા નવ જાએ કહી;
 છખી તેમાં પોતાનો સાર, જેવું રૂપ તેવો આકાર;
 વીંદી તેમાં પોતાનું રૂપ, અદલાબદલી કરી આવ્યો જીવ;

પછી તજી આલ્યો તે કામ, આલ્યો જાંઠાં ગુફા મુકામ;
 રાક્ષસે મનમાં કર્યો વીચાર, કેમ લાગી આવડી વાર.
 એટલે આલ્યો રાજકુમાર, રાક્ષસ હરખ્યો તેણે કાર;
 દોઢો માનવી હરખ્યું મન, ઉચકીને આલ્યો તે જન.
 અખોલા આગળ મુક્યો જઈ, ઘણી ખુશાલી મનમાં થઈ;
 હશી મુખે ખોલી વાણ, સુણો માનવી ચતુરસુજાણ.
 ગુલખંકાવળીનેાં જ્ઞેયો યાગ, એવાં વચન ખોલી તે જાગ;
 માતાજી તમારી કીરપા સાથ, આશા પુરી પડી મુજ તાત.
 હરખ્યું અખોલા કેરું મન, તેડાલ્યા રાક્ષસ તેણે દન;
 જાઓ સળંગ પુરો આ કામ, નહીતર જાએ આપણું નામ.
 બરાબર ભોમીને કરો, પછે સુખે કરતા કરો;
 રાક્ષસી વિદ્યા તેને શી વાર, પૃથ્વીમાં પૃથ્વી મેગવી તે કાર.
 કરો મોજ તમા નરને નાર, વધબલ ભોગવો અપરંપાર;
 પછી તે સ્ત્રીને આપ્યું સુખ, ગયું તે વીનતાનું કુખ.

દાહરા.

મનના મનોરથ પુરા થયા, ખુશાલી વાધી અપાર;
 પછે નરને સુખે મળ્યા, કીધી વાત વીચાર. ૧
 ઘણી સુવડ તે સુંદરી, રૂપે રતી સગીખી કાય;
 તેથી થોભા ચોઘણી, રૂપે સુંદર રાય. ૨
 જુગતે જોડું નર નારનું, કરે વીનોદને રંગ;
 વધબલ ભોગવે ઇંદ્રના, આણંદ બેઠીને અંગ. ૩
 પ્રાતઃકાળે ઉઠી કરી, જાય અખોલા પાસ;
 દેખીને રીજે ઘણું, પામે ગન ઉલાસ. ૪
 ખોળાપર બેસાડે લઈ, કાળા જમણી નર નાર;
 જોઈ મુખ નર નારનું, હરખે અપરમપાર. ૫
 જે જોઈએ તે હાજર કરે, કશી વાતે નહી કુખ;
 ખાય પીએ રંગે રમે, સદા ખુશાલી મુખ. ૬
 એક સમે તે ખોલીઓ, વીનતા પ્રતે વચન;
 માત પીતાને મળીએ જઈ, જો માને તારું મન. ૭
 તારા સજ્જનને હું મળ્યા, તું પણ મળે પરીવાર;
 રાજપાટ જઈને કીજીએ, તારે સફળ થાય અવતાર. ૮
 રાજપાટ ભોગવ્યા તણી, ઇંછા છે મનમાંય;
 વીજોગ ઠળે વહાલા તણો, એમ મુખથી ખોલ્યા રાય. ૯
 મુખે છુટવાતા નથી, કરમે કીધી હાણ;
 મનના મનોરથ કયાં પોચાશે, કાળાચહની ખાણ. ૧૦
 એવાં વચન શ્રવણે સુણી, મેમુદા ખોલી વચન;

ચીંતા મનની પરહરો, શીઘ્ર ધરો દુખ મન. ૧૧
 ખુશી થયો તે રાજવી, ક્રીધા ભોગ વીશાળ;
 રાજની વિતી રંગમાં, થયો તે પ્રાણસંકાળ. ૧૨
 અશનન દાન ભોજન કરી, સજ્જ સોળ સુણગાર;
 નર નારી બેઠુ આવીઆ, અખોભા બેઠી તે ઠાર. ૧૩
 ચોપાપ.

દીઠી નરનારીની દેહ, અખોભાને લાગો નેહ;
 ખોળામાં બેસાડી જોડ, દીકું મુખને પામી કોડ.
 ઘણી કાંતીછે રૂપ વિશાળ, આવ્યું રાક્ષસણીને વાહાલ;
 દીપ વસ્ત્ર સણગાર સોળ, ચંદ્રવદની મુખ રાતાં તંબોળ.
 જાણે ઈંદ્રાણીના રૂપ, ગગનથી ઉતરીયા ભુપ;
 તેવી સોભા નરની થઈ, ઘણી રાક્ષસણી મનમાં મોહી.
 માગો માગો તમે નરનેનાર, જે માગો તે આપૂ આઠાર;
 વચન તમારું મીઠા નવ કરું, જે માગો તે હાજર ધરું.
 ચંદ્ર સુરજને માગો તમે, તો તે આણી આપું અમે;
 ઘણું મને આવ્યું વહાલ, માગો તે આપૂ તતકાળ.
 તેવારે મેમુદા ખોલી વચન, હસી કરીને તે દન;
 માતા માગવા આવ્યાં નરનાર, વચન આપોતો માયુ આઠાર.
 સત્ય વચન આપ્યો કર ધરી, જે માગો તે આપુ દીકરી;
 રખે સરમાતાં નરને નાર, ઇંછા હોય તે માગો આ ઠાર.
 અંધાં વચન અખોભાનાં સુણી, મેમુદાએ વાણીબણી;
 અમે નરનારી કેરી જોડ, માત પીતા મળવાનો કોડ.
 કુટુંબ પરીવારનાં જોઈએ મુખ, તોતો થાય માતાજી મુખ;
 મુજ સ્વામી જીરે રાતને દન, માત પીતા મળવાનું મન.
 માટે રજા જો આપો માય, તોતો કુટુંબ મળાવેા થાય;
 અંધાં વચન ખોલી તે સાય, ત્યારે અખોભાએશીર મેલ્યો હાય
 મુજને વચને ખાંધી કરી, અંધું વાણી મુખે આચરી;
 કેમ વાળીશ હું મારું મન, કેમ પેરે જશે મારા દન.
 તારો વાંક નથી લગાર, તારા સ્વામીએ શીખવું આઠાર;
 અંતો અંધને મુંડી તને, અંધો દગો ક્રીધા મુને.
 વચન મહારૂં મીઠા નવ કરું, તારે વીજોગે નીચે મરું;
 અંધ કહી રાક્ષસી રહી, ત્યારે કન્યા ખોલી તહી.
 માતાજી હુંતો તારી બાળ, બાળપણથી રાખોછો વહાલ;
 વસ્ત્ર આજુશણુ ને પાન, સોળ વરસની ક્રીધ નીધાન.
 મુંદર સ્વામી પરણાવો મુને, સમજો આરીએ વીતો વુને;
 હવે સંજળ જનમારો મારો થાય, જો વસ્તીમાં જઈએ માય.

દોહરા.

એવાં વચન કુંવરીનાં સુણી, હરખી અમોલા મન;
 જાઓ નરને નારી તમો, મળો કુટુંબ સજન. ૧
 વચ્ચે આબુસણ આપીયાં, શણગાર આપ્યા બહુ ત્યાંય;
 જીવે મૂખ નરનારનું રાક્ષસી, રાજ થાય મનમાં. ૨
 અકેકો વાળ પછે આપીયો, પોતાના શરીરનો જેહ;
 કદાપી દુખ તમે પામશે, હું જાણીસ માહારા દેહ. ૩
 અગતી ઉપર તમે જાળજો, કદી પડે કાંઈ દુખ;
 તે વેળા જાણુ મુજનેયથે, અમો આવીને કરશું સુખ. ૪
 હરાડ હજાર રાક્ષસ લઈ, આવી પહોંચીશ હું ત્યાંય;
 તારા દુશ્મનને ઠાર કરીશ, નીચે જાણી મનમાં. ૫
 એમ કહી વળી તેડીયા, જે જલ્દા તેણીવાર;
 આવીને ઉભા રહ્યા, કર્યા ડંડ જીહાર. ૬
 આ નર નારીને લઈ કપી, ઉડો મગન મોજાર;
 એ કહે ત્યાં મુકો જઈ, પાછા આવજો આ ઠાર. ૭
 કદાપી એ દુખ પામશે, વાંકો થાશે વાળ;
 તે તો મારી નાખીને, આણીય ખેડનો કાળ. ૮
 પોહોચ લખ્યાની લાવજો, એમના હાથની અહીં;
 એમ કહીને વીદાય કર્યા, રાક્ષસને સહુ તહી. ૯
 રાક્ષસ વાટે વીનવે, ભાઈ કીધું તમારું ગામ;
 તાંહું જઈ જિતારીએ, એમ ભાલ્યા કરી પ્રણામ. ૧૦
 રાજ કુંવર ત્યારે ભોલીઓ, ફરદ સહેર મોજાર;
 તાંહાં જઈ મુકો મુને, તો પોચે મનની આશ. ૧૧
 ચારધડીમાં મુકશું, એમ કહીને ઉડ્યાં જાય;
 આવી પહોંચ્યા પલકમાં, જ્યાં લાખીને ત્યાંય. ૧૨
 તે શહેર સમીપે જઈ રહ્યા, દીઠા મહેલ અવાસ;
 કીયો મહેલછે તમ તણો, આજણો આણીઉલાસ. ૧૩
 નવ દુંઠા મહેલ લાખી તણા, આજણ્યા તણે ઠામ;
 રાજકુંવરે દેખાડીયા, જિતરયા તરત તે ઠામ. ૧૪
 નરનારીને સુક્રીયાં, મહેલયાં મહેલની માંહ;
 રાક્ષસ ખેડો ખારણી, નવ આજણે તેને તાંહા. ૧૫
 ચોપાઈ.

મેહ ગયાં મહેલની માંય, લાખી ગુણુકા ખેડી તાંય;
 દીકું રાજકુંવરનું મુખ, ગયું દોહલું તેહનું દુખ.
 જાણી અંધ પાંચો ભોચન, તે ખુશાલી લાધી મન;
 ડંડવત કરી નામું શીશ, સફળ જન્મ થયો આ દીશ.

માતીંગી યાજે વધાવી કરી, આવારણાં લીધાં સુંદરી;
 પછે સજ્જ સોજે સણુગાર, આવીને પાસે બેઠી નાર.
 વીગત વાત પુછી તે ઠાર, સંજોષે કહો વીસ્તાર;
 લાવો પુરુષ આણી નાર, એ પણ છે રાજગી કુમાર.
 લાખી તેવારે રીઝી મન, રાજ કન્યા શું બોલી વચન;
 આપણુ બન્ને સહીઅર થયાં, દુખ દોહલાં સધળાં ગયાં.
 આશું પોશું ને રહેશું પાસ, પ્રભુએ પુરી મનગી આશ;
 મળી બેઠી રહી બેઠ પાસ, રાજકુંવર ગયો જ્યાંહાં ઘસ
 કાગળ લખીને આપ્યા તહી, દેશ હમારે પોતા સહી;
 કરી વાતે દુખ પામ્યા નથી, એમ લખી આપ્યું સરવથી.
 માંગી શીશને વીકાળ્યા સહી, અબોલાને જઈ મળ્યા તહી;
 મુખ જુખાની સધળી કહી, કાગળ કરમાં આપ્યો લખ.
 એ વાતતો અહીંથી રહી, રાજકુંવર શું કરેછે તહી;
 હાસ તીનોદને કરે વીલાસ, ડાળા જમણી બન્ને પાસ.
 સાત દીવસ રહી તે ઠાર, લાખીશું બોલ્યો તે વાર;
 શીરકસ્તાન જાશું સરવથી, અહીંયાં રહ્યાગી કાંઈ સોભા નથી
 મુજ પીતાનું કરવું કામ, દેએ આંખે તો યાચે મુજ નામ;
 માટે તઈયારી કરવી સહી, પાણી પીવાને રહેવું તહી.
 લાખીએ વચન ચડહાવ્યું શીશ, ઉઠી તે વેળા તે દીશ;
 માત્ર બળનો ધન ભંડાર, ચડાવીયું સરવે વહાણુમાત્ર.
 શીરકસ્તાન જાવા તઈયાર, સામાન સરવે કહાડ્યો બહાર;
 રાજકુંવર બેઠેએ સાર, વહાણુમાં બેસીજાઓ તે ઠાર.
 હું પગપાટે આવીશ તહી, એવી વાણી વીનતાને કહી;
 એવી વાત કરે તે દીશ, દરવાને જાને નામું શીશ.
 ડેદી લાચાર રાજના બાળ, તે કહે છે અમારા શા હાલ;
 જે કરમાવો તે કીજાએ, જીવતદાન એમને દીજાએ.
 એવી વાણી લાખાએ મુણી, મુખ થકી તેણે વાણી ભણી;
 સમાચાર રાજને કહું, ત્યાર પછી તેમને જાણાં દેજી.

દોહરા

એવાં વચન લાખી મુણી, ગઈ રાજગી પાસ;
 કરજેડી કરી વીનતી, કરી વાણી પ્રકાશ. ૧
 ભાઈ તમારા છે કેદમાં, તેને કહડાવો બહાર;
 તમને જેમ મનમાં ગમે, તેમ કરો આ ઠાર. ૨
 એવાં વચન વીનતાનાં મુણી, તેડ્યા સભાનીમાંય;
 ચાર જણા આવી કરી કરજેડીને ઉભા ત્યાંય. ૩
 પુન્યતણા પરતાપથી, ભાઈ તમે જીત્યા બાણ;

પર ઉપકાર તમે કર્યો, ઉગરચા અમારા પ્રાણ. ૪.
 તમે વીના મુકાવનાર કો નથી, નવ ટળે અમારું દુઃખ;
 એમ કહીને ટળવળ્યા કરીને અમને સુખ. ૫
 તમે લાખીને જીતીઆ, માટે કરો પરમારથ કામ;
 કાળાગ્રહથી છોડાવીએ, રાખી અમારી મામ. ૬
 'કરબોડીને કરગરે, આ બંધથી મુકાવો બ્રત;
 ગુણ તાહારા જુલું નહી, લેઈએ લાગેણી વાટ. ૭
 એમ કહીને રૂદન કરે, ત્યારે દયા આવી મન;
 મનથકી તે પોલીઆ, હશી કરી રાજન. ૮
 તમે તો ચારે હાડીયા, ગુલામ થયા આ ઠામ;
 હવે કેઈપેરે છુટશો, કેમ પોહોએ મનગી હામ. ૯
 નામ ગુલામ તો નહી ટળે, લોને કપાળે છાપ;
 પગમાં નીશાની લોહોતણી, તો મુકુ જીવતા આપ. ૧૦
 ત્યારે ચારે કરે વિનવી, અમા રાજનના છીએ તન;
 કુળખાંપણ લાગી મૂણી, આપ વીચારો મન. ૧૧
 ત્યારે રાજ પોલીઆ, દ્યો જંગા ઉપર ડહામ;
 તે વાત કોઈ નવ જાણ્યે, મુકી દઉ આ ઠામ. ૧૨
 નીશાની કીધા વિના કોઈ નવ મુકે ગુલામ;
 કપ્પલ કરે મૂજ વાતને, તો મુકી દઉ આ ઠામ. ૧૩
 ત્યારે ચારે જાણે વીચારીજો, કોઈ જાણે નવ પેર;
 ગુલામ ડાગ દેવરાવીઓ, જઈએ આપણે પેર. ૧૪
 એમ વીચારી મન વિશે, કપ્પલ વાત તે કીધ;
 મોહોર એક કીધી સહી, કોરી લેખ લખ્યો તે શીધ.
 જંગા ઉપર મારીયો, ચીસ પાડી ગહુ તહી;
 પછી આસનાવાસના કરી, તેને રત્ન આપી તેસહી. ૧૬
 ચોપાઈ.

ચારે પછી આપી રજાય, ખુશી થયા છે મનગી માંય;
 બાઈ જાણી આપ્યો શણગાર, દીધાં આજુશણ વસ્ત્રઅપાર.
 લાંબ લાંબ રૂપૈયા આપ્યા સહી, વિદાય કર્યા ચારેને તહી;
 વીનતા માલ વળાવ્યો જાણ્યું, શીરકસ્તાનજાણી ગીરવાણ.
 પોતે જોગીનું લીધું રૂપ, પૂરૂથ લેઈને ચાલ્યા જુપ;
 ચાર જાણું તે વાટે જાય, તેની ચરચા જોતો તહાય.
 લાખલાખ રૂપઈઆ સૌ પાસેરોક, સમીયા તેનામનના ચોક;
 એકેક સેમ રાખ્યા અસવાર, સજન થયા તે રાજકુંસાર.
 તેની પછવાડે ફરીરજ પળે, તેની વાત કોઈ નવ કળે;
 મુંકાઈ બેઠા પાણી પાસ, કરે વાત આણી ઉલાસ.

ફકીર તીઆં આવીએ સહી, ચારે કરી સલામજ તહી;
 આવો એસો તમે આ હામ, ક્યાંથી આવ્યા ક્યાં જશો મુકામ.
 સાચી વાત અમ આગળ કહો, ફકીર બોલ્યો તે લહો;
 રહેવું અમારે વન મોજર, આજની રાત રહેશું આ ઠાર.
 કુંદમુળનો આહારજ થાય, જમ્યું જંગલ વહાણામાંય;
 તમે ક્યાંથી આવ્યાને ક્યાં જશો, કોણ જાતને ક્યાં વસો.
 રાજવંશીના સરખી કાય, શું ધારી નીકળ્યા વનમાંય;
 ચારે જણા વિચારજ કરે, ફકીર પ્રતે વાણી ઓચરે.
 પોતાની હકીકતની કહી વાત, ફકીર સમજ્યો મન સંધાય;
 ભમ્યા વનમાં ચારે સહી, ફકીર પ્રતે વાણી કહી;
 અમને કુલ મળયું નહી, પાછા ફરી ઘેર જશું વહી.
 દોહરા.

જીઠી વાત કરો તમે, જીઠો કર્યો હંકાર;
 આપ વખાણુ જે નર કરે, તે સુરખનો સરદાર. ૧
 મુલક મુલક ફરયા તમે, તમ વીના ચતુર નવ કોય;
 તે સાચું જે જાણીએ, કુલ દેખાડો સોય. ૨
 લખાડ વાત બોલો તમે, વળી મનમાં ધરો અંકાર;
 એ બોલવું તે સુરખનું, ચતુર કરો વીચાર. ૩
 બંકાવલીનું પુષ્પ મુજ કને, કેમ આવે તમ હાથ;
 એમ કહીને દાખવું અચરત પામ્યા સહ સાથ. ૪
 એમ કહીને કહાડીજા, જીવેછે સધળા લોક;
 એ સાચું કેમ માનીએ, સાચુ જીકું કોક. ૫
 એમ કહીને તેડીએ, એક અંધ જતોતો વાઠ;
 આ નરને કરો દેખતો તો સાચી માગીએ વાત. ૬
 નહીતર તમે ખુતારા સહી, જીંઠાકેરી જાત;
 થાય અંધ જે દેખતો, તો નિશચે સાચી વાત. ૭
 આંખડીમાંહે અંજન કર્યું, પાંખડી પુષ્પની એક;
 ફાટી પડળ ઉડી ગયું, ને રહ્યો તેહનો ટેક. ૮
 ઘણા વરસની ઝાડ હતી, તે સારાં થયાં લોચન;
 ફકીરને ચરણે નમ્યો, હરણ ધરીને મન. ૯
 જીવતદાન જાણે આપોયું, ને ઠાળી હમારી ઝાડ;
 એમ કહીને કરી વીનતી, તમેછે બહુ કરજોડ. ૧૦
 અચરત પામ્યા ચારે જણા, નીશચે અંતો વાત;
 મારી કરીને લીજીએ, અથવા કરીએ ધાત. ૧૧
 એમ કહીને હઠીઆ, ઝહી તગત તલવાર
 એ કુલ અમને દીજીએ, નહિતર માફ આ ઠાર. ૧૨

ચોપાઈ

એમ કહીને ઉઠ્યો જોધ, અતઃકરણમાં આણી કોધ;
 ખુશી થઈને અમને આલ, નહીતર આઠ્યો તાહારો કાળ.
 આપો તો જાણ દેઈશું, નહીતર મારીને લેઈશું;
 તાહારે પસ્તાચો પોતે તે દીશ, વગર સમજીયું કર્યું આપશ.
 બુદ્ધી અતુરાઈ માહારી ગઈ, મેં તો કુલ દેખાડ્યું લેઈ;
 માટે લખી વાત મટવાગી નથી, હજુ દુખ કેટલું સંવધી.
 મુજ પીતા કેરો દુખ જશે, દેખશે આંખેને સુખીચો થશે;
 પાછો પ્રભુએ દુખમાં નાંખીચો, જરા મહીમાતેને વાધીચો.
 અંતે ધરમ તરવાનો સહી, ન આપું તો મારે અહી;
 એમ વિચાર્યું મનમોજર, આપ્યું કુલ ન લાગી વાર.
 શા સારે મારોછો તમો, હ્યોને કુલ આપું છું અમો;
 ગુલખંડાવળી તણોછે યાગ, લાખો કુલ છે તેની જાગ.
 તમારે મન અમુલખ સરવધી, આગારે મન કોડીનું તથા;
 એમ કહીને આપ્યું હાથ, ચારે જણ હરખ્યા મન સાથ.
 મુકી કુશીરને તહાંયા વધ્યા, પોતાને દેશ સમીપે બળ્યા;
 કુચ મુકામે આલ્યા જાય, આળ્યા શીરકસ્તાનની માંધ
 નગર ગઈએ વધામણી ગઈ, કુંવર રાયના આળ્યા સહી;
 આશીર્વાલ પીતાને થઈ, જલદ રાજા હરખાચો તહી
 ઉઠ્યો તે વેળા તે દન, પુત્રનું સુખ જોવા થયો પ્રસન્ન;
 ને વેળા જોઈશું પુત્રનું જ, તે વેળા રજો માહારે દુખ.
 એમ વિચારી મનમોજર, સ્વારી કીધી તપ્પઆર;
 ગાગળી બહાર જઈ સભા કરી, અહારે વરણ આવીને અડી.
 અમુલખ વસ્તુ લાવીઆ, તે જોવાને સહુ આવીઆ;
 ધણી ખુશાલી અપરંપાર, ચાર કુંવર આળ્યા તે દાર.
 દંડવત કરીને લાગ્યા પાય, રાજાએ આંખ્યા રૂઢ્યા માંય;
 પુછે હકીકત રાજા તહી, સંક્ષેપે વિસ્તારી કહી
 મહા દુખગી આળ્યાછીએ અમો, શું વિસ્તારીકહીએ તમો;
 એમ કહી મુક્યા તે ધડી, સજીને વાતતો અચરત અડી.
 વખાણ કરે સહુ તે વાર, ધન ધન તમારો અવતાર;
 તમવીના કોણ કરે દામ, બત્રીશ લક્ષણ તમારું નામ.
 તાહારે ચારે કુંવર ખોલ્યા તહી, અમો ગયા તો લાળ્યા સહી;
 ખીજો કોઈ લેવાને જાત, તો નીચે પામત ઉતપાત.

દોહરા.

એમ વખાણ સહુનાં સુણી, ને ચારે હરખ્યા મન;
 તે કુલમાંથી કાઢાડી પાંખડી, મહેલી તેણે દન. ૧

અંજન કીધું આંખમાં, પોતાના પીતાય;
 તેથી પડેા ફાટી ગયો, થયો દેખતો રાય. ૨
 અંધ તે લોચન પામીઓ, તેથી ખીજુ શું સુખ;
 દાન પુન્ય કીધાં ઘણાં, ભીલિકમી ભાગી ભુખ. ૩
 કંચન મેહેલ વરસાવતો, પાછો વળ્યો પુર માંદા,
 ચાર પુત્ર મુખ આગળે, શોભા કહી નવ જાય. ૪
 કોઈ વધાવે માતીડે, કોઈ પુરુષ વેરે વીસાળ;
 ધેર ધેરથી લે વારણાં, નાના મોટી નરનાર. ૫
 છત્રીસ વાજાં વાજી રહ્યાં, ભોલે બંદીજન ભાટ;
 જાનક જશ ભોલે ઘણા, નહી કોઈને ઉચાટ. ૬
 વાજતાં ગાજતાં ગાવીયાં, પોતા તણે મુકામ;
 ખુશાલી વાધો સરવને, મુખથી ભોલ્યા તે ઠામ. ૭
 ફરી લોચન મુજને આપિયાં, પરમેશ્વરે ખીજવાર;
 તે પ્રતાપ માહારા પુત્રનો, સફળ કર્યો અવતાર. ૮
 નેમ સમાન ખીજું નથી, ઘણી ખુશી મુજ મન;
 હવે ખાઓ પીઓ ખુખી કરો, નગર મધે સહુ જન. ૯
 એક વરસ લગી સહી, કોઈ નવ કરે વાળજ વેપાર.
 ખાનપાનને રંગ રાગ, કરે સહુ નરને નાર. ૧૦
 ધન ભંડાર ભરાવીયા, ગરીબ લોકને ધેર;
 આઠ પોહારને સાઠ ઘડી, માજ કરે બહુ ધેર. ૧૧
 ખુશાલી વાધી ધર ધરે, વાળે ઢોલ મરદંગ;
 ખાય પીએને માળે કરે, આણંદ સંહુને અંગ. ૧૨
 તાજલમુખ પાછો ફર્યા થયો, તે રહો વન માજર;
 હવે ગુલબંકાવલી જાગી ઉઠી, તેનો કહુ વિરતાર. ૧૩

ચોપાઈ.

એ વાત તો અહીંથી રહી, બંકાવલીની શી ગત થઈ;
 તે પેહેરી વસ્ત્ર નિકળી બહાર, આવી હોજ ભર્યો તે ઠાર.
 મુખ પાખાળે હેતજ કરી, વેણી છૂટી છે સુંદરી;
 નજર પોતાની હાથ ઉપર ગાંધ, વીંટી પોતાની કરમાં નહિ.
 મુદ્રીકા કોઈ નરની સહી, અંચરત વીનતા મનમાં થઈ;
 આતે શું કારણ કીરતાર, કોણ પુરુષ આવ્યો આ ઠાર.
 એટલી ચોટી મીઠાવી કરી, કો નર આવ્યો હીમત ધરી;
 એમ વીચાર કરે મનમાંય, ગાંધ નજર તે તળાવ છે ત્યાંય.
 તેમાં જીએ તો કલજ નહી, ચારે દીશાએ જીવે તહી;
 અચરજ સરખુ થઈ આ ઠામ, કોણે કર્યું તરફરતું કામ.

તે નરે પોયુ અમરીતનુ પાન, નીર નાખી ગયો તે કામ.
 દેવ દાનવથી નવ અવાય, ઘણી વીમાસણ મનમાં યાચ;
 ધન ધન તેની માતાની કુખ. તે નર જોઈ ગયો મુજ મુખ;
 નગન જોઈ તેણે મારી કાય, મં નીશચે કર્યું છે આંચ.
 પુરુષ પેમલ તેણે સંગ લીધ, ગયો કામ પોતાનું કરી શીધ;
 નાખ્યો તે માથે નીહાળી ગયો, હવે સો ઊમેદ તે નરને રહો;
 નીંદ્રા વચમાં મં જાણ્યું નહીં, ગયો વીંછી બદલી તહીં.
 અધર નીહાળી ગયો મુખ, વળી જોઈ હથે મુજ કુખ;
 કુચ ઉપર મુક્યો હથે હાથ, નીહાળી હથે મારી જાત.
 વરતમંગ કુંવારીનું કર્યું, હવે ખીજ તે ચીતે કેમ ધરં;
 માટે તે નર સાચ વરં, નહીં મળે તો નીશચે મરં.
 તે નર મુજ પ્રાણ જીવ આપ, અવર પુરુષ આધને બાપ;
 માનવની બુદ્ધી આ કાર, તે વીના ખીજો ગણુ આવનાર.
 એમ વીચાર્યું પોતે મન, એક શહસ્ત્ર પરી તેડી તે દન;
 સરવે આવીને ઉભી જાણુ, ત્યારે ક્રોધ કરીને બોલી વાણુ.
 તમે શું ચાકરી મારી કરી, કલ અહીંથી ગયો કોઈ હરી;
 તે નરને લાવોગી નાર, નહીતર મારી નાંખીશ આ કાર.
 અરાઠ હજાર રાક્ષસ અધિપતી, તે સાથે બોલી વીનતી;
 તમે શું રક્ષા કરી આ કામ, બોઈ નાખ્યું મુજ પોતાનું નામ.
 બાગનું કલ લેઈ ગયો સહી, પોતાને જવાપ શું દેશો તહીં;
 માટે શોધી કહાડો તતકાળ, લઈ જનારાના જોઉં હવાલ.
 એક શહસ્ત્ર પરીશું બોલી વાણુ, સોધી લાવો નહીતો બોલો પ્રાણુ
 એ રીતે અમકાળ્યાં સહુ, સહુને રીસ ચડી છે બહુ.

દોહરા.

રાક્ષસ સઘળા કોપીયા, કોણે કર્યું એ કામ;
 અપકીરતી જગતમાં યદ, બોળ્યું બાપનું નામ. ૧
 બોળ કરાવી અતી ઘણી બ્રાહ્મણ રાક્ષસ દસ વીસ;
 પકડી લાવો ચોરને તેનું છેદાવો શીસ. ૨
 હજાર રાક્ષસ દોડીઆ, કોઈ ગંગાને પ્રયત્ની જાણુ;
 પાહાડ પરવત જંગલ સહી, સોધી વળ્યા નીરવાણુ. ૩
 ઘણા મુલક શોધી વળ્યા, પણ નવ લાગી ભાણ;
 નીરાશ થઈ સહુ આવીઆ, દેખીતા વીકાણ. ૪
 નામ નીશાન જાણ્યું નહી, તે કેમ આવે હાથ;
 નીરાશ થઈ બેઠા સહી, રાક્ષસ કેરો સાથ. ૫
 કામ ઉકાળ્યું તેનું મળે, તો શોધી કાઢાડીએ વામ;
 મારી બોહોલમા લાવીએ, પાણુ કલ આ કામ; ૬

- એમ કહીને કળકળ્યા, કોણ પુરુષ એ સોય;
 સહુનું મુખ ઉડી ગયું, કારણ ન કળે કોય, ૭
 સહસ્ત્ર પરી પણ શોધી વળી, જોયા મુલક અપાર;
 થાકીને આવી સહુ, ખંકાવળી તે ઠાર. ૮
 કરજોડી કરી ચીનતી, જોયા પહાડને વન;
 વસ્તી જોઈ ખાજી ઘણી, શું કહું મુજે વચન, ૯
 ગુલખંકાવલીએ વિચારયું, મારે કરવું એ કામ;
 બિંદુ પરખંચ કર્યા વિના, કેમ પહોંચે એ હામ. ૧૦

ચેષાઈ.

માનવ લોક જોઈ સરવથી, તેની બ્રધીનો પારજ નથી;
 મારે જોઈ ત્યાંના લોક, દેહપો સમથે મનનો શોક.
 એવું મન ચીચારી કરી, જોડી કરી સમુદર પરવરી;
 ઉતર દેશનો જાણે દેશ, બદલી કરી પોતાનો વેશ,
 જોતી જોતી તે પછે ગઈ, તોએ ભાળ તો લાધી નહીં;
 અનેક વેશ પોતાનો કરી, નગરી બાધો જોતી કરી.
 પશ્ચિમ દેશ નિહાળો સરવ, નીરાશ થઈ મુકયો મન ગર્વ;
 ત્યાં થકી નવ જડી ભાળ, પછી દક્ષણ ઉતરી તતકાળ.
 અનેક રૂપ કર્યાં પ્રકાસ, જોયા દેશ આણી ઉલાસ;
 બાગ બગીચા મેડેલ અવાસ, કોઈ સ્થાનક નવ પહોંતીઆશ;
 વાણ રૂપ તેને સી વાર, લીધા દક્ષણ દેશનો પાર;
 નીરાશ થઈ ત્યાંથી પરવરી, પુરવ બણી તે તો સંચરી.
 બ્રધી પોતાની કરે પ્રકાશ, જોવાને તે લાગી ચોપાસ;
 ઘણા દેશ જોયા સરવથી, તોએ ભાળ કાંઈ જડતી નથી;
 ત્યારે મનમાં થઈ નીરાશ, અરે દધુવ નથી પહોંચતી આશ;
 એમ કહી ચાલી જોયે, શીરકસ્તાન આવી તેયે.
 જોવાને લાગી તે ગામ, ઘણી શોભા છે કામ કામ;
 ઘેર ઘેર વાળે ઢોલ મરદંગ, રાગ અજાપે નવલા રંગ.
 ખાનપાન થાય અપરંપાર, જોતાં અચરત પામી માર.
 ઘણા મુલક જોયા સરવથી, પણ આવી ખુશાલી કાંઈ નથી.
 દોહરા.

તે નગરમાં સંચરી, ઘરી મરદંગી કાય;
 પુછવા લાગી લોકને, શો હરખ છે પુરમાંય. ૧
 ઘેર ઘેર રંગ રચી રહે, હરખે સહુનાં મન;
 વસ્ત્ર આબુશણ સરવે સજ્યાં, શું છે દીવાળીના દન. ૨
 એવાં વચન શ્રવણે મુણી, ખોલ્યા તે પુરના લોક;

નીતિ દીવાળી આ દેશમાં, નધી કોઇને મન શિક. ૩
 રાજ્ય અમારાનાં નેત્ર ગયાં, નધી કાંઈ તેનો ઉપાય;
 હકીમ એક બોલ્યો તહીં, બરી સભાની માંધ;
 ગુલશનકાવલી પુરુષ મળે કહી, અંગન કરે જો રાય;
 શો વરસનો અંધ હોયજો કદી, તરત દેખાતો થાય. ૪
 એવાં વચન તેનાં સુણી, જાળ કરાવી આપાર;
 કાંઈ ભાળ લાગી નહી, દીલગીર થયો તે વાર. ૫
 એના પુત્ર ચાર છે પરાક્રમી, તેણે કરી સલામ;
 જંગલ જંગલ તે બમ્યા, લાવ્યા કુલ આ દાર. ૬
 અંગન કાષું આંખમાં, થયો દેખતો રાય;
 આંખણ રળીયું આંખનું, આનંદ અંગ ન માય. ૭
 પ્રથમી પતી ધણું રીઝીઓ, બોલ્યો મુખે બોલ;
 એક વરસ લગી સહુ મેદની, આવ્યો પીઓ કરો કલોત. ૮
 ખજાના આપ્યા છે ગરથના, જોને જોઈએ તે જાય;
 નીત દીવાળી સરવને, આણુંદ અંગ ન માય. ૯
 એવાં વચન તેનાં સુણી, હરખી અંકાવળી મન;
 ધન ધન બાગ્ય માહાર, ધન ધન આજનો દીન. ૧૦
 સર્કળ જનમ મહારો થયો, મળી નીશાની આ ગાન;
 ફૂલ તણો એ તસકર સહી, મુજને મળીઓ આ દાર. ૧૧
 પ્રસન્ન થઈ મનડા વીએ; ગાઈ શેહેરની બાહાર;
 આગળ જળ છે નદી તણું, જીતરીયાં તેણે દાર. ૧૨
 જળ કીડા વીનતાએ કરી, શુધ કરવું શરીર;
 અદ્ભુત રૂપ કરે નર તણું, જાણે કોઈ બાવન વીર.
 દેવતાઈ વસ્ત્ર અંગે ધર્યાં, સજ્યા ત્યાં શોભતા સોળ;
 મરાઠી પાદ મુસતક ધરી, મુખે રાતાં તંબોળ. ૧૩
 સ્વરૂપ પ્રકાશું પોતા તણું, નર તણી કરી કાય;
 કોઈ દ્રષ્ટે જોઈ નવ શરે, જળકારે આંખ મીચાય. ૧૪
 કેડે કઠારી વાંકડી, શોભે ધનુશને બાણ;
 શોભાથી આવી પુરવીએ, ચતુરા ચતુર સુજાણ. ૧૫

ચોપાઈ

જોઈને હરખ્યા સહુકો લોક, જો દેખે તેના સમીયા શોક;
 ધણી સકુમળ તેની કાય, સ્વરૂપે અંદર સુરજ જાંખવાય.
 એવું કારમુ કાષુ રૂપ, જો દેખે તે હરખે મુખ;
 નર નામે મુક્યા હંકાર. એ કોઈ દેવાંશી અવતાર.
 સ્ત્રી દેખી કામાતુર થાય, ધન ધન એ નરની કાય;
 શોભા તણું એછે મુખ, એવું રળીઆંખણું શોભે મુખ.

એમ મોહ પામ્યું બાધુ ગામ, કૈંછે પુરમાં ઠામો ઠામ;
 ને દેમે તેનું મન ચળે, તેની પાછળ નર નારી પળે.
 તે ખભર રાજ સભામાં થઈ, તખ્તપર બેઠા છે તહી;
 અરજ બંગીએ કરી સલામ, માંડી વાત કહી તે ઠામ.
 કોઈ પુરંશ આંચો નગરી માંહ, તેની શોભા કહી ન જાય;
 જાણે ધંદારાનનો ભુપ, ધરી આંચો માનવનું રૂપ.
 તેની શોભા કેવાતી નથી, તે સમાન કોઈ પ્રયત્નીમાં નથી;
 બેલાં કીધાં સહુ નરને નાર, જોવા મળી સહુ ઠાર.
 અરજ બંગીનાં સુણી વચન, જલદરાયનું હરખું મન.
 તે પૂરસને લાવો આહી, એવી મુખથી વાણી કહી,
 બણી શ્વરૂપ છે રૂડી કાય, જોઈએ તેને લાવો આહી.
 વજર મોકલ્યો તેણે ઠાર, માન દેધને લાવો આ વાર;
 ઉઠ્યો વજર નામીને શીશ, આંચો ખજાર બણી તે દીશ
 કરી સલામને જોડ્યા હાથ, પછે વાત કરી તે સાથ.
 ધન ભાગ્ય ધરતીનું સહી, તમ સરખા નર આંચો અહીં
 પ્રસન થયુંછે બધું ગામ, ભલે પધાર્યા આણે ઠામ.
 રાજ સભામાં ચાલો સહી, રાજ મળવા ધરેછે તહીં.
 મુજને મોકલ્યો તેડવા કાજ, ચાલો સભામાં જ્યાં મહારાજ;
 દીન વચન વજરનાં સુણી, બંકાવળીએ વાણી બણી.
 સાને દલગીર થાઓ તમે, ચાલો સભામાં આવું અમા;
 એમ કહીને ચાલ્યો તહીં, વજર તણી ઝાલી છે બાંહે.
 રાજ સભામાં ઉભા જઈ, જોતાં ખુશાલી સહુને થયી;
 રાજએ દીધું સનમાન, મુખવાસ આપ્યાં બીડાં પાન.
 કોણ દેશ ને શું છે કામ, કોણ જાત ને શું છે નામ;
 તારે બંકાવળી ખોલી તે ઠામ, મર્ગેજ શેહર અમારૂં ગામ.
 શોદાગર કૈંશહું તન, પુરપથેન મુજ નામ રેતન;
 ઉમેદવાર ચાકરીનો સહી, દાણો પાણી ત્યાં રેહેશું જમ.
 સુણી વાતને હરખ્યો રાય, મારી પાસે રહેા બાઈ આહી.
 દોહરો.

જલદ મુખ એમ ખોલીઓ, રહેા બાઈ અમારે ઘેર;
 મન ગમતો મહીનો દ્યો, મોજ કરો બહુ પેર. ૧
 મારી પાસે બેસી રહેા, નવ કરવું કંઈ કામ;
 આઓ પોઓ સુખ ભોગવો, આવો આપ મુકામ. ૨
 એવાં વચન સુણી રાપનાં, બંકાવળી રીઝી મન;
 રાજ સભામાં નીતે રહું, કબૂલ કરશું વચન. ૩
 બાળ મળી મને ગામમાં, મળશે મારો ચોર;

- હીમત રાખીને રહું, પુરૂષ થઈ આંહાર. ૪
 નીશા પડી તેણે સમે, ખેડા સભામાં રાય;
 ચાર પુત્ર પેલા આવીયા, પડ્યા પીતાને પાય. ૫
 ચુંબન-દષ્ટિ ચાંચ્યા રૂદે, ખેસાડ્યા લઈ પાસ;
 સભા સહુ જોઈ કરી, પામી મન હિલાસ. ૬
 તારે બંકાવણી આચરી, પુરુષક ધરૂં છે ને નામ;
 કોણુ પુરૂષ એ કોણુ તણા, કેમ આવ્યા આ. ઠામ. ૭
 તારે સભા સહુ આચરો, એ રાજાજીના તન;
 ગુલબંકાવણી કુલ લાવીઆ, કર્યાં દીવ્ય લોચન. ૮
 એવાં વચન શ્રવણે સુણી, જોયાં નરનાં મુખ;
 પરીક્ષા કરી તે નર તણી, પામી મનમાં દુખ. ૯
 મુરખના સરદાર એ, બુધો હીણુ અપાર;
 મુખ જોતાં હીમત કરી, ક્ષણે માત્ર ઓભર. ૧૦
 એ ભણો શા આશરો, તે નર બાવન વીર;
 ધન છે તેની માતને, જેણે જોઈ મુજ શરીર. ૧૧
 તે નર તણા એ ચાર છે, દગો તે સાથે કીધ;
 કુલ લીધું તે પાસથી, જસ જગતમાં લીધ. ૧૨
 બાળ તેની મળશે આહી, એમ વિચાર્યું મન;
 પ્રજાજી આશા પુરશે, સમરથ જગજીવન. ૧૪

ચોપાઈ

એ વાત તો આહીથી રહી, તાજલમુખની શી ગત થઈ;
 કુલ ન રહ્યું પોતાની પાસ, ફેક થઈ ખેડા નીરાશ.
 મહેનત મારી મીઠ્યા ગમ, કારતા જગમાં તેની થઈ;
 લાખી આવશે લઈને વહાણ, મુજ વીના તે તજશે ખાણ.
 બન્યો સ્ત્રીની હાયા થઈ, કહી પેરે તે છુટશે;
 એવો મનમાં કર્યો વિચાર, ચાલ્યો ત્યાંથી રાજકુમાર,
 ને રસ્તે ભાઈ ગયા હતા વહી, તે પગસે પગસે ચાલ્યો સહી;
 થોડા દીવસમાં ગયા તે ઠામ, શીરકસતાન છે પોતાનું ગામ;
 જોજન એકજ રહ્યું તેહ, ચતુર નરે વિચાર્યું એહ.
 જો કદાપી નગરમાં જી, તો તો તરણથી હલકો થઈ;
 માહારી વાત કોઈ માનશે નહી, મુજને મારી નાખશે સહી
 પીતા તણે મન હુંતો કાળ, નામ સુણતામાં માહારા ખેલાલ;
 માહારે મોં જોવાનું નથી, તેથી મારે ત્યાંજવું ન સરવેયા.
 મોટે ત્યાં જવું તે ફેક, એવો મનમાં પ્રગટ્યો શોક;
 નથી સુજતો મને એકવિચાર, ખેડા જંગલમાં ચુલુ બંડાર.
 એક તરફ નહીનું, નીર, એક તરફ ગાડી ગંભીર;

ખેડા કાપાળે દાં, અખોલા સાંભરી આવી તહી;
 તેની કારખાથી પામ્યો કલ, વળી વાળ આપ્યોછે અમુલ.
 કદાપી મંકટ પડે શરોર, બાળજો ધુપ અગનીપર વીર;
 તરત આવીને કરવાની સાહ્ય, વચન આપ્યું મુજ કરમાંહ.
 તેને હુંતો સમરે આજ, તે વીના નથી સરવાનું કાજ;
 એવું આપ વીચાર્યું મન, વહજી પ્રગટ કર્યો તે દીન.
 કાહાડ્યો વાળ નવ લાગી વાર, અગનીપર મુક્યો તતકાળ;
 આંચ લાગી તેને જોડે, અખોલાએ જાણ્યું તેડે,
 થયું તે વીનતાને જાણ, માહારા પુત્ર પુત્રી દુખીયાં નીરવાણ.
 તેણે વાળ માહારા બાળ્યો સહી, તેની સુગંધ આવી અહી;
 માહારે કર્યું તેનું કામ, અસવારી કરી એ કામ;
 અરાડ હજાર રાક્ષસને લીધ, પોતે પંથ સધારી શીધ.
 સુગંધ વાળની આવી તહી, તે દીશા બહુ વીનતા ગમ્;
 વા પુરૂષ તેને શી વાર, આવી જ્યાંહાં ખેડો રાજકુમાર.

દોહરો.

હરાડે હજાર સાથે ઉતરી, જ્યાં ખેડો રાજકુમાર;
 પુત્ર કેમ સમરી મુને, શું છે દુખ આ કાર. ૧
 આ જંગલમાં એકલા, તજી સજ્જનનું સુખ;
 કેમ એકલા વન વીએ, ને શું છે મનમાં દુખ. ૨
 એમુદા માહારી દીકરી, તે તન મન માહારે પ્રાણ;
 તેને મુકી વનમાં બસો, સાચુ ખેલો સુજાણ. ૩
 ત્યારે રાજકુંવર મુખ ખાલીચો, માતાજી સમજી સુખ;
 વધાવે નાના પ્રકારનાં, પાણું એક વીત્યું દુખ. ૪
 એ તમને સમરી માવડી, સમજાણ પડી મુખ;
 સમરણ માત્રમાં આવીયાં, ટાળવા માહારે દુખ. ૫
 હવે આશા પુરો માવડી, તો તો ભાગવીએ સુખ;
 એકપણ માત્રમાં આવીને, ઉભાં રહ્યાં સનમુખ. ૬
 એવાં દીન વચન તેનાં સુણી, દયા આવી ગર્હ મન;
 શું ધજાછે મન તાહરે, ખોલતી સત્ય વચન. ૭
 માતાજી શું આચરે, ખોલતાં આવે લાજ;
 તે દેવતાને દરલખ સહી, તે ક્યાંથી સરે મુજ કાજ. ૮
 અખોલા મુખ આચરી, તજીને મન ચિંતાય;
 જે કોઈ ધજા મન વીધ, તે લાવી આપીસ રાય. ૯
 ત્યારે રાજકુંવર મુખ ખાલીચો, ચરણે નામ્યું શીધ;
 કુલખંકાવળી જેણે બાગ, કરવોછે આ દીશ. ૧૦

તેવો મહેલ અને તેવાં ચોત્ર, તેવાં હોજ ને તેવાં ઝાડ;
 કરી આપો મુજને માવડી, તો પોહોચે મનનાં લાડ. ૧૧
 અખોલા ત્યાં વીરમે યદ્યં, એ થાશે કેમ કામ;
 મં આગ્ર જોયો નથી, નથી જોયા મહેલ મુકામ. ૧૨
 દીઠા વીના કેમ હું કરે, મહેલ બેઠક રચના બાગ;
 સળંગ પડાવી તમને દેખાડ્યું, તે કેમ થાશે આ જાગ. ૧૪
 દીઠા હોય મં દૃષ્ટિએ, તો કરતી તાહાર કામ;
 વીશકરમા તેડાવીને, રચાવત ઉતમ કામ. ૧૪
 માતાજી તમ કીરપા યકી, જામ આપ્યો તે જાગ;
 કહો તો લખી દેખાડીએ, કાગળમાં સહુ બાત. ૧૫

ચોપાઈ

કાગળ ફવાત ત્યાં લીંબી શહી, ચાતરવાને બેઠા તહી;
 જે પ્રમાણે હવું તહી, પઠમાં ઉતાડી દાખવું સહી.
 વક્ષ બાગ બગીચા સાર, સરવે માંડી કરચો વિરતાર
 ત્યારે અખોલા હરખી મન, તે પ્રમાણે રચાવું રથાન.
 તેડી સેના સહ પોતાતણી, તે સંગાથે વાણી ભણી;
 મહેલ રચાવો આણે કામ, દેવ રચના દેવતામ કામ;
 વીશકરમાને તેડીશું પેર, સામાન સહ લેમ આપો પેર.
 હીરા ઝવેર માતીને લાલ, લાવો રથબમાંહે પરવાળ;
 સેના રૂપાના ઢગલા કરો, તે દીશા ભણી પરવરો.
 આરસપાહાણુ લાવો આ કાર, જે જોઈએ તે અપરંપાર;
 એમ હુકમ રાક્ષસને મળ્યા, દેશ દેશાંતર સજીએ પળ્યા;
 દેવરૂપ તેને શી વાર, જે માગે તે લાવે એ કાર.
 સેના રૂપા માતીને લાલ, હીરા ઝવેર મણી પરવાળ;
 જુદાજુદા ઢગલા કરો, એવો બોલ અખોલાએ કર્યો.
 વર્ણો કહેતામાં દોડ્યા તે વાર, કરતાં કાગ નવ લાગી વાર;
 કહ્યા પ્રમાણે કીધું કામ, સતમુખ આવીને કરી સલામ.
 ત્યારે અખોલા બોલી વાણુ, એક વચન કરો પ્રમાણ;
 વીશકરમાને લાવો અહી, એવી મુખથી વાણી કહી;
 ત્યારે એક રાક્ષસ ઉઠ્યો તહી, વીશકરમાને લાંચા સહી;
 તે રાક્ષસ સાથે પંથે પળ્યા, જામને અખોલાને મળ્યા;
 વીશકરમાએ ક્યા પ્રણામ, શું કરમવો મુજને કામ;
 ત્યારે અખોલા બોલી વચન, આ રાજકુંવર છે મારો તત;
 એ કહે તેવો રચાવો બાગ, સરોવર મહેલ કરો આ જાગ;
 માણિક માતી હીરા ને લાલ, ઢગલા સરવે દેખાડ્યા તે કાર;
 બ્રો તે મંગાવશું અમા, જડીત કામ કરો ને તમા.

એવાં વચન અખોલાનાં સુણી, વીશકરમાએ વાણી ભણી;
 મુજને નથી કાંઈ કરતાં વાગ, નીશાની કરો તે ઠાર;
 દેવતાનું વરદાન મુજને થઈ, એક રાતમાં કરશું અહીં;
 માંહે જે વસ્તુ કરવી હોય, તેની નીશાની કરાવો સોય;
 તે પરમાણે થાયે કામ, મીણાકારી સુંદર ધામ;

ફહા.

- રાજકુંવર મુખ ખોલીયા, ગુલખંકાવળી ખાગ;
 તેવી રચના કરવી સહી, હું જોઈ આવીયા તે જગ ૧
 નકશો ઉતારી આપિયા, હોજ ખાગ અપાસ;
 જે જે વસ્તુ દર્શી સહી, તે તે ચીતરી ચોપાસ. ૨
 જ્યાં જેવી શોભા હતી, ત્યાં તેવો ભરીએ રંગ;
 પેટમાં સરવે ઉતારીયું, આનંદ આણી અંગ. ૩
 જગમગ જોત ઝળકી રહી, એવું કશુંમાંહે કામ;
 પટ સોંપ્યો પોતે કર વીથે, વીશકરમા જેનું નામ. ૪
 એ પ્રમાણે તમા કરો, મહેલ ખાગને ઝાડ;
 મનોરથ પહેલે મનતણા, પાળો ને મુજ લાડ. ૫
 દશ કોસ કરતો રાહી, કોટ કરો ચોપાસ;
 તેમજ રચના કરો, પોહોલે મનગી આથ. ૬
 એમ કહી આપ્યો કર વીથે, હરખ્યો જોઈને મન;
 એથી સવાયું થયું સહી, ખીરજ ધરે રાજન. ૭
 એમ કહીને આપોચા, રાજ્યએ તે કામ;
 નીશા પડી તેને સમે, રચવા માંડ્યું તે ધામ. ૮
 દેવતાનું વરદાન છે, તેને શાંતી વાર;
 ધારીને જોયું પટમાં, રચવા માંડ્યો તે ઠાર. ૯
 ખાગ બગીચાને વાડીએ, ખારી અટારી માલ;
 પુરુષ ઝાડ ને વનસપતી, પટ પ્રમાણે રચ્યો સૌ ખ્યાલ. ૧૦
 જે મુખથી ખોલે સહી, તરત તેવું થાય;
 માંદ્રપુરીની રચના રચો, એક રાતની માંદ્ર. ૧૧
 જળહળ જોત ઝળકી રહી, જાણે દીપકની જોત;
 જાણે દીનકર ઉગીએ, એમ થઈ રહ્યો ઉદ્યોત. ૧૨
 રાજની વીતી તેણે સમે, યયું સંપૂરણ કામ;
 અખોલા પાસે ગયા, કાઠિયા ડાંડ પ્રણામ. ૧૩
 પટ પ્રમાણે સહુ કર્યું, ફરી ઝાડને ધામ;
 રજા આપો હવે મુજને, તો જાઉ મહારે ગામ. ૧૪
 અખોલા હરખી અતી ધણી, આપો તેને રજય;
 વીશકરમા ત્યાંથી ગયા, પોતાના પુરમાંય. ૧૫

ચોપઈ.

જોઈ બાગને હરખું મન, રાજકુંવર તેડ્યો તે દન;
 તારા કારણ રચાવ્યો બાગ, વધીબવ માંડો આ જંગ.
 ધંદરી પૃથ્વીપર કરી, જાણે સ્વરગપુરી આવી ઠરી;
 તેથી સોભા અદકી હોય, ઊપમા કહી શકે નહીં કોય.
 સાંભળ રાજકુંવર આ ઠાર, તારા ભાગ્યતણી નહીં પાર;
 અવલોકનો માનવી સહી, કશા લેખામાં ગણીએ નહીં;
 તે તારે આધીન થઈ રહી, ફરમાવો તે કરીએ સહી;
 પુત્ર કરીને ખોલી સહી, તે વચન પાળું છું અહીં.
 બાગું વેર માનવ સાથે જાણુ, જોતાં વારને લખ્યે પ્રાણુ;
 તેને આધીન થાને રહી, લખીત વાત તે મીઠે નહીં;
 એ સૌ પરમેશ્વરનો ખ્યાલ, સુખ ભોગવો મારા બાળ;
 માતાજી પુત્ર તમારો સહી, આશા મારી પુરણુ થઈ.
 એમ કહીને નામું શીસ, અખોલા પ્રસન થઈ તે દીસ,
 મીથા ઉપર મુક્યો હાથ, સુખ ભોગવો મેમુદા સાથ;
 કીરા માણેક ઝવેર અપાર, અડધી અડધ રહ્યા તે ઠાર;
 શોતા રૂપાનો પારજ નહીં, તે સરવે બખસું છે હમ;
 ભર્યા અખંડ તેના બંડાર, આતાં ખુટે નહીં લગાર;
 અખોલા ત્યાંથી પરવરી, લરકર લધને કામે ઠરી;
 રાજકુંવરને હરખ અપાર, ઘણી રચના જોઈ ઠારે ઠાર,
 ગુલબંકાવળીથી બમણું કામ, તેવી રચના કામો કામ;
 હવે બાળ લાખાગી લઉ જાણુ, આજકાલમાં આવશે વાહાણુ
 દરીયા કીનારે ઉભા જઈ, વાહાણુ આવતાં દીઠાં તહી,
 હરખ્યો મનમાં આપરંપાર, ગયો સામો તે રાજકુંમાર;
 નજીક ઝાઝ આણ્યું જોઈલે, લાખાએ ગીરખ્યો તેટલે.
 સ્વામી મળવાને આ યા સહી, ઘણી પુશાલી મનમાં યદ
 મઘવો મુક્યો તેણીવાર, તે ઉપર ખેઠી ખે નાર;
 રાજકુંવરી આવી પાસ, પોહોતી મનડા ફેરી આસ;
 આકર નફરને સધળા દાસ, ઉતરયા સધળા પોતાને અવાસ,
 માલ મતા ઊતારી લીધ, પાછા વાહાણુ વીદાએ કીધ;
 માજ કરે તે રાજકુંમાર, જોઈ રચના ઘણું હરખી નાર.

દોહા.

બન્યો નારી આણુંદમાં સજ્યા સોળ શણગાર;
 હાથ વિનોદ કરે શહી, સોભાનો નહીં પાર,
 હાથ દારી ધરમાં ઘણી, ફરે છે બાગ મેજાર;
 એક આકર ધરમાંથી નીકળ્યો, તેગયો જંગલ બાહાર.

અડધા કોસ ચાલી ગયો, દીઠા માણસ દશ વીથ;
 નજરે પડ્યાં તેહને, કારંત ધર્યાં છે શીથ. ૩
 રાજાનો આકર ખોલીઆ, તમા કોણ માણસ સાર;
 આ કાષ્ટ ક્યાં જમ વેચશો, કોના નગર ખાજર. ૪
 ત્યારે સરવે ખોલીઆ, સોરકસતાન અમારો મુકામ;
 પેટને અરથે નીકળ્યા, વેચાશું તે ઠામ. ૫
 તેવારે તે નર ખોલીઆ, આવો હમારે શેહેર;
 કાસ્ટ વેચાશે તમ તણાં, દામ મળે બહુ પેર. ૬
 તેવારે સહુ ખોલીયા; આંહી તો નયા કાંઈગામ;
 એ રાત જંગલ તો સહી, નથી વસતીનું નામ. ૭
 ને નર કહે વસતી સહી, અડધા કોસછે ગામ;
 જુકું શીદ ખોલું અમા, નથી મળવાના દામ. ૮
 ખમણા પધશી લાવશો, તમા આવોનીમુજ સાથ;
 એ વેચોને યાઆ વાણીઆ; લેજો પધશી હાથ.
 સહુ જણા સાથે મળો, આંયા તેણે ઠાર. ૯
 તે શોભા કહેવાતી નથી, તે શોભા અપરંપાર. ૧૦
 અચરત થયા સઉ મન વીખે, આતે શું કહેવાય;
 હવે દીઠા માણસ આવતા, તારે મનનો સંદેહ જાય. ૧૧
 એમ વાત કરતાં આવીઆ, રાજાજીને મુકામ;
 હકીકત સરવે કહી, ધર્યા કારંત લખ ધામ. ૧૨
 ગરીબ લોક એ સહી, આવો મન ગમતા દાંમ;
 એવું કહી છાનાં રહ્યાં, હવે રાજા શું કરે કામ. ૧૩

ચોપાઈ.

એવાં વચન સેવકનાં મુણી, ખુશી થયો નગરનો ધણી;
 સો સો ખાહેર આપી તેણીવાર, ગરીબ જાણી કરવો બેપકાર.
 મુખ્યથકી તેણે વાણી કહી, તમને ગમે તો રહેને અહીં;
 આઆ પીઆ કરો કુળ કાજ, ને જોઈએ તે લોને આજ;
 એવાં રાજાનાં મુણી વચન, ખુશી થયાં સઉકોનાં મન;
 જમઆં છાકરાં લાવી કરી, રહ્યા તે ઠેકાણે ઠરી;
 કોઈને મતજ રાજાની નહી, ને આવે તે વસે તહી;
 પગ મેલવાનો નથી કાંઈ ઠામ, એમ લોક મળ્યા તે ગામ;
 શીરકસતાન તો બાચું સહી, લોડો ઊચાળા લાવ્યા તહી;
 કોટવાળ નગરનો કરે રખવાળ, તેને કાને પડ્યો સવાલ;
 વજરને તેણે જમને કહ્યું, ઉતપાત નગરમાં થયું;
 રહ્યોત આપી ઉચળો ગઈ, અડધી નગરી ખાલી થઈ;
 તમારે શેહેર તજીને જાય, ત્યારે તે ખોલ્યા મુખ રાય;

ત્યારે વજીરને આવી આશ, કહેવા લાગ્યો ખેસાડી ખાસ;
 ખેસ્યા પછી મૂંઝે સરવથી, એ વાત તો મનાતી નથી.
 ખાર ગઉપર ઝાડી અપાર, વાઘ વરે ઘણું તે ઠાર;
 ત્યાં કોણે વૃસાણું ગામ, દેવરક્ષણ દેવતામ કામ;
 એતો અચરજ સરખુ અહી, જાઓ તમે જોવાને સહી;
 ત્યારે કોટવાળે વાણી કહી, નગર તમારે અંધિર છે સહી;
 ફરી ખબર તમે રાખતા નથી, થોડે જીજ્ઞાસ થાયે સરવથી.

દોહરા.

કોટવાળ કહે વજીરને, તે ઉપર કહુ દ્રષ્ટાંત;
 પ્રજા ગત છે આવતી, ગાયુ મનની ભરાંત. ૧
 ઉતર દશાને એક રાજવી, સતવાદી અપાર;
 એકાશી રાણી ધર વીજે, રૂપ તણી અંખાર. ૨
 એક પુત્ર વીના ધર નહી, નથી કોઇ તેને તંન;
 રાત દીવસ જુરે શહી, ગરી શહીત રાજન. ૩
 જાણ દીવસ એમ વહી ગયા, એકવાનતાનું બળીયું ગાગ;
 ઉદર ગરબ તેને વાધીઆ, વીનતાને તે જાગ. ૪
 પઠરાણી તેને કચી, પામી ધણું એક માન;
 પૂરે માસે પદમણી, આવતીયું સંતાન. ૫
 પુત્રી તેને આવતી, હરખું તેનું મન;
 વાંછ્યા ખાર ઉઘાડીયું, ધન ધન આજનો દન. ૬
 રમાડે રાજ તેડીકરી, આણે અદકું હેત;
 પ્રીત ગતી અંતરમાં, તન મન ધન સમેત. ૭
 જાણ દીવસ એમ વહી ગયા, ફરી ઉર ભંવતી યજ નાર;
 તે પણ પુત્રી આવતી, ફરી ગરબવંતો યજ નાર. ૮
 એમ ફરતાં પુત્રી છ થઇ, સાતમું એધાન છે નાર;
 રાજ મુખયા ખોલીઆ, કરોધ કચી તે ઠાર. ૯
 કદાપી પુત્રી આવશે, દેશ જાહાજ ગેમમાન;
 ક્ષણ એકમાં ગાર સહી, તતક્ષણ કચીશ હાણ. ૧૦
 પુત્ર કદી જો આવશે, તો નહાલ કચીશ હું નાર;
 તારે આધોન યજને રહું, એમ ખોલ્યો રાજ તેવાર.
 એમ કહી તે પરવરયા, રાજ સભામાં રાય. ૧૧
 રાણી દુખ ધરે ધણું, કહેતાં કહયું નવ જાય. ૧૨
 લખીત વાત કાશે શહી, એ નથી કોઇને હાય;
 પ્રજાને ગમવું થશે, એમ વિચારયું તેણે મન સાય. ૧૩
 દશ માસ પૂરા થયા, તે પણ આવી કન્યાય;
 પુત્રની જુમ પાડી શહી, દાઢના આંખા પાય. ૧૪

જીવ જીવાડણ કારણે, જીહું બોલી તે નાર;
 તાર પછી શું નીપજ્યું, તે માંડી કહું વિસ્તાર. ૧૫
 રાણી દઈ મનસુખે કરે, તેનો કહું વિસ્તાર;
 એમાંથી શું નીપજે, તે કહું આણે કાર. ૧૬
 એપાઈ.

રાણી દઈ મનસુખે કરે, પુત્ર તણી વાણી આચરે;
 વધામણી મામ્લી રાજાની પાશ, આવી દોડતી સભામાંદાસ.
 રાણીજીએ જન્મ્યો પુત્ર, રાજાજી વાધુ ધર સુત્ર;
 એવા દાશીનાં સુણી વચન, રાજાનું ઘણું હરખ્યું મન.
 વેંદેશ્યાં ગોળ ધાણા ને પાન, વચક જનને દીધાં માન;
 ઘોળ મંગળને ગીત ગવાય, આણુંદ શબ્દને અંગ ન માય
 રાણીએ જ્ઞેશી તેડયો તે જગ, કરજોડીને લાગી પાગ.
 ધરગ તણા પીતાછો તમા. જીવતદાન આપસોને અમા;
 રાજાજીએ કહીતી વાત, આપથે પુત્રી તો કરસું ધાત.
 શહુ પરમેચર કેરો ખ્યાલ, સાતમી પાણુ જનમીછું આજ;
 મારી નાંખે મુને સરવધી, વચન પોતાનું લોપતા નધી;
 માટે જીહી બોલી છું વાત, છે પુત્રી પુત્ર દેલેવો શાહાત.
 એમ કહી અચારી છે ધાત, તમ આગળ કહી સાચી વાત;
 તમારે આજે મુજ શીશ, હું કહું તે કરો આ દીશ.
 રાજા શબ્દમાં જાણે ચુલુવાન, રાજાજી દેશે શનમાન;
 કરાયે જનમાતરી તમ પાશ, મનમાં આણીને ઉલાસ.
 જાણ કરજો અપરમપાર, પછે વહેમ મુકજો તે કાર;
 ખાર વરથ સુધી જોવું નહીં મુજ, તો તો રાજા થાશેમુજ.
 હવડાં મુજ જો જોયો સહી, તો તો ધાત થવાની અહી.
 એમાં એકાંતી થાશે ધાત, એકાંતી કહેજો મુખધા વાત;
 એ જીવતદાન આમને દીજીએ, એકલું કામ તમા કીજીએ.
 અમુત્તમ માતીનો આપ્યો હાર, જ્ઞેશી પ્રસન્ન થયો તેવાર;
 ત્યાંથી રાજા સભામાં ગયા, રાજા જીહીને ઉભા થયા.
 પૂજા કરીને લાગા પાશ, બાલે પધારયા સભાની ગાય.
 જનમ અક્ષર કરોગી અહી, રાણીને પુત્ર જનમ્યો સહી;
 જ્ઞેશીએ અહ માંડયા તે વાર, જનમ અક્ષર કરયા તેવાર.
 પછી મુખધા કર્યો વિચાર, સભા સૌ સાંભળે તે કાર;
 સંકળણણ રાજાણુ થયે, સહદ વિદ્યા જસ જાજો હયે;
 ગત્રીસ બહોણી થાશે વીર, ધનુર વિદ્યામાં થાશે ધીર,
 દસમે રાહમાં જનમ્યો આજ, તેનું કળ કહું તતકાળ.
 રાહનું કળ એવુંછે શહી, ખાર વરથ લગી મુજ જોવું નહી;

કદાપી સુખ જોશે અહીં, તોતો વીધન થાશે સહી.
દાહરો.

બાર વરસ જોતાં જશે, ઉતંગી જશે દોશ;
પછિ પુત્રનું સુખ ભાગવો, એવો જોશીએ જોયો જોય. ૧
સ્ત્રી હાથા-રાજા કરે, પુત્રીની કરશે ધાત;
રાજા વચન લોપે નહીં, માટે એમ સમજાવી વાત. ૨
વચન શીર ચડાવીયાં, રાજાએ તે કામ.
હરખ ધણો યથો રાયને, કરે મન ગમતાં કામ; ૩
જો જોઇએ તે માકલે, ખાત પાત શણગાર;
પુત્રો કેરો પુત્ર કરી, લાડ લડાવે તે નાર. ૪
આબુશણ તેને નર તણા, પેહેરાવે પોશાગ;
બાર વરસ તે વહી ગયાં, એમ કરતાં તે જાગ. ૫
માથુ આબુ એક રાયનું, વીવા કરે તતકાળ;
ખાંડું આપીને માકલું, પરણાવી તે બાળ. ૬
રાજ સભામાં પરવરચો, પેહેરી વસ્ત્ર શણગાર;
જોઈ માહ પામ્યા રાયજી, રીજ્યા અપરેમપાર. ૭
ન્યાય અન્યાય સુકવે ધણા, તોલે ન્યાય અન્યાય.
વળો અમ્મ બેચીને પરવરચો, તે અગીઆ રમવા જાય. ૮
કોઇ પાર પામે નહીં, નર નીસચે સહુને મન;
તે અતુરાને ચિંતા ધણી, જીરે રાતને દત્ત. ૯
ફેલી કાયા માહારી યથે, વળો આવશે પરણી નાર;
હાંથ યથે જગતમાં, ધોકે ખીક મુજ અવતાર. ૧૦
મુજ મૂતાએ વીપરીત કર્યું, કુળમાં લગાડી લાજ;
હવે મરવું પડશે માહરે, કેઇ પેરે કરશે કાજ. ૧૧
એકે વાત ન ઉકલે, શી યાશે માહારી પેર;
પરણી પ્રેમદા આવશે, ચોડા દીનમાં પેર. ૧૨
મહીમા માહારો સજી જશે, પુરમાં થાશે વાત;
વળો જોખન માહાર ખીલશે, યાશે માહા જીતપાત;
માટે દેહ તજવી સહી, જીવવું તે તો ફેક;
કીરતી યાશે ચો દેશમાં, વળી હસશે પુરના લોક. ૧૪
માટે દેહ પાડી મરું, જીવને વન માજર;
કોઈ ખબર કહાડે નહીં, પોહોચું આણી વાર. ૧૫

ચોપાઇ.

એમ વીચાર્યું મન માજર, અડધી રાતે યથો તથ્યમાર;
ચોડા ઉપર બેચી કરી, તજ્યો દેશ પોતે મુંદરી.

ધણા દીવસ પંછે આલ્યા સહી, અધાર વનમાં વીનતા ગઈ;
 રાક્ષસ એક મોટા ગંભીર, અરવ સહીત ગઈ, તેને તીર.
 દીકા અશવ હરખ્યો મન, આજ્ઞાતો મળ્યું મુજને ભાજન;
 એમ વિચાર કરે જોઈલે, રાજકુમાર આંચો તેટલે.
 દીકા રાક્ષસ પડ્યો શરીર, વીનતા ઉભી તેને તીર;
 ક્યાંથી આંચો આણે કામ, નહી આવે માનવનું નામ.
 આ અશવ સુધાં તુને ખાણી, પેટ ભરીને મારગ જાઉં;
 એવાં વચન રાક્ષસનાં સુણી, વીનતાએ વાણી આચરી.
 વચન બોલ્યા તે પાળો તમા, મરવા આંચો છું અમા;
 મોટે કરડી ખાઓ હાડ, હુંતો માનું તમારો પાડ.
 એવા બોલ વીનતાએ કહયા, રાક્ષસને મન આવી દયા;
 મરવા ઉપર રાજી મન, શા દુખે મરે રાજન;
 તે વીસ્તારીને કહો અહીં, ત્યાર પછી ખાવાનો સહી.
 કોમળિ મર્યું વહાલું નથી, કેમ મરવા આંચો સરવથી;
 સાચી વાત જો નવ કહો મુને, પ્રથવરની આણુ છે તુને.
 ત્યારે વીનતા બોલીતે જાગ, કરજોડીને લાગી પાગ;
 માહારા દુખ તણો નહી પાર, સંક્ષેપે કહું વીસતાર.
 હુંતો રાજની છઉ દીકરી, મુજ માતાએ ચારી કરી.
 પુત્ર તણું તેણે લીધું નામ, રાજ સભામાં હરખ્યા તે કામ;
 પુરુષને વેશ રાખીને રહી, કોમળિ વાત તો જાણી નહી,
 એમ કરતાં વરસ થયાં છે બાર, માયુ આંધું સભા મોઢરં;
 ખાંડે મોકલ્યું તેણી વાર, વરી ત્યાંતો સુંદર નાર.
 એ અધર મુજ માતાએ કર્યું, તમ આગળ સાચું આચરું;
 પરણી વીનતા આવે મુજ પેર, તારે શી થાયે મોરી પેર.
 પ્રદક્ષીત થાયે મારો કામ, તે ક્યમ રાખ્યું મુજથી જાય.
 મોટી એજ લાગી છે શીશ, મોટે મરવા આંચા આ દીશ;
 હાથી થાયે અપરમપાર, શું મુખ દેખાડે સંસાર;
 મોટે મરવા આવી જાણુ, ધધિર આણુ એ સાચો વાણુ.
 એવાં વચન અખળાનાં સુણી, દયા આવી તેને મન ધણી
 દમ્ભે રૂપ તપેશરીનું કર્યું, અખળા સાથે એમ આચર્યું.
 એ વાત સાંભળજો તમા, સત વચન બોલું છું અમા;

દાહરા.

તપેશરી પછી બોલીઓ, વીનતા સુણજે કાન;
 ખેસ મારી પાસે સહી, સાંભળ કહું તે વાત. ૧
 માહારા તપના જોરથી, તને પુરૂંશ કહું આ સાત;
 પેર જાઓ તમે સરવથી, મુખે ભાગવો નાર. ૨

પુરૂષપણું આપું તુને, સ્ત્રિ પાણું હું- લેઉ; ૩
 જાજ કરે જઈ માનવી, જીવતદન તો દી. ૪
 સરત આપણે એટલી, એક આવે તને તન; ૫
 પછે પાણું આપો મુને, ખોલો સત્ય વચન. ૬
 ઉપગાર હું તુજને કરે, પરમારથનું પુન્ય; ૭
 હું તપેશરી છું તપ કરે; મારે કાંઈ નથી તેની જુન્ય. ૮
 શીખામણ તુજને કહી, તે રાખજો ચિત્ત જાનર; ૯
 વચન એ પાળજો તમા, તે સાંભળજો આ ઠાર. ૧૦
 તે તો અરસપરસ કરે, મારી વિદ્યાનો પરતાપ; ૧૧
 કામ થયા પછી આવજો, નહી તો દેશ સરાપ. ૧૨
 પ્રતીક્ષા કરે વાતમાં, તો હું આપું જાણ; ૧૩
 બીજી કોઈ જાણે નહી, એમ શીઘ્ર બોલ્યો વાણ. ૧૪
 ત્યારે રાજકન્યા ચરણે નમી, ધણી પ્રતીક્ષા કીધ; ૧૫
 ધણા સમ મુખે એમરી, સત્ય વચન કર કીધ. ૧૬
 સુરજ ચંદ્ર તે સાખીયા, સાખી રખ્યા શ્રી રામ; ૧૭
 એક પુત્ર થયા પછે, પાણું આપૂ આ કામ. ૧૮
 ત્યારે તપેશરી રિજાઓ, ધરણું પ્રભુનું નામ; ૧૯
 આશા પુર એ નારની, હું કરે પરમાથ કામ. ૨૦
 મારા તપના જોરથી, સંકળ થજો એનો અરથ; ૨૧
 એનું સ્ત્રિપણું મુજને આવજો, એ થાજો પુરૂષ તરત. ૨૨
 એમ આશા પુર એહની, જ્યાં સુધી થાય કરજન. ૨૩
 સત સમજું તન ધણી, કર વિષે તે દન. ૨૪
 ઉગ્ર તપ ધણું કર્યો, તે પુન્ય તણો પરતાપ; ૨૫
 અરસપરસ તહાં થઈ ગયું, અન્યો અન્ય એ આપ. ૨૬
 નારિ કિટી નર થડે, નર થઈ બેઠી નાર; ૨૭
 એવી અકળગત ગોવીંદની, માટી તપથા સાર. ૨૮
 ખીર વીર તેતો થયો, ચરણે નામ્ય શીઘ્ર; ૨૯
 શીઘ્ર કામ કરિ આવજો, એમ શીઘ્ર દીધી આશીશ. ૩૦
 ત્યાં થઈ ચાલ્યો પાછો ફરી, ગયો પોતાને અવાસ; ૩૧
 પોતાની નારી તેડી સહી, કર્યા ભાગ વિલાસ. ૩૨
 બાર વરસ એમ વહી ગયાં, થઈ ગરભવંતી તે નાર; ૩૩
 પુત્ર એક પરસનો થયો, સુંદર રાજકુંવાર. ૩૪
 પછી તે રાજાએ વીચારીયું, પાણું મારે વચન; ૩૫
 આશા માહારી પુરણ થઈ, જાણું શીઘ્ર ભાવન. ૩૬
 સત વચન પાણું સહી, જાઉ શીઘ્રની પાસ; ૩૭
 આપૂ પાણું એહને, પ્રભુએ કરી પુરી આશ. ૩૮

ચોપાદ

હવે એ વાત અહીંથી રહી, શીધ પુરશે થું કીધુ તહી;
 જપ તપ સહુ તેનું ગધું, તેની પાસે કાંઈ નવ રહ્યું.
 બુધી ભ્રષ્ટ તે વેળા થઈ, ધંધર ઉપરથી ભક્તિ ગમ્ય;
 રૂવેરૂવેથી વાપ્યો કામ, વેહે વ્યાકુળ થઈ તે ઠામ.
 તેથકી નવ જાએ રહ્યું, તપ ધ્યાન સહુ તેનું ગધું;
 મદાન્મત થઈ વનમાં ભ્રમ, કોઈ પુરશે મળ્યો તે સમ.
 તેની સાથે માંડ્યું ધરસુત્ર, રવામી કરીને રાખ્યો જૂપ;
 હાથ બિનોદ કરે તે ઠામ, એમ જાણુ વરસ ગયાં તે ધામ.
 તે શીધને બાળક તણુજ થયાં, એ પુત્ર એક પુત્રી કહ્યાં;
 ચોથો વળી ઉદર ગરબવાસ, એટલે કુંવર આપ્યો તે પાસ.
 જઈ કરીને લાગો પાગ, હાથ વચન બોલ્યો તે જાગ;
 મહારાજ એક થયોછે બાળ, પાછો આપવા આપ્યો તત્કાળ.
 સત વચન માહાર મીઠ્યા થાય, માટે આપવા આપ્યો તત્કાળ;
 તમારૂં તમને મુખારક સહી, ઉપગાર કોઈને ભુલાએ નહી.
 રાજકુંવર એમ બોલ્યો વાણુ, પાછું આપવા આપ્યો નીરવાણુ;
 ત્યારે શીધ પછી બોલ્યો વાણુ, સાંભળ રાજ અતુરસુભણુ.
 કદાપો કરીએ ઉપગાર, પાછું નવ લેઈએ લંગાર;
 બગર વીચાર્યું કર્યું છે કામ, માટે ફળ ભાગવું આ ઠામ.
 મેં કર્યું તેવું કર્યો નહી, કર્યો તો દુખ પામ્યો સહી;
 પરવશ થઈ છે માહારી કાય, મેં તો નર ભાગના છે આંધ.
 તણુ બાળક રમેછે બાહાર, ચોથું છે મુજ ગરબ ભાગાર;
 પાછું લેઈને હું થું કરે, ફાટ્યું પેટ તે ક્યાં જઈ ઠર.
 માટે મેં તો આપ્યું તને, તેં આપ્યું તે બકશું મને;
 એમ કહીને આપી રમય, રાજકુંવર ત્યાંથી પંથે પળાય;
 સજન સહોદર મળીઆ તહી, એમ કોઈએ જાણી નહી.
 અકળ ગતી પ્રભુની સહી, તેની માયાના પારજ નહી;
 નાર હતી તે નર થઈ, નર હતો તે નારી થઈ;
 એ વાત તો પુરી થઈ, કોટવાળે વજરને કહી;
 માટે શેહેરની તપાસજ લો, જશે શેહેર રાજને કહો;
 તેવી માયા રચી આ ઠામ; માટું શેહેર ને ઉતમ ધામ
 લોક સરવે રહ્યા ત્યાં જઈ, એ વાતમાં તો સંદેહ નહી;
 તે રીતે શેહેર તમારૂં જશે, માટે રહેજો તમા ચોકસે
 પરમેશ્વરે રચ્યો છે એલ, એ આગળ ધંધાસન સેહેલ
 ત્યારે વજરનું રીજ્યું મન, કોટવાળ સાથે બોલ્યો વચન;
 તમા નજરે જોઈ આવો અહી, પકી ખબર કંહારોને સહી;

પછી કરીએ રાજને જાણ, એવું વજર ખોલ્યો તે વાણ.

દોહરા

કોટવાળ ત્યાંથી ઉડીએ, થયો ઘોડે અસવાર;
છડીસ્વારીએ પરવર્યો, જોવાને તે ઠાર.
દીઠી રમના દુરથી, જાણે સુરજના આવાસ;
જાણે દીનકર જોગીએ, એવી જોત પ્રકાશ.
જોતાં જુગ્મ ભાગી ગઈ, ધન અહીના લોક;
ધન નગરના અધીપતી, સમીયા સઘળા શોક.
લોકે જઈને કહ્યું રાયને, કોટવાળ આગે આ ઠામ;
જે હુકમ હોય તે કીજીએ, વચન કરીએ પ્રણામ.
જેસાડો રતનના મહેલમાં, આંગતા કરે જઈ ત્યાંય;
એવાં વચન રાયનાં સુણી, કોટવાળની ઝાલી ખાંચ.
રતન મહેલમાં લેઈ ગયા, મુખ આગળ મેલ્યાં પાન;
રકતમણી સુવરણમાં જડી, જાણે શાભા કોટીક ભાણ;
કોટવાળની વતી કહેવાતું નથી, ચીતભ્રમ થયો તતકાળ.
જળહળ જોત ઝળકી રહી, થઈ રહ્યું ઝાકઝમાળ.
કુવારા છુટી અતર ગુલાબના, ખીજી સોભાનો નહીં પાર;
સુગંધી નાનાં પ્રકારની, કહેતાં નવ આવે પાર.
હવે રાજકુંવર ત્યાં આવીઆ, જાણે મંદ્રપુરીનો રાય;
કોટવાળ ઉઠી ચરણે નમ્યો, કરજોડીને ખેડે ત્યાંય.
કુંવર પ્રતે મુખ ખોલીઆ, ચીરકસ્તાન અમાર ગામ;
ત્યાં સતવાદી રાજ વસે, જલદસંગ તેનું નામ.
તેણે ખાકલીઆ મને, કહેવાને એક વાત;
ચીસં ન કરશો મુજ ઉપરે, તે માંડીને કહું વાત.
કહ્યા પ્રમાણે હું કર, જોડીને જે હાથ;
ત્યારે રાજકુંવર મુખથી ખોલીઆ, સાચો કહેને વાત.
શું કહાણું છે રાયજી, શી છે એમને ચીથ;
જે કહેવાડયું તે મને કહે, કરતા હરતા જગદીશ.

ચોપાઈ

ત્યારે કોટવાળે જોડ્યા જે હાથ, ખોલ્યો રાજકુંવરની સાથ;
તમોછો દેવાંથી અવતાર, અમે દેવરચના દીઠી આ ઠાર.
કોણ જાતને શું છે તમનામ, કેમ વશીઆછો આણે ઠામ;
શહેર અમારે ઉજડ થયું, આંહી આવીને વશીઆ સહ.
એક મણમાં જે તરવાર, કેમ રહેશે તે કરે વીચાર;
એમ શહેર સમીપે વશીઆ તમા, કમ પેરે રાજ કરીશ અમા.

જીવ કરવું હોય જો મન, તો તમિઆર છે મારો રાજન;
 દગો કરવા આંખ્યા આ ઠામ, એ વાતમાં રાજ નહી રામ.
 એ વાતનો પ્રતીગતર ઘીજીએ, પછે પંથ અમારો લીજીએ;
 મંથર આણુ એ વેળા સહી, સાચી વાત જો કહો નહી.
 લથકર નથી મુજ પાસે સરવથી, મારે લડવું કોઈ સાથે નથી;
 નથી જોઈવું કોઈનું રાજ, નથી લડવાનું મારે કાજ.
 નથી તમ સાથે મારે વેર, હું તો ખેડાજી મહારે ઘેર;
 ખેડાં ધ્યાન મંથરનું ધરું, સત વચન સાચું આપર.
 સત વચન પાળું પાંશરો, સુજે રાજ તમાર કરો;
 ત્યારે હરખ્યા કોટવાળ મન, માગી શીખ ઉડ્યો તે દન.
 ગયો પાછો પોતાને ગામ, વજીરને મળ્યો તે ઠામ;
 વાત વીરતારીને સહુ કહી, જે જે વાત તે સાથે થઈ.
 શીરોમણમાં સધળું છે ગામ, મંદ્ર સરજો રાજ તે ઠામ;
 મને ધણી આપર આપો સહી, સંતાખીને મોકલ્યો આહી.
 ત્યારે વજીરની થઈ નીસાય, આંખો રાજ સભાની માંય;
 ડાડવરત કરીને નામું શીશ, પછે મુખ ખાલો તે દીશ;
 આપણા શેહેરથી ત્રણ જોજન, ધણી ઝાડી ભયાનક વન;
 તેતો વસાવું કોઈએ શેહેર, દેવ કામ દેવતાઈ મેલેલ.
 મંદરાસનથી શોભા બહુ, શું મુજે વીરતારી કહું;
 આપણા લોક વશ્યા ત્યાં જમ, અડધી નગરી ખાલી થઈ.
 કોટવાળને મોકલ્યો તે જગ, તે જમને જોઈ આંખો ખાગ.
 પછી વાતને લાંચો પાર, તે પણ વાત કહું આ દાર;
 ધણુ રૂપ સોભા છે વીશાળ, કોઈ પરમશ્વરનો લાલ;
 કોઈને હું કોઈ નકતો નથી, સુજે રાજ કરો સરથથી.

ફહા.

સુણો વચન વજીરનાં, અચરત પામો રામ;
 સભા સહુ વીશમય થઈ, એ કારણ શું કહેવાય.
 આપણા શેહેરને પાદરે, કોણે વસાવું ગામ;
 એવા ખે માથાનો કોણે, એમ રાજ ખાલ્યા તે ઠામ.
 કોઈ સાચું કોઈ જીવું કહે, ખેડા સભાના લોક;
 રાજને મન નીસ્યે થયું, પ્રગટ્યો મનમાં શોક.
 વજીર વચન મીઠ્યા નહી, નીસ્યે સાચી વાત;
 રાજ ચીંતાતુર થયો, કઈ પેરે ભાયુ ભરાંત.
 માનવ તણો નહી આશરો, કોઈ દેવ દાનવનું કામ;
 દેવ રચના તેણે રચી, કાધા નહતમ ધામ.
 કાધા નહતમ ધામ, રાજવા કારણ તાંય;

કેદ કરી રાખે સહી, તોય હાંસી થાય પુરમાં.
 એમ વીચારી મન વીગે, વજ્રરથું ખોલ્યા વાણ;
 તમે અરચ્યા જીવે સહી, તમે જાતે અગુર સુજાણ.
 એ દેવ દાનવ કે માનવી, લોગી જન્મને પેર;
 દેવ રચના જાણે રચી, તે થું છે કારણ પેર.
 માટે તમે ત્યાં પરવરે, જીવે અગુરાધ ચાલ;
 કપટી હોયતો પાછા આવજો, નહીતર કરજો વાહાલ.
 મીનાઈ તેશું કીજીએ, કાંઈ હોય અગુર સુજાણ;
 કપટી હોયતો જીવ કીજીએ, એમ રાજા ખોલ્યો વાણ.
 હેવા વચન સુણી રાયનાં, ઉઠ્યો વજ્ર તેની વાર;
 છડી અશવારીએ પરવર્યો, જ્યાં સ્વરગ પુરી તે કાર.
 દીઠી રચના દુરથી, ઉદેકાર ઉઘોત;
 પુર વીગે તે પરવર્યો, જીવેતે દીપકની જોત.
 બાગ બગીચાને વનસ્પતી, મહેલ અટારી વાસ;
 સુવરણમાં મણી જડ્યાં, ઝળકી રહ્યાં ચોપાસ.
 જોતો જોતો આવીયો, જ્યાં મોહોટા દરવાર;
 ડીકો વજ્રને આવતો, તે સોભાનો નહી પાર.
 અરજ કરી જ્યાં રાયને, વજ્ર આવ્યો આ હામ;
 શીરકસ્તાનનો રાયજી, એમ કહીને કરી સલામ.
 ચોપાસ.

એવાં રાજકુંવરનાં સુણી વચન, પ્રસન્ન થઈ ખોલ્યો તે દન;
 માતી બાગમાં ખેસાડો જઈ, હું મળવાને આવું તહી.
 આગતા રવાગતા કરે અપાર, પાન ફલ મુકો તે કાર;
 એવાં વચન સેવકનાં સુણી, ગયો સામે વજ્રનાં બણી.
 કરજોડીને કર્યો જીહાડે, ખેસાડ્યો માતીના બાગમાં નર;
 પાન ફલ આપો મુખવાસ, સુગંધ મુકી તે ચોપાસ;
 અતરનો હોજ ભર્યો છે તહી, ફવારા છટા કીધાં છે સહી;
 વજ્ર દીગ મુઠ થઈ ગયો, સોભા જોતાં અચરત થયો.
 હામે હામ માતીની ઝુલ, એક માતીનું નવ થાય મુંલ;
 એવાં કોટી માતી ચોપાસ, દેવ રચના દેવતાઈ વાસ.
 માનવ કેરે નથી એ કામ, શીવ વીર કે ભ્રમાનું કામ;
 એમ વીચાર કરે નેટલે, રાજકુંવર આવ્યો તેટલે;
 વજ્ર ઉઠીને લાગ્યો પાય, નીસ્યે દેવતા એ દેહવામ;
 એવું રહીયાણુ દીકું રૂપ, ઇંદ્ર સરીજો દીકો ભુપ;
 ત્યારે વજ્ર કરજોડીને રહ્યો, રાજકુંવરે ખોલાજી કહ્યો;
 કોણુ દેશને થું તમ નામ, શા અરથે આવ્યા આ હામ.
 ત્યારે વજ્રે કરી વીનતી, શીરકસ્તાન ને પૃથવી પતી;

જલદસંગ રાજનું નામ, તેનો ષોકલ્યો આઁચો આ ઠામ.
 વજર તેના છઠ્ઠિ અમો, અરજ એક સાંભળોની તમો;
 આ દેવરચના દેવતાઈ મહેલ, એ આગળ ઈંદ્રાસન સેહેલ.
 છો તમો ઈંદ્રાસનના ભુપ, ધરી આઁચો માનવનું રૂપ.
 અમારા ગામનું પાદર સહી, નઉતમ રચના તમો કીપી અહી.
 જોયે અનેક મન માને સહી, માટે મુને ષોકલ્યો અહી.
 કીરપા તમારી હથે સહી, તોતો નગર વસવાનું અહી;
 નહીતો કોમ માણ્યની થાયે હાણુ, વીપરીત વાત એ નીરવાણુ;
 કીરપા દહી તમારી હોય, તો રાજ મળવા આવે સોય.
 એવાં વચન વજરનાં લહાં, રાજકુંવરે ખોલજ કહા;
 તમારા રાજને કહેજો મુખ, શાને તમે ધરોછો દુખ;
 મુખે ભોગવો તમારૂં રાજ, શાને મનમાં કરોછો લાજ.
 ચિંતા કીકર કાંઈ કરવી નહી, મુખે રાજ ભોગવો અહી;
 મળવા આવો મુખે તમો, એ વાતમાં રાજ અમો.
 ત્યારે કરજોડી કરી વિનતી, આઠમે દીવથે આવથે અખીપતી;
 એમ કહીને મંદીર જાય, પાછો આઁચો જ્યાંછે રાય.

દહા.

વીદાય કરી વજરને, પોતે ગયોતે વીનતાની પાશ;
 હશી વચન મુખ ખોલીઓ, આજ પહોચી મનની આશ.
 મુજ પોતા મળવાને આવથે, જોઈશું અઁચો અઁચ મુખ;
 વીજોગના સંજોગ થથે, મોહો મોહો મુખ.
 ઝોશીગળ થજી તાતને, સેવા કરે દીન રાત;
 આગતા સવાગતા કરે, તો પામીશ જથ સંસાર.
 ત્યારે મેમુદા ઝોચરી, શમરો અખોલા માત;
 ને જોઈએ તે આવથે, થાઓ ઝોશીગળ તાત.
 એવાં વચન સુણી નરનાં, ધુપો વાળ લઈ નામ;
 તરત ખખર તેને થઈ, આવી પોચી તે ઠામ.
 મેમુદા લાખા ખે સુંદરી, તોજો રાજકુંભાર;
 હાથ વીનોદ કરે સહી, આવી પોતી તે ઠાર.
 મેમુદા ચરણે નમી, લાખા નમી તે સાથ;
 રાજકુંવર ચરણે નમ્યો, જોડી કરી ખે હાથ.
 અખોલા રીજી ધણું, જોઈ નર નારીની જોડ;
 ધણી પ્રસન મનમાં થઈ, પોહોચ્યા મનના કોડ.
 આ કોણ ખીજી પ્રેમદા, કુંવર કહે મુજ નાર;
 તે પણ જોઈ રીજી ધણું, પ્રસન થઈ તે ઠાર.
 જાળામાં ખેસારીયાં, નર નારી ખેઉ સાથ;
 હશી વચન મુખ ઝોચરી; મથે રેમચો હાથ.

કેમ સમરી મૂળને તમા, કેમ બાળ્યો મુજ બાળ;
 શી ધજા છે મન વીણે, તે માગી હ્યો તતકાળ.
 માતાજી આપો તમા, તે કોઈથી નવ અપાય.
 સવરગનાં મુખ ભોગરીએ અહી, તે તમ તણા મહીમાય.
 આ મેમુદા તમારી ઘીકરિ, તેને મળવાનું થઈ મન;
 સમરણ માત્રમાં આંખ્યાં તમા, ધનધન આજનો દન.
 માતાજી એક ખીજી વીનતી, માત પીતા અમારાં જોહ;
 તે જોવા આવેછે બાગને, તેથી આણુંદ વગશે મેહ.
 ધગિ વરસે જોઈશું અમા. માતપીતાનું મુખ;
 વીજોગના સંજોગ થશે, જોઈશું અન્ન્યોઅન્ન્ય મુખ.
 એમની આગના હું કરે, તો યાય જગમાં નામ;
 અખોલા કહે ધજિ હોય તે, આપુ આણું ઠામ.

આપાઈ

માતાજી મળવા આવે પીતાય, તેને આશીર્વાદ થાગે આંચ;
 બાર કોસ અહીઆંથી ગામ, રચના કરવી બાહાર મુકામ.
 અકેક કોસને છોટે સાર, તંબુ તણાંબો ઝાકઝમાળ;
 રંગીબેરંગી જીજીવી જાત, ભક્ષ ભોજન તેમાં વીજ્યાત.
 ખીજાનાં રંગી બેરંગી સહી, ક્રીનખાપ મખમલ શીવાય તહી;
 તે બાર કોસ લગી જાણુ, તે ઉપર ચાલી આવે રાજન.
 આખરે આપ મુજ તાતને, છું ઊમદવાર મળવા માતને;
 અખોલા ત્યારે હરખી મન, રાક્ષસને રજા આપો તે દન.
 જરીતણા તંબુ જમ કરો, અકેક ગાઝિને છોટે ધરો.
 ક્રીનખાપ મુખમલના સાર, જમીન ઉપર પાથરો ગીરધાર;
 તસુ જગા કાંઈ ખાલી નહી, જાઓ કરો તે વેગે જમ.
 એવાં અખોલાનાં મુણી વચન, સજ થયા સહ રાક્ષસ જન;
 દેવતાધમાયા મળી તેણીવાર, ધારી વરતુ કરે તે ઠાર.
 દેવ રચના કરી તે ઠામ, કીધા તંબુ નગિતમ ધામ;
 ખાતપાત બરચા તે જાગ, આવીને તે લાગ્યા પાગ.
 શીધકામ કરી આંખ્યા અમા, જો જો કરમાંબુંતું તમા;
 એવાં વચન રાક્ષસનાં મુણી, અખોલાએ મુખ વાણી બણી
 કહ્યા પ્રમાણે કીધું તહી, મળી બેઠી અખોલા ગમ્મ;
 વળી કદાપી પડેજો કામ, તો તો સમરજો આણું ઠામ
 એમ કહી અખોલા જાય, રાજકુંવરને હરખ ન માય;
 દેવરચના મારગમાં ધર્મ, એવી રચના નવ જાએ કહી.
 રંગી બેરંગી પાથર્યા પાટ, સોભી રહી રસ્તાની વાટ;
 લોક જોઈને આંખ્યાં તહી, રાજકુંવરને વાતજ કહી;

હવે વાત અહીંથી રહી; વજીર ગયા ત્યાં શી ગત થા.
જઈ જલદ રાયને લાગ્યો પાય, સધળો વાત કહી જ્યાં રાય;
એલેલ ખાગ રાજનું રૂપ, ઇંદ્રપૂરી ઇંદ્રસનને ભુપ.
તે શીવાય ખીજું નહી, તમને કહું નીશ્યે કરી અહી;
નથી તેને કોઈ સાથે પેર, આદરમાં આપે બહુ પેર.
સફળ જનમારો મારો કરી, તમ પાથે આગ્યો પાછો કરી;
નીમક હલાલ કરવાને કાજ, નહીતર તાં રહેતો મહારાજ.
એવાં વચન વજીરનાં સુણી, સભા સહિ અચરત થઈ ધણી;
ગંગા રીતો અતીસે કાય, આણુંદ તેના અંગ નામાય.
ફહા.

શુભળંકાવણી પહોંચી તહી, સભા તણે માજીર;
તેણે વાત સહુ સાંભળી, કરવા લાગી વીચાર.
તે નરતો નીશ્યે સહી, મારા કુલ તણો હરનાર;
જોડી ચરચા મારે ત્યાં જઈ, એમ નીશ્યે કર્યું તે ઠાર.
બ્યારે જલદ રાજા રીજ્યા, જોડે એલેલને ખાગ;
ધન ધન તે નરને ધણી, જોડે રચના રચી અયાંગ.
વજીર વખાણ કરે ધણું, જોડે તેનો આ ઠાર;
એમ સ્વાગી તમઆર કરી, ધડી એક માજીર.
એવાં વચન સુણી રાયનાં, હલકારા દોડ્યા ચોપાસ;
ઠામ ઠામ જાહેર કર્યું, સેનાપતીને વાસ.
ઉમરાવ અમીર સરવે મળ્યા, થયા ઘોડે ચરવાર;
હરતી સહીત ટોળે મળ્યા, રાજાને કર્યો જુહાર.
છડી સ્વારીએ નીસર્યા, માણસ એક હજાર;
રસાણો સહુ પોતા તણો, નીસર્યો શહેરના બાહાર.
અમીર સહુ પોતા તણા, વજીરને કોટવાળ;
પુત્ર ચાર સહુ પરવર્યા, જોવા કારણ તે ઠાર.
શુભળંકાવણી મરદ સહી, તેના પ્રાક્રમને નહી પાર;
રાજા પહુ ચાલ્યો જોખમાં, ઘોડા થઈ પર ચરવાર..
પુત્ર ચારે મુખ આગળે, છત્રોસ વાળી વાય;
ધણી સોભાઈ પરવર્યો, જોવા કારણ રાય.
રાજાને હરખ ધણો, ક્યારે જોડે એનું કામ;
તીરવા જે તણ ચાલીઓ, ત્યાં દીઠા નજીતમ ધામ.
ખીજાનાં નાખ્યાં મુંખમલનાં, દીઠા તેણે ઠામ;
તંબુ દીઠા જરી તણા, જોડે જળકે ભાણ.
જરી મંજરી કસખી તણી, ઉદકાર ઉદ્યોત;
જોડે રચના વીશ્યે થયો, ખીજાના અમુલ છે જોત.

તંબુ તણી ઉપમા શી કહું. ધંદ્રસમી સમગ્રલ્લ; હરખ ઘણો થયો રાયને, જોતામાંછે અમુલ્ય. વજર પ્રતે વાણી કહી, તમે બાર કોથ કહો મુકામ; તારે આ. સોભા કોણે રચી, દેવ પટ મુકામ. રચના ત્યાં નહિતમ થઈ, અચરત થયો વજર; આ નહિતમ ખેલ નવો થયો, કાલે નોતુ આણે તીર.

ચોપાઈ.

એમ કરતાં ચાલી આગળ પાસ, ચરણે આવી નમીયા તેનાદાસ; કરજેડી ખોલ્યા તે દીશ, જઈ જલદ રાજને નમાવીશું શીશ. આ વીઆમ ઠામ કસ્યા તમ કાંજ, ત્યાં વીઆમ કરો મહારાજ; ધડી એક ત્યાં સુખીઆ થાઓ, પછી ત્યાં મળવાને જાઓ. આગતા સ્વાગતા તમારી પ્રીતિએ, લાવો લાખેણી લીજીએ; એમ કહિને લાગ્યા પ.પ, રાજા મનમાં અચરત થાય. અસુવારી રાખી તે રાય, પોતે ગયા તંબુની માંચ; સોભા જોતાં અચરત થયો, કહો ભાઈ આતે શું કહો. અચરત પામ્યા સધળા લોક, સમીયા તેના મનના શોક; કવી કહે શું કહું કથી, તે સોભાનો પારજ નથી. સંક્ષેપે કર્યો વીરતાર, એથી શોભા ખીજ અપાર; દેવતા સરખા ત્યાં વીસમય થાય, સજી રચના જોઈ તે રાય. પ્યાનપાન એવો ને ફલ; સુગંધ ખેલેકી રહીછે અતુલ; જલદરાય ખેડા ત્યાં જઈ, જાણે ધંદ્રની શોભા તાંહી. ચાર ધડી ઠસ્યા તે ઠાર, પછી સ્વારી કરી તથયાર; અહીં આખરે મુજને દીધ, સફળ જનમારો મારો પ્રીધ. ક્યારે જોઈશું એનું મુખ, ધનધન એની માની કુખ; એમ કહીને નીસર્યા બાહાર, સરવે લુટાવી દીધુ તેવાર. મખમલ ખીછાનાં જરીનાં કામ, સરવે લુટાવીશું તે કામ; રંકલોક સઉ નાલજ થયા, જલદરાજ સઉ વીસમે થયા. ધંદ્રપુરી આકારે કામ, અનરગળ ખેડા હશે દામ; ગણીતમાં કાંઈ આવે નહિ, કેમ લુટાવી દીધુ અહી. તારે આકરે જોડ્યા હાથ, અરજ કરી ખોલ્યો તે સાથ; તમારે મન અમુલ્ય સહી, મહારા રાજને આતરમાં નહી. સુના રૂપાને ઝવેર લાલ, હીરા માતીને પરવાળ; સ્કાટીક મણીને લીલામણી, જડીત એલેલની શોભા ઘણી. તેને મનથી તરણા માત્ર, તમ ઉપર કરે ઝિરાત; એ હુકમ પ્રમાણે કીધું અમા, મુખે આગળ પધારો તમા.

અચરત પામીઆ સરવે જન, વળી આગળ આલ્યો રાજન;
ઝળકારે ઝબકારો થાય, તેથી રાજ ધણે અકળાય.

દોહરા.

જલદ રાજ અચરત થયો, વળી આગળ આલ્યો જન;
એક કોસ વળી ચાલીએ, ત્યાં દીઠી વળી રચનાય. ૧
અમણું કામ પેલા થકી, ખીછાનાં શુભ અમુલ;
તેની રચના શી કહું, સુરજને સમતુલ. ૨

જળહળ જોત ઝળકી રહી, ધણું ચિત્ર વિચિત્ર કામ;
રાક્ષસ જાત સરવે મળી, તેણે કીધો દંડ પ્રણામ. ૩
આગતા સ્વાગતા ધણી કરી, દીધું ધણુએક માન;
અતર ખાસને હાર કુલ, એવા કળને પાન. ૪

એક ઘડી તેમાં કરી, વળી તાંહાંથી નીસર્યા ખાહાર;
તે પણું લુટાવું સહિ, ઘડી નવ લાગી વાર. ૫

તારે રાજ સુખથી ખાલીઆ, શું કરે છે આ કામ;
મારા આવંદના હુકમથી, તમપર ખેરાત આ કામ. ૬

કશી ગણતો એની નથી, નથી ખજાને ખોટ;
હીરા ઝવેરના ઢગલા ખારણે, તેને શી વાતની ખોટ. ૭

એ હજુરી રાયતી, નથી દીઠી તેં રચનાય;
લુટાવી દે એક પલકમાં, તે જોઈને વીસમય થાય. ૮

એમ વાત કરે તહિ, આણુંદ અંગ ન માય;
તાજલસુખને ખજાર થઈ, કે આળ્યા મુજ પોતાય. ૯

ચોપાઈ.

ધણું પ્રસન થયા તે વાર, પોતે આરી કરી તહયાર;
મળવાને સામા પરવર્યા, હરખ ધરી પોતે સંચર્યા.

દીવવ વસ્ત્ર સભા શણગાર, શોભા કેતાં નવ આવે પાર;
કામ દેવ સરીખુ રૂપ, ઇંદ્રના સરખો દીધે ભુપ.

ચડી આરીએ આળ્યો તહી, એક કોશ સામા તે સહી.
તે જલદ રાચે જાણી વાત, રૂંપે રૂંપેથી થયો રળીઆત

ધન ધન મારે આજનો દન, પ્રમેશ્વર થયો પ્રસંન;
ઘેર એઠાં ગંગા મળી, જોતામાં પાપ જાસે પરજળી;

મારા પુન્ય તણો નહી પાર, સામા મળવા આળ્યો આ ઠાર
એમ હરખ ધરેછે રાય, રાજકુંવર ઉભાછે તાંપ;

જાણે ખીજે દીનકર સુર, એવું ઝળકે મુખપર નુર.
સભા સરવે જાંખી થઈ, કોઈથી સાધુ જોવાય નહી.

જાણે ચીતરામણ લખીયા ભીંત, એમ યદગયાં સહુના ચીત

જલદ રાજા ઉઠ્યો તેની વાર, એને ભીંતેને કર્યો જુહાર;
 પ્રેમ આલીધન દર્શને મહ્યા, ફળ હતાં તે સમજાં ઠપ્પાં;
 રાજકુંવરે કરી વીનતી, ભણે પધારથા પ્રગી થતી.
 ભણે પધારથા આણે ઠામ, પાવન કરે આવી મુજ ધામ;
 સરણિ આગ્યો તમારે આજ, પૂરણ ભાગ્ય હમારો કાજ.
 રાંક જાણી કરેણા કીજીએ, જસ મહીમા અગને દીજીએ;
 કરે શેના હું રૂડી પેર, આજ પધારો મારે ઘેર;
 સેના સદી આણે મુજ સાથ, એમ કહીને જોડા હાથ.
 તેમ તેમ રાજા અચરત થાય, એ સાચુ કે સ્વપનું કેહેવાય;
 બંધાવલી સરવ જીવેજી ખ્યાલ, ને પગ મનમાં થઈ ખુશાલ.
 એ નર શીવાય બીજે નહી, જોઈ ચરચા શું થાય અહીં;
 એમ જોઈ સહુ અચરત થાય, ઉઠી ત્યાંહાંથી સરવે સભાય.
 અશવારી ત્યાં થઈ તથ્યાર, આગળ રાજા પાછળ રાજકુમાર;
 અતરીસેં વાજાં વાગે શહી, બીજી શોભા નવ જાએ કહી.
 એ રીતે આવ્યા પર પાસ, જાણે સોભા સુરજ પ્રકાશ.

દોહરા.

દીઠી રચના તાંહાં દેવગી, ઉદેકાર બિદ્યોત;
 ત્યાં કોટી સુરજ ઉઠે થયા, જાણે જલહલ જ્યોત.
 બાગ બગીચા રાવડી, જાલી અઠાગીને માલ;
 કામ બધુ સોના તણું, માંહે જડ્યા હીરાને લાલ.
 થડ કોટને કાંગરા, સુના ડેરા તે ઠાર;
 એક કોસથી વતી તહી, તે સોભા અપરમપાર.
 વરજી કાડ જળકી રહ્યાં, સુના રૂપથી વીશાળ;
 માણેક લાલ લીલા મણી, ને વળી ત્રણકે લાલ.
 કવીતા કહે શું વરણવું, દેવતાઈ સમજું કામ;
 શીશી રચના તેની લખું, એ રચના એ ઠામ.
 દીગમુડ સમજાયા થઈ રહ્યા, એ કારણ શું કેહેવાય;
 અવતાર સફળ સજીતા થયા, એમ કહીને જોતા જાય.
 જોતા જોતા આલા સહુ, ગલી કુંચોને બજાર;
 બાગ બગીચા રાવડી, આવ્યા મહેલમાં તે ઠાર.
 રાજકુંવરે હુકમ કર્યો, હીરા બાગ કરે તથ્યાર;
 ઉતારે તેમાં રાયને, તેમાં શોભા અપરમપાર.
 જાણે કોટીક દીપક પ્રજાળીયા, જાણે જળકી હીરાગી જોત;
 બીજી રચના તેમાં ધણી, બિદકાર ઉદીચોત.
 જરીનાં ખીજાના તકીઆ તહાં, તેમાં પણ હીરાનાં કામ;
 એસાડ્યા તેમાં રાયજી, જાણે ધંદ શોભા તે ઠામ.

ફુંવારા ભરી કર્યા, યુલાખ અતરના જ્યાંહાં;
 શેહેર ધારી છુટે તહી, સુગંધ બેહેરી રહી તાંહાં.
 ખીજી ખુશખોનો પારજ નથી, તરેહ તરેહનાં તેલ;
 ભરી છાખ તાંહાં પુસ્પોએ, થઈ રહી રંગની રેલ.
 ભક્ષ ભોજન મુક્યા ઘણા, મેવા ફળ પકવાન;
 એલચી ઘણાં મુક્યાં વળી, મુક્યાં સોપારીને પાન.
 આગતા સ્વાગતા કીધી ઘણી, કરાવ્યા અમરત અહાર;
 રાગ રંગ પછી ત્યાંહાં થયા, યુલકા નાચે તે કાર.
 આણંદ સહને અતી ઘણો, ખુશાલી ઘણી મનમાંય;
 યુલખંકાવળી મનમાં ફૂળ ધરે, તેનો કહું મહીમાય.

ચોપાઈ

યુલખંકાવળી ધરે છે ફૂળ, ઉતરી ગયું છે તેનું મુખ;
 એ તે શું કાર્ય કીરતાર, મારી સઘળી રચના આ કાર.
 મેહેલ બાગબગીચા સહી, કોણ ઉચકી લાગ્યું આહી;
 મરત લોકમાં કેમ એ થયું, હેવું ફૂળ ડોણે મુજને કર્યું
 એ રીઝ રીઝ માહારી સહી, કેમ કરીને આવી આહી;
 મરિ કુલ તણા એ નીશ્ચે ચાર, આ ફૂળ કેમ કરે ધનધાર.
 એ કઈ પ્રકારે લાગ્યો આહી, મુજને તો કીકરજ સહી;
 એમ ઘણી ફૂળીયારી તે થઈ, પછે પાંચપરી તેડી તહી.
 યુપત કરી તે સાથે વાત, આતો મરિ થયો ઉતપાત;
 સરવસ્વ આપણું આગ્યું આંચ, એતો કારણ શું કહેવાય.
 થયો દેવતા દેરી દોષ, આપણા દેશ થયો અણિપ;
 ગતી ભંગ થઈ મારી કાય, નથી સુજતો એકે ઉપાય
 તમો જાહેને જીવો તહી, આપણી વાડી છે કે નહી;
 ચાર ઘડીમાં લાવો તપાસ, પછી ફરી આવો આ વાસ.
 વચન વીનતાનું મુસતક ધર્યું, ગગન મારગ પલાયન કર્યું;
 ઉડવાની વીદા તેને શી વાર, પવન પહેલાં જાએ તે કાર.
 હેવો પરી તણો મહીમાય, ચારઘડીમાં પહેાવી ત્યાંય;
 બંકાવળીનું છે જે ધામ, વળી સરવે જાંહાં છે મુકામ.
 ફરી વળી તે ચારે પાસ, દીકી રચનાને પહેાવી આશ;
 રતીનાર કાંઈ એાઈ નથી, ધારીને જોઈ સરવથી.
 તાંહાં નીશ્ચે પોતાની કરી, પાછી ઉડી આલી મુંદરી;
 ચાર ઘડીમાં આવી તે કાર, યુલખંકાવળીને કરે જીહાર.
 આપણી વાડી મેહેલને બાગ, સરવે અનામત છે તે જગ.
 ચારે ખુણે ફરી આવી અમો, અંતા મનની તજજો તમો;
 તાંહાંને અહી કાંઈ અંતર નથી, એ નીશ્ચે વાત સાચી સરવથી.

એ પ્રભુ તણી માયાનો નહીં પાર, કોઈ દિવતાએ રચો આ ઠાર;
એવાં વચન સુણી તે નાર, તારે હરખ પામી અપરમપાર.
અરચ્યા જોવા ખેલી તહી, હરાવી બેઠ થાય છે સહી.
ઘણી જુથાલી તેને મન, નચીત યદ્ય બેઠાં સહુ જન;
રાજકુંવરે પછે કહાડી વાત, ભાગવા સહુના મનગી ભરાંત.
દોહા.

તારે રાજકુંવર સુખ ખોલીઆ, સુખી રાજજી વાત;
હકીકત તમારી કહે, તો ભાગે મન ઉચાટ.
રાજ ગીત શી રીતે કરે, છો પરજનતણ પ્રતીપાળ;
નારી કરજન તમને સહી, તે કરે જુપાળ.
પરધાન તમારો ડાહ્યો હશે, કોટવાળ હશે તેણીવાર.
તે સરવે કહે તમા, પછે અમે કહેશું તેવાર;
તારે જલદરાયજી ખોલીઆ, સાંભળો રાયજીવાત;
એ હકીકત માંડી કહું, તે ચીતમાં લાવો વીખ્યાત.

ચોપઈ.

સુણો રાય અવર સુજાણ, અવગી તણા કષ્ટએ સંતાન;
રાજ અલાયું રૂડીપર, ઘણી અલખત છે મારે ધેર.
પ્રધાન કોટવાળછે રૂડી રીત, તે ઘણા ડાહ્યાંછે ચીત;
ધરમાં તરણી છે એક, તેને પુત્ર ચાર છે વીવક.
તે પુત્ર અમારા આગળછે સહી, તેના યુલુનો પારજ તહી;
કામ કહ્યું કરેછે સરવ, ત્યાં લાવતા મનમાં ગરવ.

દોહરા.

તારે રાજકુંવર ખોલીઆ, કહી તમાએ સત વાચ;
ચાર પુત્ર તમા કહે, પણ મેં સાંભળીયા પાંચ.
તમા જે ચાર કહેછો સહી, તે અચરત સરખી વાત;
પાંચમા પુત્ર કોલે ક્યાં ગયા, સાચું કહે વીખ્યાત.
જલદસંગ ત્યારે ખોલીઆ, સાંભળો રાયજી વાત;
પાંચમાની વાત કહેવાતી નથી, તેમાં ઘણા છે ઉતપાત.
તેની જન્મેતરી કરાવતાં, જોશીએ કરચો ઉચાટ;
એ પુત્રને જોતાં અંધ થયો, એ અચરત સરખી વાત.
માટે દેશવટો દીધો એ પુત્રને, કહાડ્યો જંગલની માંચ;
વજર તે સાથે પરવસ્યો, રક્ષાની કારણ ત્યાંચ.
ત્યારે રાજકુંવર પછે ખોલીઆ, કેવું હવું તેનું રૂપ;
નામ તેનું શું હવું, તે ચીસતારી કહે જુપ.
જલદસંગ ત્યારે ખોલીઆ, શું જાણું એનું નામ;

વજ્રને પછે તેડીઓ, રાજ્યે તેણે ઠામ.
 તે વજ્ર આવી ઉભો તહી, કરજેડી કરચો પ્રણામ;
 થું કરમાવો છો રાયજી, એમ કહીને નમો તે ઠામ.
 રાજકુંવરે પછે ઓળખ્યો, નીરચે વજ્ર કહેવાય;
 એણે પાળો મોટો કરચો, એમાં સંદેહ નવ ધરાય.
 ભણાવ્યો ગણાવ્યો છે મુને, કીધો ઘણો ઉપકાર;
 એમ વીચારી મન વીજ, પુછ્યું સભા મોજાર.
 પાંચમો પુત્ર રાજા તણા, તે સુંખ્યોતો તમને જાણ;
 તેહ નામ કળાગુણ ચાતુરી, ધારીને કહો મંડાણ.
 પછે વજ્રે માંડી કહ્યું, જે પુરવ હતો વાત;
 તે સાંભળીને હરખીયા, ખુશી થયા સહુ સાથ.
 તારે વજ્ર છે સહુ સાંભળો, કહુ અચરજ એક આવાર;
 પાંચમો પુત્ર જે હતો, તેવા છે આ રાજકુમાર.
 એ કાનતા ચતુર્ધા તે તણી, રૂપ રાગને રંગ;
 મં પરીક્ષા એની કરી, પાંચમો પુત્ર એ સંગ.
 માશ મનથી ઓળખ્યો, સાચો કહ્યું વાત;
 માહારાજ એ જોડી કહો, વીસવારી કહે વાત.

ચોપાઈ.

તીર્થાંત્રી એધાણી સહુમળો, મળ્યા અન્યોઅન્ય પોતે વળી;
 પછી માતને મળવાને તેડે સહી, વેગે કરીને ચાલો વહી.
 એવાં વચન શેવકનાં સુણી, ખુશાલી વાધી મનમાં ધણી;
 તે વીનતા તણું ઘણું દુખ, જોવા ચાલ્યા મા પુત્રનું મુખ.
 વધામણીમાં આપીઆ સણગાર, સુખપાલ ઉપર ખેડાં તે ઠાર;
 માતા પુત્રને મળ્યાં તહી, શોભા જોતાં દીગમુડ ધમ.
 રાજકુંવર જામ નમીઓ પાય, હુંતો પૂત્ર તું મારી માય;
 દીકું મુખ ને દુખ ગણું વીસરી, રૂપ રૂવથી રાણી હરી;
 માત પીતાને તીજ ભરાત, કરવા લાગ્યાં ઝુંજળી વાત.

ફહા.

માત પીતા સુખ આલીયાં, કુળ તારણ તું તન;
 પરણવીએ તુજને પદમણી, વીનતા રૂપ રતન.
 સંસાર તણું સુખ ભોગવો, ઘણું દુખ પામો રાય;
 એમ કહીને રોમ ઘણું, ભરે આંખ્ય તેની માય.
 અરે માતાજી ચંતા તજો, જે ખરણોશ્ચ નારે;
 એતો દારી તમ તણી, કોહોતો લાલું આ ઠાર.
 ત્યારે માત પિતા હરખ્યાં ઘણું, જોવા મીઠું મુખ;
 દીકરા દેખાડો વહુ મુજને, તો તો જાએ દુખ.

સજન સહુ ટાળે મળી, એમ કહેછે વારંવાર;
 વહુ જોવા ઇછે સહુ, તે દેખાડો આ ઠાર.
 રાજ કુંવર ગયો મેહલમાં, જ્યાં વીનતાનો વાસ;
 ચરણે લાગી જેઉ અંતગી, સનમુખ ઉભી બેઠપાસ.
 માત પીતામુજ પાસે આવીઆં, મળવા કુટુંબ પરીવાર;
 તમને મળવા તેડે તહી, માટે આવો બંને નાર.
 એક નાંખીને ખેસડજો, નવ દેખાડસો કાય;
 ત્યારે તમને પુછશે, મારાં માત પોતય.
 પડેદા શા મુજ આગળે, તમો કરજન થયા આજ;
 ખાળે ખેસો આવી કરી, મા બાપગી શી લાજ.
 તેવારે તમે મુખ ખોલજો, અમારો સફળ અવતાર,
 તમારા દરશનગી દિઠા ઘણી, ચરણે નમું આ ઠાર.
 પણ યુલામ અમારા ચારછે, અહીં તેને કેમ દેખાડું મુખ;
 એવું શીખવીને આવીઆ, માત પીતા સનમુખ.
 સજ શણગાર આપ્યાં તહી, મેમુદા લાખા ખે નાર;
 એક નાંખ્યા તાંહાં દાશીએ, બેઠી પડે ખે નાર;
 તારે રાજ રાણી ખોલ્યાં, શીદ ધરેછા લાજ;
 તમો પુત્ર સમાવછો, આવીને ખેસો આજ.
 આ કુટુંબ મેજો છે સહી, નથી અંતરમાં કોઈ અન;
 માટે આવો નીરમે થઈ, એમ ખોલ્યાં રાણી રાજન.

બાપધ.

ત્યારે લાખા ખોલી તહી, તમે કહ્યું તેમાં સંદેહ નહી;
 માતપીતા તણી શી લાજ, પણ એક અચરત સંભળાવું આજ.
 આરે પુત્ર તમારા સનમુખ, તેને નહી દેખડાવું મુખ;
 મારા દેશમાં આવીઆ એહ, રમત રમવા આણી નેહ.
 હાર જીતગી પાડી હોડ, રમવા માંડયું તે આરે કોડ.
 એ સરવસ હાથ્યા મારે ધામ, છેલી ગાજીએ થયા યુલામ.
 બાર વરસ મજુરી કરી, ચતુર વરજીને હું વરી;
 કર જોડી બિના મુજ પાસ, માગી રજ આણી બિલાસ.
 બાર વરસ ગયા હવે વહી, આપો રજ તો ઘેર જઈએ સહી;
 જાણે દીધું જીવતદાન, લાચાર થઈ ખોલ્યા એ વાણ.
 માત પીતાને મળીએ જઈ, કરજોડી એમ વાણી કહી,
 ઘણી વીનતા મારી કરી, પછી યુલામી દાગ દીધા કરી.
 જંગા બપર દીધા સહી, એ વાતમાં સંદેહ નહી;
 નહીતર ખોલાવી પુછા માત, પછે માનજો સાચો વાત.
 જોઈને કહાડી મુઠે તમો, તો તો આવી મળીએ અમા;

ઝે વાતનું માટું ફૂળ, યુલામને કેમ દેખાડું મુખ.
 મંચની આણુ ઝે શાચી વાત, માને તો જુઓ સાક્ષી ત;
 અચરત પામ્યાં માતને તાત, આતો અચરત સરખીતાત.
 તે ચારે જણા શરમંદ થયા, નીચું જોઈને ત્યાં તે રહ્યા;
 માનમંગ થયા તે વાર, નીચું જોઈને નીસર્યા બાહાર.
 જાણે વીજળી ઉતરી આકાશ, તેથી રૂપ ઘણું પ્રકાસ;
 દેવરૂપ વેશ ધરી કરી, ખંને નારી ત્યાંથી પરવરી
 સાસુ સસરાને લાંગી પાગ, કરજોડી ઉભી તે જગ;
 અમા દાસો તમારી આ કામ, જે કરમાવો તે કરીએ કામ;
 રાણીએ કર મુક્યા શીશ, ગાળુંડ શોભાગ દીવી આશીસ.
 પદમણી સ્થિ તે કોણ માત્ર, ઘણી નાજુમને ગેર ગાત્ર.
 ત્રપા થયાં જોતામાં મન, ઘણી જુથાલી વાલી તે દીન;
 રાજ રાણીએ આપો રજવ, રાજ સભામાં જઈ બેઠા રાય.
 પાંચમા પુત્રને પાસે લેઈ, પછે બેઠેલમાં વીનતા ગઈ;
 ઘણી જુથાલી થઈ મન, હસી કરી બોલા રાજન.
 શું વીત્યું બાઈ તમારે કાય, તે સહુ વીસતારો કહે આંધ;
 ત્યારે રાજકુંવરે સધળી તહાં કીધ, તે રાજ્યએ સુણી લીધ.
 વાત સાંભળી અચરત થયા, પછે રાજ્યએ બોલજ કહ્યા;
 પછે ચાર પુત્રને બોલાવી કરી, ચતુરાઈ બલી તોહા તમાકરી;
 ન આપા કુલ તો ઘાતજ થાત, તાહારે ઘસવા પડતે હાથ.

દોહરો.

એવાં વચન કુંવરનાં સુણી, અચરત પામ્યા મન;
 ધન ધન તાહારી જુવને, વળી પરમેશ્વર પ્રસન્ન.
 તેં નામ વધારણું કૃત્ર વીજે, એમથીગલ શું થઉં આજ;
 તેં ફૂળ વેડણું કાયા ઊપરે, ને કુલ લાયા મુજ કાજ.
 શાળાથ શાળાથ સહુ કહે, વરણ અરડે લોક;
 માચી રજને પરવરા, સમીયા સહુના શોક.
 પછે જલદ રાજ બોલીએ, પુત્રની સાથે વચન;
 શીરકરતાન આવો તમા, તો હરજે મારે મન.
 રાજપાટ આપું તમને, તેથી રહેશે મુજ નામ.
 માટે સાથે આવો તમા, એમ બોલ્યા તે કામ.
 ત્યારે રાજકુંવરે વીનતી કરી, એમ કેમ થાએ કાજ;
 તમ છતાં અમે બેશીએ, તો થાએ કૃણને લાજ.
 નીત મળવાને આવશું, ને રહેશું આણે ઠાર;
 એમ કહીને ચરણે નમ્યા, પોતાને રાજકુમાર.

જલદ રીજ્યો અતી ધણું, પુત્રનાં સુણી વચન;
 રત્ન માગીને પરવરયો; પુર વીથે રાજન.
 તહાં નીરગોથ નીશાન ગડગહે, પુરનગ વીચે ત્યાં જનય;
 પુર વળાવી પરવરયો, આણુંદ અંગ ન માય.
 રાજપાટ રાજનજી કરે, કુંવર રહા તે ઠાર;
 એ વાત રહી એટલે, બાંકાવતી થું કરે તે વાર.
 અરઆ તેણે સરવે જોયા, લીધા સમ્રજો પાર;
 ધન ધન છે એ નરને, એમ મનમાં કરે વીચાર.
 એવાં પરાક્રમ એણે કર્યાં, તે કરિ ન થકે કોય;
 મરતલોકનું એ માનવી, શોભા ધંદ્ર સરખી સોય.
 વરત ભાંગ માડ કર્યું, એને ઝાલો મારો હાથ;
 વળિ વીંટી મારિ હરિ ગયો, ધન ધન એની જનત.
 ગાટે એ નરને હું વર, એવો નહી સંસાર;
 એમ વીચારી મન વીણે, કાગળ લખ્યો તે ઠાર.
 વીંટી રાજકુંવર તણી, ધાલી ગયો હતો જે હાથ;
 બંનેવાનાં ચોકડ્યાં, સમેદ પરિતી સાથ.
 આ આપો કરો આપો તમા, રાજકુંવર છે જાંહાં;
 પ્રતીહતર લખાવી કરી, આવજો હું છઉં આંહાં.

ઓપાદ.

એમ કહી ચાલી તેણીવાર, જ્યાં પોતાનો હતો ઠાર;
 જીવ રહો રાજનની પાસ, ક્યારે પોચથે મનની આસ.
 દાશીને સોંપી ગઈ કાગ, તે તો ગઈ રાજનને ધામ;
 વીંટી કાગળ આપો તહી, એકાંત જગ બેઠા છે સહી.
 અચરત પામો મ. માનર, વીંટી દીઠી પોતાની તે ઠાર;
 ત્યારે ગુલબાંકાવલી સાંજરી તહી, તેના કરમાં ધાલીતી લઈ.
 નખરીખયા હરખું અંગ, માહ પામો થયો મન ભાંગ;
 વીંટી જોઈને વ્યાકુળ થયો, વીનતા પ્રત્યે બોલજી કહ્યો.
 કોણે ચોકલી વાજને નાર, ક્યાંથી કાગળ લાવી આ ઠાર.
 તાહારે તેણે જોડ્યા હાથ, પ્રતી હતર કર્યા તે સાથ;
 ગુલબાંકાવલી પરીનું તામ, તેણે ચોકલી આણે ઠામ.
 વીંટી નીશાની તમા લીજીએ, આ કાગળનો હતર દીજીએ.
 એવાં વચન વીનતાનાં સુણી, પુશાલી વાલી મનમાં ધણી;
 કાગળ લઈ રૂદીઆશું ધરી, વાંચવા માંડ્યો હેતજ કરી.

દોહરા.

પ્રતીહતર પાછો લખ્યો, એ સમ્રજી સાચો વાત;
 કલ લીધું તળાવથી, જોયો બાગ સાક્ષાત.

સાતમે મેહેલ હું તો સઢયો, ત્યાં ઘીની તમને નાર;
 પગથી તે શીખા સુધી, મેં શોખા જોધ અપાર.
 ગીંદરા વથ તું તારૂણી, મેં નીરખી તારી કાય;
 મોહ બાણ વાગ્યું સહી, લેવારે રૂઢીઆ મૂંચ.
 આશકનું આલે નહી, હાંસુ કર્યું લગાર;
 ઘીલ નહી રાજી તેહનું, તો મારી નંખાવે તે કાર.
 કદાપી માસુક રીજીએ, તો બપ્પસે તનમન ધન;
 નમી ચિત આગળ ધરે, કરે તે મન પ્રસન;
 એ પ્રમાણે એ વાતમાં, નીશચે કર્યું એ વાર;
 ચીંટી બદલી મેં તજ્યો, તુરત તમારો કાર.
 જો માસુક રીજીએ મનમાં, તો કરશે મિદ અપાર;
 જમીન ફોડીને પરવરે, નવ ડરે લગાર.
 એક વખત તોહાં આવીયા, ઘણી ચતુરાઈનું કામ;
 હવે એ સેહેલુ નથી, કેમ અવાવ એણે કામ.
 કીરપા દ્રશી હશે તમ તણી, લખીત પદારથ હોય;
 તો તો મળ્યું એકઠાં, તેને કળી ન શકે કોય.
 એમ લખીને પતર આપ્યો તહી, સમેદ પરીને હાથ;
 લેઈ ગગને તે ઊડી ગઈ, કાગળ પોતાને સાથ.
 પછે બંકાવળી કને ગઈ, ચરણે નામુ શીશ;
 કાગળ મુખ આગળ ધર્યો, તે વેળા તે દીશ.
 પ્રસન થઈ તે મનમાં ઘણી, ઊમેદ વાપ્યો આંગ;
 ઉઠેલીને વાંચીઆ, અતીથે ધરી ઉમંગ.
 પ્રતી ઊતર વાંચી કરી, પ્રસન થઈ તે નાર;
 ધન એ પુરૂષની આતુરી, ધન ધન મુજ અવતાર
 તે નરને તેડું આહી, બતરીશ લક્ષણ મુજ જોડ;
 પરણીને થાઉં પરમદા, તો ખૈયે મનના કોડ.
 આશકનું આલે નહી, માસુક આગળ લગાર;
 મોટે ચીંટી મુકી ગયો, ધનધન રાજકુમાર.
 આહી તેડાવું તે નરને, રશીક રૂઢીઆણુ મુખ;
 પછી જોઉં તેનું પારખું, તેડીને ભાગવું મુખ.

ચોપાઈ

હેવું મન ચીચારી કરી, સાહેલી સાથ વાણી આચરી;
 અબોલાને લાવો અહી, તેથી કામ થવાનું સહી.
 મુણી વચન ગઈ તે દાસ, આવી અબોલાં કેરી પાસ;
 મુખ થકી તેણે વાણી કહી, યુલબંકાવળી તેડેછે તહી.
 મોટે આલો મારી સાથ, એવી મુખથી કહીછે વાત;

અપોલા ધુજવા લાગી મન, કાંઈક આવીયું શીર વીધન.
 મનમાં હીમત બહું ધરી, પત્રી સાહેલી સાથે પરવરી;
 ગાઈ બાગમાં જ્યાં વીનતા પાસ, એક અપોલાને ખીજ દાસ.
 રૂદન કરતાં વીધી નાર, મુખ ઉતરી ગયું તે ઠાર;
 શું દુખ તમને થયું માત, મુજને કહેને સાચીવાત.
 જે કરમાવે તે કીજીએ, હુકમ તમારો શીર લીજીએ;
 શીવાતનું તમને છે દુખ, વીસતારીને કહેને મુખ.
 તારે બંકાવળીએ વાણી આચરી, તેં મુજને દુખીઆરી કરી;
 રૂપે રૂપેથી બળુકું અમા, તે વહની સળગાવી તમા.
 જમાઈ કરીને રાખ્યો પાસ, તે નરને લઈ આવે આવાસ;
 તન મન તે માહારા પ્રાણ, તેણે વીન્નિગે દુખીઆરી જાણ.
 તે નરની મુજને વહની થઈ, એમ બંકાવળી ખોલી તહી;
 ભાગવું તે નર કેરી કાય, ત્યારે હૃદય શીતળ યાય.
 તે ઉપર જાય સમજું દુખ, શું વીસતારીને કહીએ મુખ;
 દુખ તમે તમે મનથી આજ, લાવું ચારઘડીમાં રાજ.
 એવું કહી અપોલા ગાઈ, મન વેગે જઈ ઊભી રહી;
 વાણ રૂપ તેને શી વાર, જઈને ઊભી રહી તે ઠાર.
 રાજકુંવરનું હરખીયું મન, ચરણે નમી ખોલ્યો વચન;
 માતાજી પધાર્યાં તમા, પ્રસન્ન થયા છર્મિએ અમા:
 ત્યારે હરીને અપોલા ખોલી વાણ, ખુશાલી લાવી ચતુરશુભણ;
 પુરવ જનમનું તાહાર પુત, બંકાવળી પુજપર થઈ પરસન
 તન મનથી બળે છે તને, તેડવા કારણ મોકલી છે મને;
 નેવતાં પાણી માભે જશે, તે વીનતા તો તારી થશે.
 રાજકુંવરતો થયો રળીઆત, એવજ પરતાપે મારી માત;
 ગગન મારગે ચાલી ગઈ તાંહાંતો વાત એક વીપરિત થઈ.
 તેની માતાએ જાણ્યું થઈ, તે મળવાને આવી તહી.

દોહરા.

પત્રી પાસે તે જઈ કરી, ને ખોલી મુખથી વાણ;
 ધણા દીવસ ક્યાં રહી દીકરી, તું ક્યાંથી આવી જાણ.
 યુનો બાગ તમારો થયો, મેં સાંભળી એવી વાત;
 તે કારણ આવી અહીં, સાચી કહેને વાત.
 ક્યાં ગઈતી તું દીકરી, મુજને આ ઠામ;
 લાંછન લાગે કુળને, તેં એવું કીધું કામ. ૩
 મરત લોકનું માનવી, તે ઉપર થઈ રળીઆત;
 તું ગઈ વસતીમાં તારણી, મેં એવી સાંભળી વાત. ૪

કુળને કલંક લગાડવા, તું અવતરી મારે પેટ;
 થોક અવતારછે તાહરો, મારે જણતર ઉઠ્યું વેદ. ૫
 આપણુ અપહરો ઇંદરની, ગાંધરવ લોક અવતાર;
 માનવ કશા લેખામાં નહી, તે નવ કર્યો વીખ્યાર. ૬
 એમ કહણુ વચન ઘણું કહ્યાં, તે સરવે સાંભળ્યાં કાન;
 પછે તે મુખથી આમરી, માતાને દમ્ભને માન. ૭
 હુંતો કાંઈ નથી જાણતી, કોઈ પુરુષની વાત;
 જ્યુહું આજ મુકો મને, તો હું કહું દેહની વાત. ૮
 જીવને કરાર હતો નહી, નવ ગમ્યું આ કાર;
 રમવા કારણ પરવરી, સાહેલી સાથે બહાર. ૯
 જ્યુહું તદોમત મુકો મને, એમ કહી ભર્યાં લોચન;
 ત્યારે સંદેહ બાળ્યો મન તણો, હરખી પોતે મન. ૧૦
 એમ કરતાં નીશા પડી, રહી તે પુત્રી પાસ;
 અખિલા લાવી તે સમ, તેને પાસે તેડી ઘસ. ૧૧
 મૂળ થકી તેને કહ્યું, લાવીછું રાજ કુમાર;
 અરજ કરો જઈ માહરી, એમ કહેવરાવ્યું તે કાર. ૧૨
 તારે સાનમાં સમજાયું, આપો મનના માન્યા વાર;
 બંકાવલીએ ધસારત કરી, ઊતારો બાગ માનર. ૧૩
 એકાંત જગા તાંહાં છે, તાંહાં સોભા કહી નવ જાય;
 તાંહાં મુકામ આપ્યો રાવને, અખિલા થઈ વીદાય. ૧૪
 એમ કરતાં રજની પહોર થઈ, સુતી તેની માય;
 બંકાવલી ઉઠી પછે, આણુંદ અંગ ન માય. ૧૫
 ચોપાઈ.

ઉમિદ વાધો અપરમપાર, સજ્યા અંગે સોજ સણગાર;
 દાવ વસ્ત્ર અંગ ઉપર ધરી, મદભરી ચાલી સુંદરી.
 તેના રૂપને કોણુજ કળે, જાણે જ્ઞેતાં શુરજમાં બળે;
 જાણુ જળકી રહી જ્યોત, ઉદ્ધાર થયો ઊઝોત.
 રાજકુંવર ખેડા તાંહાં સહી, રમજમ કરતી આવી તહી;
 દ્રષ્ટે દ્રષ્ટી મળી જોડે, રાજકુંવર માહ પામ્યો તેડે.
 વાગ્યાં તેને માહનાં બાણુ, પડ્યા પ્રગ્વી વશ થઈને પરાણુ;
 બંકાવળી તાંહાં અચરત થઈ, નરનારી રૂપથી શુભ ના રહી.
 ખાળામાં જઈ લીધું શીશ, વાણુ તેને ઢોળે તે દીશ;
 અચરત દ્રષ્ટીએ જ્યુયું તે નાર, શીતળ થઈ ઉઠ્યો તેની વાર.
 કામદેવ સરીખો દેહ, દીકી નારી અને ઉપચો નેહ;
 જાણું ઇંદ્ર તણો અવતાર, જ્ઞેતામાં અચરત થઈ તે નાર.
 દુષ્ણ સમ્રાજું જ્ઞેતામાં ગયું, વીભળ મન વીનતાનું થયું;

આળામાંથી ઉઠ્યો જોઈએ, વીનતા ચરણે નમી તેજે,
 દ્રષ્ટે દ્રષ્ટી અન્ધોઅન્ધ મળી, ગયાં ચોત બંનેનાં ગળી;
 કહે બંકાવલી હસીને વચન, સાંભળો રાજવંશીના તન.
 બલે પધારથા આણે જંગ, પુરવ જનમનું મારું ભાગ્ય;
 વીંછી મારી બદલી અહીં, તે દીવસની નીંદરા વળી રહી.
 અપોલાને મોકલી આપ્યા, તે શેઠીને લાવી તમા;
 માહારા હમડા કેરો હાર, પરમેશ્વરથી અદકા આ ઠાર.
 અવર પુરૂષ ખીજન સંસાર, ભરાત તાત સરખા નીરધાર;
 એમ કહીને કાષ્ઠ હાસ, ત્યારે કર ઝાલીને લીલી પાસ.
 બાથમાં ઘાડી તેની ઠાર, ગાંધરવ વીવાહ કર્યો તે વાર;
 પછે એક એકના પ્રેમ છુટ્યા સહી, સુંબન વીનોદ કરેછે તહી.
 એક એકનું મન ગપુંછે મળો, જીવ ખેંચના ગયા ત્યાં બળો;
 ભાગવીલાસ કરે નરનાર, સુખ પામ્યાં બન્ધો તે ઠાર.
 સુખસેવન ઉપર સુતાં ખેંચે સાથ, એકએકને ભીડી ભુજબાથ;
 નીંદ્રાવશ કાયા ખેંચી યમ, તન તણી સુધી નવ ગ્રહી.
 મધ નીશા ગર્ભ છે રાત, જંગી ઉઠી તેની માત;
 પૂલ્ક પામ્યા નીકળી બાહાર, આવી સુતાં જ્યાં નરનેનાર.
 દ્રષ્ટે જોડુ સુતાં તે ઠાર, કલેશુ દાઝુ અપરમપાર;
 પછે મન વીચારજ કરી, ત્યાં શું કરે છે સુંદરી.

ફલા.

દ્રષ્ટે દીડા માનવી, શુભો પુત્રીને સંગ;
 દ્રષ્ટે દેખી નવ શકી, જવાળા લાગી અંગ; ૧
 ઝાલી પગને ખેંચીઓ, ઊરાડી દીધા આકાશ;
 બાણે ગોકણે ફેરવ્યો, તે રીતે તે ઠાર. ૨
 બંકાવલીને ઝાહાલી તહી, માસ્યા તમાસ્યા દશવીથ;
 લઈ આવી પોતાના શેહેરમાં સ્વરગપુરી તે દીશ. ૩
 ગાંધરવ નામ પોતા સહી, પોતાનો ભરથાર;
 હકીકત સહ માંડી કહી, પુત્રીની તેણી વાર. ૪
 ક્રોધ ચઢ્યો કામા વીજે, કેદ કરી તે ઠામ;
 કેદમાં રાખી કામગી, પણ નરનું નવ મુકે નામ ૫
 ઘડી પલક ના વીસરે, જીરે દીન ને રાત;
 અન જળ નીંદ્રા તણ, કરે ઘણું કલપાંત. ૬
 હોલે દીલ તેનું યયું. તણ્યાં સઘળાં સુખ;
 રાજકુંવર નવ વીસરે, લેહ લાગી તે મુખ. ૭
 સોળે શણગાર તેણે તજ્યા, વીલાપ કરે અપાર;

ખેહોશ યર્ષ અવની પડી, વળી મુખે કરે પોકાર. ૮
 દાશીએ જાહેર કરી, તેના કુખની વાત;
 તે નરના વિન્નેગયા, કરેછે દેહની ધાત. ૯
 આનપાન સરવે તજી, રૂદન કરેછે આપાર;
 ત્યારે માત પીતા કોપીયાં, પગે ખેડી જડી તે ઠાર. ૧૦
 ગળામાં તોગ ધાલ્યુ વળી, બાંધી ધંભશું જાણ;
 કુળને ફલંક લગાડીયું, ધીક જીવતર નીરવાણ. ૧૧
 ધીકાર પડ્યો વુજ રૂપને, ધીકાર પડ્યો વુજ આવતાર;
 ધીકાર પડી વુજ આગુરી, તેંતો કુળ ભોળયું આઠાર. ૧૨
 નરક યર્ષ નયા લાગતી, હજી તે વાતનો ખ્યાલ;
 હવે ભાગી નવ ડરે, આણીશ તાહારે કાળ. ૧૩
 ડાપણ રૂપને આગુરી, તેમાં પડી હુળ;
 દેમ ન મુર્ખ વુ દીકરી, લગ્નલ્યું ગારે કુળ. ૧૪
 એમ કહીને કેદ કરી, કાંઈ નવ આલ્યું તે તાર;
 હવે રાજકુંવરને નાખીચો, તેનો ફલં વીસાર. ૧૫
 ચોપામ.

ક્રોધ કરી ફેંક્યો તેણીવાર, જાણે ગોફણ ગોળો તેણે ઠાર;
 સમુદર મધે પડીચો જાણ, ગયો તણ જંગન ત્યાંથી સહી;
 પ્રભુની માયા અપરમપાર, અચારી લીધો તેણી વાર;
 આવરદાની દોરી લાંબી સહી, તે કોઈના તોડાએ નહી;
 સમુદરે ઝાળ મારી તેઠાર, કાહાડી નાંખ્યો જળયાખાહાર;
 સવા પોહારે ધયો સાવધાન, આંખ ઉગાડી જોયું તે ઠાર;
 મુક્તે દરીયાનાં ગીર, એક તરફ કાહાડી ગંભીર;
 વીચારે પોતાને મન, લખીત જાત યમ તે દીન.
 હવે આશા જીવ્યા તણી નયા, એમ વીચારે મનમાં કયા;
 કરમ કર્યું ભોગવ્યું દેહ, એ વાતમાં નહી સંદેહ.
 એમ મનમાં વીચારી કરી, ત્યાંથી ચાલ્યો હિમત ધરી;
 એક કોશ ગયો જોડે, વાડી એક દીઠી તેડે;
 ઘણી ખુશાલી મનમાં યમ, અચરત રૂળ વળી દીઠાં તણી;
 એમ વીચારી પેઠો તે માહે, અચરત સરખુ દીઠું તણે;
 જાણે માણસ કેરા શીસ, એવાં રૂળ દીઠાં તે ઘસ;
 હસવા લાગ્યા અપરમપાર, વુડી પડ્યા ધરણી મોજર;
 વજરધા કહણ કીધુ મન, હિમત રાખીને રાજન;
 મારી ઠોકરને ચાલો જાય, હિમત રાખી મનડા માંય;
 વળી એક કોસ મુખી તે જાગ, યાં દીઠો એક ખીન્ને જાગ;

ઘડા જેવડાં દીઠાં અનાર, તેની શોભાનો નહીં પાર;
 ફળ મધે અનારનાં ઝાડ, ખાજી ઝાઝાડી બાર અરાદ;
 રાજકુંવરનું હરખ્યું મન, એક ફળ તોડ્યું તે દીન;
 ચોરધુ ફળ તેણે તેણીવાર, નીકલ્યાં જનાવર અપરગપાર.
 ઉડવાને લાગ્યાં ચોપાસ, તાંહાં સોળા તણો ઉભસ;
 મેવા તણો કાંધ પારજ નથી, ફળ ફલ શું કહું કથી.
 શીતળ નીર સરોવર સાર, અમરત સરખું નાર અપાર;
 આસ પાસ ફરીઆનાં નીર, તે મધ્યે રચના દીકી તે તીર;
 પીધું નીર ફળ ખાધાં લઈ, પછે મનથી વીચાર્યું તહી.

ફહા.

ફળ જળ માળ્યાં સહી, સુખ પમ્પો તે રાય;
 કુદરતી એલ દીઠો સહી, અકળીત કળો નવ જાય. ૧
 ચારે દશાએ છે નીર, ન જવાય ત્યાં ખીજે ઠાર;
 ક્યારે વરતી દેખીશું, ક્યારે આવશે દુઃખનો પાર. ૨
 વાહાણુ તણો રસ્તો નથી, એ અલોકીએ છે ઠાર;
 મઠે હીમત હારવી નહી, એમ મન કાંધો વીચાર. ૩
 ત્યાં કાષ્ટ પડ્યાં છે ધણાં, ત્રાપો ખાંચો તાંહાં રાય;
 મુકો સમુદ્રમાં તેહને, જેમ હરી કરે તેમ યાય. ૪
 એક વાર મર્યું સહી, લખીત હશે તે ચાય;
 એમ કહી બેઠો સહી, અદિસો કરતો જાય. ૫
 આવરદા હશે સહી, તો તો પામીશું પાર;
 જર્મ પડો તે છાલમાં, ત્રાપો લેઈ તે વાર. ૬
 ફરીઆએ છાજ મારીને, કહાડ્યો પેષે પાર;
 રેત ઉપર ઠરીઓ જમ્મ, એ કુંવર તેણે દાર. ૭
 સાતા થઈ ચાલીયો, હીમત રાખીને મન;
 નીશા પડી તેણે સમે, મહાબયાનક છે વન. ૮
 વાઘ વરે ઘણું તહી, શબ્દ કરે ચોપાશ;
 ઘણી ઝાડી વીકટ તહી, અનેક જનાવરનો વાસ. ૯
 તે ઠામે ધીરજ નવ રહી, ધરજવાં લાગ્યાં હાડ;
 ચગુરે કાંધો ચાગુરી, ચડી બેઠો એક ઝાડ. ૧૦
 મધ નીશા એમ કરતાં ગઈ, થયું અજવાળું ઉદોત;
 જાણે દીવસ ઉગીઓ, બાનુ કેરી જોત. ૧૧
 જાણે ખરા મધાન થયા, તેવું થયું તે જગ;
 રાયતો અચરત પામીઓ, એટલે દીઠો એક નાગ. ૧૨
 તેને માથે મણી સહી, તે તણો છે ઉભસ;
 ખરા મધાન જાણે થયા, જોજન એક કરવું ચોપાસ.

તાંહા એક ઝાડ હેઠળ આવી ઠરો, મુક્યું મણી તે ઠાર.
પછે ચારો કરવા પરવરચો, મછનો કરવા અહાર. ૧૪

ચોપધ.

મછ તણો તેણે કીધો અહાર, ધણો તૃપ્ત થયો તે વાર;
પાછો કમીને આળ્યો શહી, જ્યાં મણી મુક્યું હતું તહી.
પાછું ચડાવી લીધું શીધ, તજી હામ આલ્યો તે દીધ;
મણીના તેજથી મછ નાશી જાય, ગાટે મણી મુકીને જાય.
રાજકુંવરે જોયો તે પ્યાલ, એમ કરતાં થયો પ્રાતહકાળ;
કંદમુળનો કરેછે અહાર, પાછો ચડી ખેઠો તે ઠાર.
પછે કાદવનો એક પીરો કરી, જઈ ખેઠો તે અહારે ચડી;
વીત્યો દીનને રજની પડી, આવી નાગ પહોતો તે ધડી.
મધ નીશાની વેળા થઈ, તે સમે નાગ આળ્યો તહી;
જાણે સુરજ થયો પ્રકાશ, આળ્યો નાગ તે વરદેની પાસ.
મુક્યું મણી નવ લાગી વાર, આલ્યો મછનો કરવા અહાર;
દરીયાં કાંઠે પહોતો જોલે, ઉપરથી કાદવ વાંપ્યો તેરલે.
મણી હતું તે ઠંકાઈ ગયું, અંધકાર તે વેળા થયું;
મતી ભંગ તે નાગની થઈ, પડી ફાળ નવ સુધી રહી.
આંખે અંધ થયો તેણીવાર, મણી વીના ન સુતે જગાર;
પછાડા મારે કરોધજ કરી, ગયા પ્રાણ તેના નીચરી;
એમ કરતાં તે રજની યા, નાગ પાછો તો આળ્યો તહી.
રાજકુંવરે કર્યો વીચાર, હેઠો ઉતરો તેણીવાર;
મરતીકા ખણીને કાઢ્યું મણી, તેહતણી યોગાંછે ધણી.
જતન કરીને બાંધી લીધ, ત્યાંયા પંથ કરોછે શીધ;
કોશ એક તે આલ્યો વહી, નાગ સુવેણા દોઠો તહી.
ગુણુ યોશીંગલ તેને યાઉ, એની દેહને દાગ દધને જાળી;
એમ વીચાર્યું તે ઠાર, માસ તણો કીધો અંજાર.
તે મધે ધરીઓ નાગ, રાજકુંવરે પછે દીધો દાગ;
તાર પછે તે આલ્યો વીર, મન મધે રાખી બહુ ધીર.
એક તરફ ઝાડી ગંભીર, એક તરફ દરીઆનાં નીર;
પાહાડ પરવત ધણી બકાવ, આડાખાડા ધણુછે તાંહાંય.
તે મધે ઉતરે ને ચડે, મરણ થકી તો તે નવ કરે;
વાધ વરને રીંછ વીકરાળ, અજગર દેતા મોટી ફાળ.
ધણું ભયાનક તે વન જાણુ, કાયર નર તો છાંડે પરાંણુ;
તે મધેતો આલ્યો જાય, વજર કલેજુ કરીને રાય.

દિહા.

નીશા પડી તેણે સમે, હીગત નવરહી મન;
 નીશરામ કરે જાઁ આડપર, તેણે સમે રાજન. ૧
 તે ઉપર માળો હતો, એક મેનાનો સાર;
 અચાંચારે તેહમાં, પાંચમી મેનાં નાર, ૨
 તે જનાવરે નથા જાણનાં, જે ઉપર છે માનવી જન;
 ઘટ્ટીકા એક અજગી ગામ, તારે અચાંચારે વચન. ૩
 માતાજી કહે કામ વારતા, વાક્ય એ કરેગી આજ;
 હવે અમે મારાં થયાં, જસુ ચરવા કાજ, ૪
 આ જંગલની વારતા, માંડીને કહોવાત;
 કર્મ દશાએ જગ્યાએ અમા, ચરવા કારણ માત. ૫
 હેવાં વચન પૂતનાં સુણી, મનમાં થમ રજીયાત;
 પછી મેનાં હરખયા, બાલી બચાંગી સાથ. ૬
 પ્રસન યમને આચરી, પૂતની સાથે વચન;
 ઉતર દશા બણી પહાડે, ધ્યાંધા એક જોજન. ૭
 હીરા તેણે એ છે શહી, તે ઉપર એક સરોવર સાર;
 તેહની પાસે એક આડે, તેના ગુણ તેણે નહી પાર. ૮
 તમ આગળતો હું કહું, આડ તેણે ગુણ જેહ;
 સાંભળો સુત જેને કરી, માંડીને કહું તેહ. ૯
 પ્રથમ ગુણ કહું પાદડાં તેણે, વાગ્યો શરીરને ધાય;
 પાદડાં તે ઉપર ચુકતાં, તરતજ ફેબલ જાય. ૧૦
 કૂળ બાંધે કમર વિષે, તે ઉડે ગગન મોજર;
 સો જોજન જાયે શહી, એક પલકમાં ગીરવાણ. ૧૧
 ડાંડી તેણી જે લાકડી, મારે વજરની માંડ;
 કડકા યમ અવગી પડે, તે વેળા તે તાંહ. ૧૨
 છાલ તેણી ટોપી કરી, ધરે શીર આણી નેહ;
 સ્વરગ અત પાતાળ કરે, પણ કોઈ નવ દેખે દેહ. ૧૩
 એવાં ગુણે આડના, પાહાડમાં હીરાલાલ;
 પણ ત્યાં જઈ શકાવું નથી, ત્યાં નાગરિક નિકરાળ. ૧૪
 ત્યાં રક્ષા રહીને તે કરે, આહાડ પાહાડની જાણ;
 પણ પંખીને માનવી, જાય તેના લે પ્રાણ. ૧૫

ચોપાઈ

માટે પુત્ર જશે નહી તેહી, એવી મેનાંએ વાણી કહી;
 બાકી ગમે તાંહાં ફરજે તન, તાંહાં જશે તો યાથે વીધત.
 એવાં વચન મેનાંનાં સુણી, વળી બચાંએ વાણી બણી;

નવ જોષએ આપણને ગરથ, નથી ઝાડતણી કાંઈ અરથ,
 જે જાએ તે જીવે નહી, સરપ તેને ડસેછે તહી;
 તે સરપને કોઇ જીતનાર, માનવ નામે આવે તે કાર.
 જીવે ઝાડ પાહાડ તે કામ, શીધ કરે પોતાનાં કામ;
 એક એકના માયાનો સહી, પરમેસ્વરે ઘડયા હથે કહી;
 પરમેસ્વરે રચના કરી, ઉતમ વસ્તુ પરચીપર ધરી.
 તે સજી માનવી કેરે કાજ, એ વાતમાં શો સંદેહ આજ;
 કોઇ બત્રીશ લક્ષણો હથે તે જથ્થે, હંકાર નાગતણીભાગથે.
 આપણને તેનું નથી કાંઈ કામ, થેજવાત પુષ્ટું આ કામ;
 તારે વળી ભોલી મેનાં વાત, સાચી કહુંછું મનગીશાય.
 કોઇ માનવી આવથે જો કામ, બત્રીશ લક્ષણ રહે ધામ;
 હીમત રાખી જસે એ કામ, તો તો થાયે તેનું કામ.
 એક ઉપાયથી જીવે નાગ, તે તમ આગળ કહુંછું લાગ;
 તે પાહાડ નીચે કોતરુંછે સહી, એક રૂશી તપ કરેછે તહી.
 તેની જાંઘને સ્તુતી કરે, તારે રૂશી વાણી આવરે;
 મસ્તક ઉપર હાય મુકે જોડે, કામ તેનું શીધ યાવ તેડે;
 હેવી વાત મેનાંએ કરી, રાજકુંવરે મનમાં ધરી;
 ચીતી રાતને ઉગ્યો દન, રાજકુંવરનું હરખું મન;
 તે પાહાડ જહાડ જાંઘને જોઈ, મારા મનનો સંદેહજાઈ.
 માત પોતાનું મુઠીમાં લઈ, ઉતર દયા તરફ આધો વહી;
 દુરથી પાહાડ દોઢા જોડે, નીચે વાત થઇ તેડે;
 એક વાર મરવું સહી, પાછુ ડગલું ભરવુ તહી.
 એવી મનમાં રાખી ધીર, જિંડાણમાં ઉતરીએ વીર;
 પોતે મનમાં કરેછે વીચાર, હું કયાં આવ્યો આજિકાર.

દોહરા.

આ જગાપર મને લાવીઆ, લખ્યા લેખ મુજસીસ;
 અન જળ મળે નહી, કરતા શ્રી જગદીશ. ૧
 જનમ જાવો ભમતો ગણો, વતવગડાગી ગાય;
 કહી હામ ગેડા નહી, ધીક પડ્યો મુજ કાય. ૨
 એ રચના પણ જોતી સહી, અદ્ભુત સરખી વાત;
 મેનાની વાત સાચી પડી, ભાગી મનગી ભરાંત. ૨
 એવું મન ધારી કરી, ને પાસે ગયો તે વીર;
 ઘણો પરધ રૂશીને જોઈ, ચરણે નામું શીશ. ૩
 સ્તુતી તાંહાં કાંધો ઘણી, તળાંસવા લાગ્યો પાય;
 તરણ દીવસે રૂશી જાગીયા, સગાધી ઉતરી ત્યાં. ૪

આપ જાણી જોઈ સહી, તાંહાં દોઢાં માનવ જન;
 તારે રાજકુંવર જઈ ચરણે નમો, સ્તુતી કરી તે દીન. ૫
 કરજોડી ઉભો રહ્યો, તારે ખાલ્યા રૂશીરાય;
 જાણ્યાં કામ તગારે થયે, એમ કહીને ખાલ્યો તાંવ.
 તે ખાલાડપર ચડીઓ સહી, હિમત રાખીને મન;
 જોતાં જોતાં ચાલીઓ, ધીરજ ધરી રાજન. ૭
 દોડી રચના તે ખાલાડની, હીરા જોત અપાર;
 ચડો છેક ઉપર લગી, તાંહાં દીકું તલાવ ને ઝાડ. ૮
 નીશાની સાચી મળી, સઘળી તેણે ઠાર;
 પાંદડાંને ફળ ખાધાં તહી, ધાણુએ ન લાગીવાર. ૯
 નજીક જઈ પહોંચો તહી, દોઢાં નાગ વિકરાળ;
 તે જોઈને કુંવર પણો, ગભરાયો તેણીવાર. ૧૦
 પણ ઝાડ ઉપર ચડો શહી, ફળખાધાં તેણે સાર;
 મિનાંનાં વચન સાચાં મલ્યાં, સંદેહ તહી લગાર. ૧૧
 છાલ કહાડી ટોપી કરી, તે ધરી પોતાને સીશ;
 પછી લીધો એક જેરૂટીકા, પછે તજો કામ તે દીશ. ૧૨

આપાઈ.

મન મધે કરો વીચાર, નાગ મણી મુજ પાસે સાર;
 કોઈ મળશે તો લેશે સહી, એને રાજકું જતને અહી.
 ચોરી જાંગ નવ લાગી વાર, તે મધે ધાણું તે ઠાર;
 ઉપર પાંદડું પેલું મુકયું લઈ, તરત ઘા રૂન્યો તહી.
 પ્રસન થયો પોતાને મન, વળી આગળ ચાલ્યો રાજન;
 મોટો ગુણ ટોપીનો સહી, કોઈ દ્રષ્ટીએ દેખે નહી.
 નીરમે થયો પોતાને મન, જોતાં જોતાં ચાલ્યો વન;
 અમુલ્ય વસ્તુ આવી મુજ પાસે, તેથી મન થયું ઉલાસ.
 પણ લખ્યા લેખ ટળતાના નથી, બનીશિ વાત થાશે સરવથી;
 તે કોઈથી ટાલ્યા નવ જાય, એમ મન વીચારે રાય.
 પહાડ મુકી ચાલ્યો નેટલે, એક કંઠવતક વાત થઈ તેટલે
 દીકું એક તળાવ વીશાળ, આરસપહાણી ફરતી પાળ;
 ધાણું નીરમળછે તેનું નીર, આશપાશ સોભિછે તીર.
 તે મધે મેવા ફળછે અપાર, જોતાં મન તો થાયે ઠાર;
 ચાર ઘડી ખેડો રાજન, ખેડો ખેડો વીચારે મન.
 ગરદ થઈ છે મારી કાય, વળી જળમાં નહાયું આંધ;
 એવો મનમાં કર્યો વીચાર, લઈ મુક્યો સામાન તે ઠાર.
 તે મધે પડીઓ જઈ, કુદરતી ખ્યાલ એક તેમાં થઈ;
 ડબકી તેણે મારી નેટલે, નર કાઠી નારી થઈ તેટલે.

ધન પરમેશ્વર તારી ગતી, કો પાર ન પામે રતી;
 મેં શું કર્યું કરમ કીરતાર, નર ટાળોને કીધો નાર.
 અવતાર માહારો મીઠ્યા થયો, શરવે મનોરથ મનમાં રહ્યો;
 નવ પોહોતી મનગી આશ, છેક થઈ ખેડો નીરાશ;
 ધોક ખીક મુજ પાપી પ્રાણ, શું ખેડો છે ઘટ માંહે જાણ.
 હવે જીવવું તે નીકાર, નીકળ પાપી આણીવાર;
 છેક હીમત હારો રાજન, છાતી કાઢતે કરે રૂદન.
 એક જગથે સાંભળ્યો સાદ, તે પામ્યો ધણું ઊલાસ;
 તે આવીને શું કરે વિચાર, તે સાંભળવું આણીવાર.

દોહરા

ધરી કરીને આવીઓ, સખદ મુણી તે ઠાર;
 રૂપવંત દીકી તે કામગી, શોભા અપરમપાર.
 મુખ કમળ સરીખડી, ભર ભગુડી ધનુશ કમાન;
 જિહ્વ અધુર અતી ઓપતો, વસે તરંગી સમાન.
 ધણી કામળ તે કામગી, હર વંચીની જોડ;
 દ્રષ્ટે દીકી કામગી, પોર્યા જોડના કોડ.
 પાસે જમને હોમો રહ્યો, મુખે બોધ્યા વાણ;
 ઘણું તણી તું દીકરી, દીસે અતુર મુજનાણ.
 આ જંગલમાં એકલી, કેમ કરે રૂદન;
 સાચી વાત મુખથી કહો, તજ્યાં સહોદર જન.
 અતુરાઈ મનમાં ધરી, ફેરવી વાત તે ઠાર;
 પુજ જાણે તો શીશજી, તારે ગમે તો માર.
 ત્યારે જહ્નુ ઘણો હરખીઓ, જળ લીધું તે ઠાર.
 મંત્રી કરી તોહાં છાંટીયું, કરી રૂપ થયું તે વાર.

આપાઈ.

જળપરવેશ થયો જોડે, હાથી સ્વરૂપ થયું તેડે;
 નારી હતી તે થઈ નરની કાય, રશનાઈ રૂપ થયું અકળાય.
 વાંકું મુખને નારીકા વીકરાણ, માટા હાથ જાણે વીકરાણ;
 એવી દેહ જળથી થઈ, પ્રભુની માયાનો પારજ નહી.
 જળથી કાહાડીનાં જો આહાર, અપસોસ ધરી ખેડો તે ઠાર;
 માત તો કાંઈ આણું નહી, દેહ કાજળથી કાળો થઈ.
 વળી સજ્જી રાખી અપાર, નારી કાઠી નર થયો તે ઠાર;
 એ પુશાલી માટી થઈ, વળો આગળ આદ્યો તે વહી.
 જ્વેજન એક ગયો જોડે, નારી એક મળી તેડે;
 રૂપે રંગીલી જાણે રશનાઈ, મથ કરતાં તે શોભે સવાઈ.

દુરગંધ ઉડે છે દુરથી જાણુ, માટું માં દીથે નીરવાણુ;
 શીસોળીયા સરખા છે વાળ, એવા દીઠા તે નારીના હવાલ.
 જાણે કરતક કાલ સ્વરૂપ, અચરત પામો દેખી ભુપ;
 પાસે આવીને ઉભી રહી, મૂખ થકી તેણે વાણી કહી.
 ઘણા દીવસ થયા સોષુ તને, ચોંતા ધણેરી થઈ મને;
 હેવું કહી પછે બોલી તહી, રાજકુંવર તોંહાં ઉભો સહી.

દૃહા.

મન વીચાર કર્યો નહી, કેમ ઘેર રહેશે નાર;
 પુત્ર મુકયા પરદરી, ને તજી તારણી નાર.
 તેની દયા આવી નહી, તજી ગયા તે ઠામ;
 એમ કરવું ઘટે નહી, ઝાલો જઈને હાથ.
 ચાલો ઘેર ઉતાવળા, પેગે કરી મુજ સાથ;
 મુણી હસન દુખ પામીએ, અરે વીધાતરા માત.
 ભરીશમાં ક્યાંથી લખ્યું, વીપરીત સરખી વાત;
 કોના પુત્ર કોની કામગી, વળી વળગ્યું મને તંગ.
 કંઈ પેરે છૂટીશ મહાં થકી, બહુ શોક આણે અંગ;
 આત્રી અવરથા કરમે લખી, એ શાં શાં કર્યાં પાપ.
 દુખનો પોર નથી આવતા, એ મોટો છે સંતાપ;
 વળી સજ્જર મનમાં ધરી, વળી આદ્યો તેની સાથ.
 નારી ચાલી ત્યાં થકી, આણુંદ અંગ ન માય;
 મુકામ મહેલે તે લઈ ગઈ, ત્યાં દીઠાં એ ચારેક બાળ.
 પોતા કહીને વળગીયા, કરવા લાગ્યાં વહાલ;
 વીનતી પ્રોત બહુ કરી, સાન કરી આવી પાસ.
 રત્ન દાન આપો મને, ગોહિએ મનની આશ;
 વીચાર ઘણા કર્યો પડ્યો, તે વીનતાનો સંગ.
 કબજ પડ્યો છૂટ નહી, નહીતો થાય વીધન;
 ઘણા દીવસ એમ ત્યાં રહ્યા, રાયશંગ બોલી નાર;
 જંગલમાં તમો જઈ કરી, કારદ લાવો આ કાર.
 એમ કહેતાં મન રીજ્યો, હવે આગ્યો દુખનો પાર;
 તે લઈ કુવાડો નીશરો, પરશન થયો તેણીવાર.
 જીવ લઈને આદ્યો તોંહાં થકી, અધાર વનની માંચ;
 પાછું કરી જોતો નથી, એમ જવાએ તેમ જાય.
 જોઈને દશ નાશી ગયો, તોંહાં વળી દીઠા એક બાગ;
 તે મધે વળો પરવચો, હીમત રાખી તે જગ.
 મધ જગાએ ગયો શહી, દીઠા કુંડ વળી સાર;
 સંધો મલમલની પાળ છે, અમરિત સરખું તે કાર.

ઓપામ.

તે કામ જમ ઉભા રહ્યો, શોભા જોતાં દીગમુઠ થયો.
 વળી કરમે દીધા તેણે હાથ, વીચાર કરવા લાગ્યો મન સાથ.
 એક ડેકાણે સ્ત્રીની આ હાલ, તીવ્ર આ સ્થળે વળી સાર;
 એમ વીચાર કરે તે કાર, પછે સમસ્તા શ્રી જીગદાધાર.
 તમારી માયા અપરમપાર, નથી આવતો મારા દુખનો પાર;
 સાચ કરો મૂળને ભગવાન, એમ કહી વળી આલ્યો ત્યાંય.
 નશીબ પોતાનું આગળ કરી, જે કીશમત બનશે તે ખરી;
 આ જળમાં પણ નહાવું આહી, કર્યું પરમેશ્વરનું થાશે સહી.
 એમ વીચાર મનસાથે કરી, પડ્યો જળમાં વળી કીમત ધરી;
 મારી દુખથી વળી જળનીમાંય, અમરત વાત થઈ એક ત્યાંય.
 દેવતા સરખી કાયા થઈ, વળી કુંડથી નીકળો તહી;
 જળ તણને નીકળો બાહાર, સ્વચ્છ કાયા દીઠી તે વાર.
 જેથીકા ટોપીને પાંદડાં શહી, તે કામ વળી દીઠાં તહી;
 પ્રસન્ન થયો પોતે ધણું મન, પ્રભુ મુજને થયા પરસન.
 ટળી આપણ સધળી ઓડ, પોતા મનના સધળા કોડ;
 તૃણનો મર મરનો તૃણ, તારી ગતી છે શરણાશરણ.
 રાજકુંવરે મન નીરમે કર્યું, જળમાં પાવ કદી નવ ધરું;
 નવ પીવું નવ પીવું યદન, એવો નીયમ ધરો રાજન.
 બીધી વરતુ સરવે હેતજ કરી, ટોપો પાછી શીરપર ધરી;
 વળી તાંદાથી આલ્યો રાય, આણુંદ તેનો અંગ ન માય.
 અધાર વન બયાનક તહી, વાઘ વરેનો પારજ નહી;
 અનેક જનાવર બીજાં કહેવાય, તે શરવે મુખ આગળથી જાય.
 ડરે જીવે સરવે રાજન, કેઈ ના દેખે રાજનો તન;
 નીરમે થઈને વનમાં જાય, એક પાંદડાં દીઠા તે વાર.
 તે ઉપર એક મેહલ છે સહી, તેની શોભાનો પારજ નહી;
 જેવો મેહલ નવ ટુંકી વાસ, બાણે શોભા અંદર પરકાશ.
 મંદ્રથી શોભા અપરમપાર, ચડ્યો પાડ નવ લાગી વાર;
 મેહલ મધે ચડ્યો ધરી, જળકે કામ બાણે સુરજ શરી.
 પથ પંખી કેંભાનવ નહી કોય, રાજકુંવરે અમરત હોય;
 સધળો જોઈ વળે સરવથી, કોઈ ભોગવનારે એમાં નથી.
 સાતમે માળ ચડ્યો જેટલે, શબ્દ એક સુણો તેટલે;
 બાણે વીનતા કરે રૂદન, તે સાંભલ્યું પોતે રાજન.

દાહરા

ધીરજ રાખીને પરવસ્યો, રોયું કોણ આ કાર;
 જોતાં જોતાં પરવર્યો, એક દીઠી નઉતમ નાર.

મણી આકારે રૂપ છે, ધણું સંકોમળ અંગ;
 પગમાં ખેડી તેહને, કરે રૂદન મન બંગ.
 તેની પાસે જઈ ઉભો રહ્યો, ટોપી ઉતારી શીશ;
 વીનતા પ્રેતે ખોલીઓ, તે વેળા તે દીશ.
 કોણ તણી ટું દીકરી, કોણ તારો બરથાર;
 કોણ કારણ પડી કેદમાં, તારી શોભાનો નહીં પાર.
 સંકોમળ કાયા તાહરી, કમળ પુસ્પ પ્રગાણુ;
 કોણ દુશ્મન વૃજને દમે, ખોલોને સાચો વાણુ.
 હેવાં વચન સરવણે સુણી, લગ્ન પામી મન;
 ધ્રુવંદ તાણી તે ધડી, ખોલી મુખથી વચન;
 ટું જીને તારે મારગે, કાંઈંથી આંચો આ દામ;
 માનવ રૂપ તમા કોણુછી, શું છે તમારું નામ.
 દેવ દાનવ કે માનવી, કે છો જન્મતા દુત;
 માનવ રૂપ ધરી આવીઓ, સ્વરૂપ શોભે અદ્ભુત.
 કેમતે મરથો તમા, એક ધડીમાં તજશે પ્રાણ;
 માટે જાઓ પાછા ફરી, નીચે માનો વાણ.
 રાજકુંવર મુખ ખોલીઓ, તે વેળા તે સાથ;
 હું તો કોઈથી ડરતો નથી, નીચે માનો વાત.
 જક્ષ કીનરને ગાંધવી, રાક્ષસ છેદુ શીશ;
 એટલી હીમત રાખું અમા, પ્રભુ પરતાપે આ દીશ.
 તાહારે ગમે તો તારણી, ટું કર મારી ગત;
 ખીજા કોઈથી ખીણીતા નથી, નીચે માનજો સત.
 માટે મન મુકીને કહો, તમ તણું ને દુખ;
 પરમેસ્વર પરતાપથી, શાતા પમાડીશ મુખ.
 ધણવર આણુ એ વાતમાં, વુજ મુજ વચમાં શ્રી રામ;
 દુખ ભાગીશ સહુ તાહરે, ફેડીશ દુશ્મનનો કામ.
 હેવાં વચન સરવણે સુણી, તે વીનતા થઈ રળીઆત;
 હકીકત ને પોતા તણી, કેહેવા લાગી વાત
 શ્રીરસ નામે જીજ્ઞેસો સહી, ત્યાં રાજા મજકુર નામ;
 ગાંધરવ નામે રાજા સહી, માહારા પીતા તણા તે ભામ.
 બતરીજી હું તેહની, એ કાકો મારો થાય;
 તેના કુળમાં કલંક એક આવીયું, તે કહું તમને આંચ.
 પુત્રો તેના પેટની, બંકાવલી તેનું નામ;
 અપહરણ સરવેમાં શીરોમણી, તેણે કીધું એક કામ.
 મરત લોકનો એક માનવી, કોઈ સુધડ પુરશ મુજાણુ;
 આસક પડી તે ઉપર, સોંપ્યા તન મન પરાણુ.

મંથા કરીને તે વરી, કરતી ભોગ વીલાસ;
 તેની માતાને દ્રષ્ટો પડી, ચડીઆ તેને કાળ.
 તે નરને નાંખી દીધા સહી, સમુદ્ર કેરે માંય;
 પુત્રને ધાલી રેદમાં, બેડી જડારી પાંચ.
 તેની વાત આવી મુજને, હું મળવા ગયું તે દાર;
 શીખામણુ દીધી ધણી, પણ નવ માંધું તે નાર
 દીવાની તે તાંહાં થઈ ગઈ, નથા સુધ કોઈ તન;
 તે નરનો નેહ લાગી રહ્યો, બ્રષ્ટ થઈ તે મન.
 પેરેપેરે તેને વીનવી, ન માંધું એક લગાર;
 તે નરના વીજ્ઞેગથી, તેના જથે પરાણુ તે દાર.
 મળી બેઠી સહુને જાં, પાછી કુડી આકાશ;
 તેવામાં પાપી એક આવીઆ, રાખસ મારી પાસ.
 પ્રોહાડી કાયા તેણી કરી, બાંધી મુજને તાંહાંય;
 આ દાએ રાખી મને, બેડી ધાલી પગ માંય.
 કુદરેડી તેની ધણી, સમભોગનું મંછિ મુખ;
 માહાર મન રાજી નથી, એમ વીનતા બેલી મુખ.
 પરમેશ્વર લાજ રાખશે, કે કરવી પડશે ધાત;
 તમા માનવી રૂપ કાણુ છે, તે વીસતારી કહો વાત.

ચોપાદ.

હેવાં વીનતાનાં શુણી વચન, દલગીર થયું રાજનું મન;
 બંકાવળીનું સાંભળી દુખ, ઉતરી ગયું તે વેળા મુખ.
 આંખે આંસુ આંખ્યાં તહી, હકીકત પોતાની કહી;
 તે બંકાવળીનો આચક હું, સત કરીને માનજે હું.
 મારા કરમે હું ત્રિકલો બહાર, ભમતો ભમતો આંખો આ દાર;
 તેની વાત વીસતારી તમા, તેના દુખથી દુખ પામું અમા.
 જાણું આમ ઉપર છાંટે આર, તેવી ગતી મુજને આ.
 લેખ લખ્યા હથે ત્રીધાર, તો તો પાછી મળશે મુજ નાર.
 એવાં તે નરનાં સુણી વચન, પરસન થયું તે વીનતાનું મન;
 રૂપ કળા ચુણુ હીમત જોઈ, તે વીનતા પણ મનમાં મોહી.
 ધન ધન હીમત તારી જાણુ, શું કરું પરવશ મુજ પરાણુ;
 અહીંથી છુટું એકજ વાર, તો તો મેળવું પાછી નાર.
 લાચાર થઈ પરવશ હું આજ, તો ક્યાંથી સરથે તારું કાજ;
 રાજકુવર મુખ બાહ્યો વાણુ, તારા સતરનો પિઉ પરાણુ.
 તુજને અહીંથી મુકાવું નાર, સતવચન મહાર આ દાર;
 ગજ બ્રાહ્મણુ સ્થોના વારે ધાઈ, ખરા ક્ષત્રી કુળનો કહેવાઉ.
 માટે મર કે માર અહી, તને મુકીને જવાનો નહી;

એમ કહી કર જ્યેષ્ઠીકા ધરી, મારી ખેડીમાં વેગે કરી.
 કરકા થઈ ગયા દશ વીશ, બંધ થકી છુટી તે દીશ;
 વીનતા પરસન થઈ તે જાગ, આવારણુ લઈને લાગી પાગ.
 ધન ધન માનવી અવતાર, તારા પરાક્રમને નહી પાર;
 બંધનથી તો છુટી અહીં, વળી પુંઠ મુકવાને નહી.
 પહાડ સરખી તેની કાય, તે કેમ તમથી જીતી શકાય;
 રાજકુંવર ખોલ્યો તે સાથ, વીનતા પરચે ખોલ્યો વાત;
 સિંહ જનાવર તે મુન્નણ, હાથી તણા તે લેશે પરાણ,
 વજરનાં હથીઆર જે સાર, તે પહાડ કાઢી નીશરે બહાર;
 નહાના ઉપર નવ જ્યેષ્ઠી લગાર, પાપોને મારૂ આ કાર.
 જે હોય આ સમે હથીઆર, તોતો કરું તેના સંહાર;
 પરસન વીનતા મનમાં થઈ, આયુધ રાક્ષસનાં દેખાડ્યાં સહી;
 તેમાંથી એક તેણે લીધ, થઈ કામ આપણું શીધ.

દોહરા.

લીલી તલવાર એક તાંહાં થકી, સાથે અપહરના નાર;
 બંધો જાણુ સાથે નીસર્યાં, મહેલ થકી તે બહાર.
 કોશ એક ચાલ્યો ત્યાં થકી, એવે શબ્દ થયો એક પહાડ;
 જાણે ગરજના મેઘગ્રી, કાંપના લાગ્યું ત્રાડ.
 પાછું ફરી જોઈું તહી, દોડતો જાણે આલ્યો પહાડ;
 નારી મન ખીતી ધણું, ધુજવા લાગ્યાં હાડ.
 રાજકુંવરશું આચરો, શા થાયે હવે હાલ;
 પાછળ આવે છે દોડતો, આણુશે ખેડોનો કાળ.
 રાજકુંવરે જોઈું પાછું ફરી, દીઠા પાહાડશરીર;
 હીમત રાખી ઉભો રહ્યો, તે વેળા તેણે વીર.
 ખીજી ટોપી હતી કનુ, તે મુકી વીનતાને શીશ;
 નીરમે થઈ ખેસો તમા, એમ ખોલો તે દીશ.
 વુજને કોઈ દેખે નહી, જુઓ ખેડીને નાર;
 પરમેશ્વરને ગમતું હશે, તે નીપજશે આ કાર.
 એમ કહી તે નારને, સનમુખ ધાવો જાય;
 પાસે જઈ ઉભો રહ્યો, રાક્ષસ મુખ ખોલો ત્યાં.
 અલા કોણ છે તું માનવી, કેમ આવી પોહોતો આ કાર;
 ખાનું મારું તે તોડીયું, નવ ખીનો મન લગાર.
 સમુદર આગળ જેમ આપડું, મેર આગળ પથર જાણુ;
 મારે મન તેવો સહી, પલકમાં જોઈશ પરાણુ.
 પણ સ્વરૂપ જોઈ તાહેરું, દયા આવેછે મન;
 આ જંગલમાં ક્યાંથી આવીઓ, ખોલને સત વચન.

મારી મરજદા બોપો કરી, કેમ ચોરી તેં નાર;
 તેતા આપો મુજને, નહીતા ભક્ષ કરેં આ ઠાર.
 ત્યારે રાજકુંવર મુખ ખેલીઓ, તારી પાહાડ સરીખી કાય;
 તેથી હું ડરતા નથી, નીરવે માનો મનમાં.
 હમે મરતુ લોકના માનવી, ગઉ સ્વોના પ્રતીપાળ;
 મરતા લગી આપુ નહી, આણીસ તારો કાળ.
 નયુરો લીલી નફ્ટ રહી, નયુશક નર કહેવાય;
 મારે મન તું તેવો સહી, તું નિશ્ચે માન મન માંય.
 હસ્તી નાસે જેમ સહી થકી, તેમ નારીશ આણે ઠામ;
 કડકે કડકા તારા કરીશ, તું જોઈશ મારે નામ.

ચોપાઈ

તારે દહતને મન ચડીછે રીશ, ગદા એક લીલી તે દીશ;
 ફેરવીને મારી જોયે, રાજાએ ટોપી પેહેરી તેયે.
 ઠામ અગોચર પેઠો જઈ, એમ હાથ ખચાવ્યો તહી;
 વળી હોંશીઆર રાજ થયો, ઉતારી ટોપીને સનમુખ રહ્યો.
 કુલ બરાબર મહારે મન, હસી કરી એમ ખેલ્યો વચન;
 ત્યારે ગમેતો માર ગિયકી પહાડ, મારે મનતો તરણ સાર.
 એવાં વચન માનવનાં સુણી, રીશ ચડી રાક્ષસને ઘણી;
 સાંગ એક મારી તતકાળ, સુસવાટો કરતી આવી પાસ.
 તાહારે ટોપો વળી શીરપરધરી, પેઠો ગદામાં વેગે કરી;
 વળી વીચાર્યું ત્યાંહાં રાય, હીમત રાખી સનમુખ જાય.
 વળો મુખથી ખેલ્યો તે સાર. બળ હોયતો તારું દેખાડ;
 પછી જો તું મહારો હાથ, એમ વચન ખેલો તે સાથ.
 સુણી વચન ચડી ઘણી રીશ, માર્યો વરક્ષ એક તેણે દીશ;
 તે પણ સુક્યો તતકાળ, ત્યાંથી પંછે દોડો તે બાળ.
 પેટ મધે બરાબો સહી, મારી લાકડી પગમાં જઈ;
 ભાગી ગયા તેના ખે પાગ, જુદા થઈને રહ્યા તે જાગ.
 પરથની ઉપર પડો ગતી બંગ, રાજકુંવર ખેલો તેની સંગ;
 જેમ લાકડીએ ભાગ્યા પાય, તેવું રીશ છેદીશ આંય.
 જીવતો આજમુકવાનો નથી, એ વાત જાણો સરવથી;
 મહા પાપી તું કહીએ આજ, પર સ્ત્રી સાથે થું છે કાજ.
 રાજકુંવરનાં સુણી વચન, કરોધ ચડ્યો રાક્ષસને મન;
 મુખ થકી કર્યો પોકાર, રાખશી માયા થઈ તે ઠાર.
 સહસ્ત્ર રાક્ષસ નીકળીયા સહી, કાળ સરીખા દીઠા તહી;
 ડોહતો હાથીની સરખી સુંઠ, ડોહતી કાયા ઝાટી પરચંડ.
 ડોહ પર મુખા કહેવાય, ડોહ રૂંડસુંડ ઉભા થાય;

કોઈનીનાશીકા માઠી વીકરાળ, કોઈનાં નાક બનાવે વાંસળી નાળ.
 કોઈના દંતા હાથી જેવા સહી, વીકરાળ વદન દીસે છે તહી;
 કેટલાએક દીસે છે પાહાડ, પાડે બરાડા કકડાવે હાડ;
 આવી માયસ રાક્ષસે કરી, રાજકુંવરે ત્યાં હીમત ધરી.

દોહરા.

કહાડી તરવારને દોડીઓ, કોઈ નવ દેખે કાય;
 મારે હાથ ને ઊપરે, તે કડકે કડકા થાય.
 માયા સહુ પ્રાણે કરી, એ પાપોનું છેદ્યું શીથ.
 ભામીનો બાર ઉતારીઓ, તે વેળા તે દીસ;
 રાજકુંવર ત્યાંથી ગયો, મુરછા આવી તે કાય;
 અવગી ઊપર જઈ પડ્યો, રૂવે બરયા આવી ત્યાં.
 દીઠાં પ્રાકરમ તેહનાં, તે મનથી પામી મુખ;
 શીર લીધું આળા ઉપરે, ત્રીહાળવા લાગી મુખ.
 ઉરપરથી છેડો કહાડીઓ, ઢોળવા લાગી વાય;
 હાથ ફેરવ્યો શીર ઉપરે, અમરત દ્રશ્ય કરિ તાય.
 તરત ખેઠો રાજા થયો, વીનતા લાગી પાગ;
 કરજોડી કરિ વીનતી, તે વેળા તે જાગ.
 જીવતદાન આપ્યું મુને; રાખી મારિ લાજ.
 પાપોને પ્રાણે કરિ, સરિયું માર કાજ;
 મારિ ખાલનાં કરાવું ખસાડાં, રહુ ધુજ મરણ માગર.
 તોએ આસીગળ થાજી નહી, એમ વિનતી કરે અપાર.
 મુજથી ને બગી આવ્યે, તે કરિશ તમાર કાજ;
 બંકાવણીને મેળવું, આલો મુજ સંગે આજ.
 એવાં વચન વીનતાએ કહ્યાં, વળો જોડ્યા બે હાથ;
 વચન પરમાણે માર કરો, આલો મારી સાથ.
 એમ વીનતી નારીએ કરી, ત્યારે માનુ તેનું મન;
 મારગ ત્યાંથી ચાલીઓ, હરખ ધરી રાજન.
 મુકામે તે પોત્યા જઈ, ગઈ તે પુરમાં નાર;
 ફાળીઓ લોક દીઠા સઘી, રૂદન કરે છે અપાર.
 માત પીતા કલપાત કરે, સોધ કરે ચાપાસ;
 જાળવા કારણ પરવસ્યા, એક સહજ પોતાના દાસ
 કોણે હરી માહારી દોકરી, સોખીને લાવો ભાણ;
 શું મુખ લેધને અમા રહું, આણીય હું મારો કાળ.
 એમ કલપાંત તાંહાં થઈ રહ્યું, એવામાં ગઈ તે નાર;
 સાથે દીઠા માનવી, તેની શોભા અપરમપાર.
 માત પીતા ધણું હરખીયાં, જાણે અંધને આત્યાં સોમન;

રૂઢિઆશું દાખી કરી, ક્યાં ગઈતી મુજ તન.

ચોખામ.

પ્રસન થકું પોતાનું મન, મુખ થકી જોલી વચન;
કોણ હરી ગયું તને પુત્રો સાચું કેની મને. *
તુજ વીજોગે તજતી પ્રાણ, માત પીતા જોડ્યાં મુખ વાણ;
પુત્રી કહે સુણો માત તાત, તમ આગળ કહું માચી વાત.
બંકાવળીને હું મળવા ગઈ, એક દીવસ હું પાસે રહી;
મળી ભીંતને પાછી કરી, ધણો હરખ મનમાં હે ધરી.
હીને મારગે ચાલી નેટલે, રાખસ એક આંચો તેટલે;
મુજને ત્રાણી લીધી તેણી વાર, લઈ ગયો પોતાને ઠાર.
મેડી પહેરાવી મારે પાંચ, નાખી કાળાગ્રહ માળર;
રાત દીવસ હુંતો કરું રૂદન, દયા ન આવે પાપીને મન.
આ માનવી આંચો તે ઠાર, એના પરાક્રમતણા નહી પાર.
રૂદન કરતી દીકી જાણ, આવી કરી મુખ જોલો વાણ;
ભગત્રી કરીને જોડ્યો મુખ, કોણે દીધું છે આપું દુખ.
મને આપીયું જીવતદાન, ગણી પોતાની ભગની સમાન.
એના ગુણનો પારજ નહી, ધણી વાત શું કરીએ અહી;
જે ન માને મારી વાત, તે તજવીજ કરો માતતાત;
ઊતર દીશા તરફ એક પહાડ, સો જોજન અહીયાંથી સાર.
તીહાં રાક્ષસ પડ્યાછે મરણ, શહસ્ત્ર એક પડ્યાછે ધરણ;
તે સરવેને મર્યા ત્યાંમ, એની તેડી આવી અંધ.
એવાંપુત્રોનાં સુણી વચન, સરવે સભા થઈ પ્રસન;
રાજકુંવરને દીધું માન, મુક્યાં આગળ કોકળ પાન,
દીવ વસતરને શણગાર, આગતા સ્વાગતા કીધી અપાર.
મુજ પુત્રોને લાગ્યા તમે, શું આફીંગલ થઈશું અમે;
અમારા ભાગ્યનો નહી પાર, ક્યાંથી માણસ આણે ઠાર,
જે અવધરા આપી દાસ, રહેવા કારણ તેહેની પાસ.
પુત્રીને કહે તારો બાગ, તોહાં રહેવાને આપો જાગ.
તુજથી થાય તે કર ચાકરી, જીવતદાન આપું દીકરી;
આગતા સ્વાગતા એની કરો, ગમેતો એની સાથે પરવરો;

ફહા.

જોવા બાગ ગુલબંકાવલી, તેથી સવાઈ કામ;
અદ્ભુત આજીવંત એમાં નથી, અચરત પામીયો તે કામ.
સાંભરણ મુખ પોતા તણું, જીરવા લાગ્યો મન;
હરી કામ તેમાં રહ્યો, થીર મન કરી રાજન.
અવધરા જે મુખ આમળો, સેવા કરે દીન રાત;

વીજ્ઞેગની વેદનાએ કરી, જુરેછે મનની સાથ.
 રૂવેબચા આવી કરી, દીવસમાં બે વાર;
 અમૃતમિજન મુખ આગળ ધરી, ધોરજ આપે તે ઠાર;
 સ્વરગપુત્રીમાં કાગળ લખ્યો વીતી સઘળી વાત.
 પુત્રી આવી ઘેર આપણે, અંતા ન કરશે ભાત.
 રાક્ષસ એક તહાં લઈ ગયો, તેની કાહાડી ભાળ;
 એ રીતે લખી આપીયો, કાસદને તતકાળ.
 તે કાગળ લખને ચાલીઓ, વાણુ રૂપને શી વાર;
 ત્યાં જઈને ઊભો રહ્યો, સખા મધે નીરધાર.
 કાગળ આપ્યો કર વીથે, વાંચ્યો તેણી વાર;
 વાંચીને ખુશી થયો, હરખ્યો મનમાં સાર.
 રાણીને કહ્યું જઈ, તે પણ થઈ રળીઆત;
 મળવાને ન્હવું સહી, એમ ખોલી મુખથી વાત.
 રત્ન લીધી રાજ તણી, મળવા કારણ જાય;
 બંકાવળિએ વાત સંભળી, ત્યાં મળવા આવી મા
 હું પણ સાથ આપું તાહાં, મળવા રૂવેબચાની ઘાસ;
 ઉદાશી ભાગે માહારી, યાએ જીવ બેદાશ.
 વચન સુણી કુંવરી તણાં, હરખી પોતે મન;
 બેઠી તોગ ભજવીઓ, કાહાડી પુત્રિ તે દન.
 ગગન મારગે બેઠા ચાલીયાં, દાશી સાથે દસવીસ;
 જંજરા ઉપર જઈ કરી, પહેર બે ચડતે દીશ.
 ખબર થઈ તે પુર વિજે, સામી ગઈ રૂવેબચા કુમાર.
 કાકીને ચરણે નમી, બંકાવલી દીઠી તે વાર;

આપામ

મળી બેઠીને આવી વાત, સહોદર સહુ બેઠાં પાસ;
 પુત્રીને પુછ્યા સમાચાર, સંક્ષેપે કહો વિસ્તાર.
 બંકાવલીને રૂવે બચાં નાર, પાસે બંને બેઠી સાર;
 કાનમધે એક વાતજ કહી, ત્યારે મારે દોસતી થવાનીઆમ
 વિજ્ઞેગ છે તે સંજ્ઞેગ થશે, દુખ દારીદર તારાં જશે;
 કાન મધે એક વાતજ કહી, બંકાવલીએ ચિતમાં નવ લહી.
 પ્રેતીઉતર કાંઈ આપ્યો નહી, મુન થઈને બેઠી તહી;
 હમડે દુખને માહોડે હશે, મન મધે બેદાશી વસે;
 આગતા સ્વાગતા કરી અપાર, એક દીવસ રહ્યા તે ઠાર;
 બીજે દીવસ મારી રજાએ, રૂવે બચાં ખોલી તે ઠાર.
 બંકાવલીને મુકી જાઓ, અમા બંને બેન રમીશું આંચ;
 એના મનની બેદાશી જશે, માટે મન પણ શીતળ થશે.

મોટે રહેવાદાને આહી, એવી મુખથી વાણી કહી.
 સાત દીવસની આપી રબાય, મુકીને ગર્ભ તેની માય;
 બન્યેના મનની પોતી રળી, રમે જમે એક સાથે મળી;
 રમવા કારણ નીસર્યાં બહાર, હાથ વિનોદ કરે અપાર.
 એક સમે બેઠ બેઠાં એકાંત, ભાગવા કારણ મનની ભરાંત;
 સાંભળ બેની ચતુર સુન્દણ, રૂંચે બચાં મુખથી બોલીવાણ.
 એક વાતનો સંદેહ મુને, તે પૂછું હું મુખથી તુને;
 રીસ નવ કરે તો હું કહું નહીતા મનમાં સમજી રહું;
 બંકાવલી કહે નવ કડ રીસ, શું સંદેહ કહે આ દીશ.
 કેવો હતો નર કોની નાર, એટલું પૂછવું હું આ ઠાર.
 પૂરેશ તણું તે કેવું સુખ, વીસતારી કહે તે મુખ.
 એ વાતની ખબર છે તુને, વીસતારીને કહેને મુને.
 બંકાવલીને ચઢી છે રીસ, ક્રોધ કરી બોલી તે દીસ;
 તેં શું મુજને લંપટ ગણી, તેં મુખથી એવી વાણી બણી.
 નર તણી શી કરવી વાત, નથી પરાણથી આપણે તાત.
 રાક્ષસને ઘેર જઈને તું રહી, ભરદ ધર્મ તારી બુદ્ધી ગઈ;
 એમ રીસ કરી વાણીઓચરી, ત્યારે રૂવેબચ્યા બોલી સુંદરી;
 સેહિજે વાત પૂછું આઝા, રિસ શાને કરેછો તમા.

દોહરા.

એમ કહીને હુરી પડી, ફેરવી નાંખી વાત;
 મનને પાર આપ્યો નહી, વીચારણું મન સાથ.
 તે વાત તો ઉડાવી તહી, વીનોદ કરે અપાર;
 રજની વીતી રંગમાં, બોધે થયો પ્રાતસકાળ.
 દંત ધાવન કરવાને કારણે, બેઠો બાગને માંહે;
 પુરુષ વીમળ ખીલી રહ્યા, કરવા નીકળ્યાં તાંહે.
 રમતાં રમતાં આવીયાં, જ્યાં બેઠો રાજકુંભાર;
 ત્યાં શોભા છે અતી ઘણી, લઈ આવી તે ઠાર;
 પંખી નાહાના પ્રકારનાં, મેનાં પોપટ સાર;
 તુતી લોહા લોહની, બુલબુલ બોલે ચીકાર;
 શબ્દ નાહાના પ્રકારના, બોલે મધુરી વાણ,
 રાજકુંભર બણાવે તે સમે, કોઠીલા શબ્દ પ્રમાણ.
 મધુરી વાણીએ બણાવતાં, સાંભળ્યાં સામાએ સાદ;
 અલોકીક વાણી સાંભળી, પામી મન હલાસ.
 રૂવે બચાં મન ઓચરી, એક જગાવર યુલ બંડાર;
 તેની શોભાને પારજ નય, બોલી તેને ઠાર.
 બંકાવલી ઝીણ પૂછું, આપણથી શબ્દ વીચાળ.

જીવાને તે જનાપરને, લાગ્યો મનમાં ખ્યાલ;
 એવાં વચન સુણી કરી, લખ ચાલી તે ઠાર.
 જીવેતા મનનો માન્યો તહી, બનીયે ગુણ બંડાર.
 રાજકુંડરે આજખી, બંકાવળીએ આજખ્યા રાય.
 માહબાણ વાગ્યાં ધણાં, ઠળો અવળી માંય.
 ચાર ઘડીએ સાતા થઈ, ઊઠ્યાં બેઠે જણ ત્યાંય;
 કરી મુખ જોઈ તહી, આણુંદ અંગ ન માય.
 ખુસાલી વાંચી અતી ધણી, મળોયા બન્યો સાથ,
 સુખન દેખ કરી આંખી રેદ, ભીડી બુજગી બાથ;
 હરખતાં આંસુ આવીયાં, ગયું નરનારીનું દુખ;
 રવેબચા લે જોઈ કરી, ખોલી પોતાને મુખ.

આપછી.

રવેબચા મુખ જોલી વાણ, સુણ બંકાવલી અતુર સુજાણ;
 તેતો કુળને લગાડી લાજ, આ નર સાથે શું તારે કાજ.
 મોટે વળગીને બેઠી પાસ, કરો બન્યો હાસ વીલાસ;
 આતો પુને ઘટવુ નયા, સત્ય માનજે મનમાં કરી.
 સેજ વાત પુછી તે દીશ, તે ઊપર પુજને ચડીતી રીસ;
 આ ઠામે કેમ તું બદ થઈ, ચાતુરી સઘળી તારી ગઈ.
 ત્રીસું જોઈને લગત કરી, મુખ થઈ વાણી આચરી;
 એ મત ભાવતો મારો પતી, સત કરી માનજો વીંગતી.
 પરમેશ્વરે મેળવ્યો આજ, હાલવાઈ મારો તનગી દાઝ;
 તે મેળવીયો મારો નાથ, સરમ આખર તાહારે હાથ.
 ત્યારે રવેબચાનું રીજુ મન, માંડી વાત વીંગતગી લે દીન;
 એ નરગી પણ હુકું દાસ, પ્રીત કરી રાખ્યો મેં પાસ.
 જીવનદાન આપ્યું ને મૂને, તે સરવે માંડી કહું તને;
 દહતગી વાત વીસતારી કહી, તે સુણતામાં અચરત થઈ.
 બાઈ બેઠેનગી પરકી પેર તેડી લાવી હું મારે પેર;
 તાહારા પ્રશકથી બમીઆ વન, તે સરવે કહું રાજન.
 વચન જોલી હું મારે મુખ, હું ભાગીશ તાહારે દુખ;
 તે વચન પાળયું આ ઠાર, મેળવીયાં બેહુ નરને નાર.
 આમ કહીને બેઠી પાસ, કરે વીનોદ આણી હુલાસ;
 એમ કરતાં તે રજગી થઈ, બન્યો બેઠેન ઉઠીને ગઈ
 પાછી કરીને લાવી મુકામ, બંકાવલી જોલી તે ઠામ;
 ગયું રતન આંખું છ હાથ, કહી પેર લઈ જશો સાથ.
 વળી કદાપી થાશે વીધન, તો તો નિશ્ચયે પડશે તન;
 એ નર પાખી દેહ નવ ધરે, આપધાત કરીને મર.

એમ કહીને રાઈ તે નાર, રૂવે બચાં બોલી તે ઠાર;
 હીમત રાખીને મનમાં રહે તું, એ નરને પરણાવીશ હું.
 એમ કહીને આપોયું વચન, ત્યારે ખીરજ આવી મન;
 આનખાંન કીધાં અપાર, વીતી રજની તેણી વાર.
 દંતધાવન અશનાનજ કરી, રાજકુંવર પાસે પરવરી;
 આનખાન રંગને રાગ, તણુ જણાં બેઠાં સંધાય;

દોહરા.

સાતદીવશ એમ વહી મયાં, અવધ પુરી થઈ જાણુ;
 રૂવેબચાં મુખ આચરી, બંકાવલી પ્રત્યે વાણુ.
 સ્વરગપુરમાં જાઓ તમો, મળો જઈ માતને તાત;
 કદાપી કોઈ આવશે, તો વીપરીત થાશે વાત.
 હીમત રાખી રહેજો તહી, જાણુછે મુજ પાસ;
 થોડા દીવશે પોહોઆડશું, તારા મનની આશ.
 ચાકરી કરીશું એહની, થઈ રહેવાની દાસ;
 ને જોઈએ તે હાજર કરી, હરનીશ રહેવાની પાસ.
 એની ચીંતા કરતી રજે, માહારો એ પરમેશ્વર જાણુ;
 પકી જોહોબતની પ્રિતશું, નીચે માનજે વાણુ.
 બરાંત તાત સરખા સહી, મારે મન એ આજ;
 જીવતદાન આપ્યું મુને, તેથી કરવાની કાજ.
 જો ન પરણાવુ રાયને, તો મુશ્વર કરી આણુ;
 સબ વચન છે માહારે, તે વં નિશ્ચે જાણુ.
 એવા વચન શરવણે સુણ્યાં, ત્યારે આત્મો વીસવાસ;
 ઊઠી કરીને પરવરી, માતા પીતાની પાસ.
 ડસ્ટે દીઠી દીકરી, હરવ દીઠું મુખ;
 પ્રસન થઈ મનડાં વીએ, સમીયાં મુઘળાં દુખ.
 હાશ વીનોદ કરે તહાં, તેની માતા થઈ રજીયાત;
 રાજકુંવર મન દુખ ધરે, તે વીસતારી કહું વાત.
 બંકાવલી ગઈ તોહાં થકી, પછા થયો ઉદાશ;
 રાત દીવશ જુરે ધણું, બેઠા થઈ નીરાશ.
 આંખે આંસુ ધારા પરે, કર દઈ બેઠા કપાળ;
 રૂવે બચાં આવી તહી, તે વેળા તે કાળ.
 અમરત વસ્તુ આગળ ધરી દુખે ઉતારોયું મુખ;
 જાણુ રાહુએ ઘેહરે અંદરમા, તે જોઈને પામી દુખ.
 હું તને નીરએ તથી દુભતી, જીવથી વલબ જાણુ;
 કેમ દલગીર થઈ બેઠા તમો, ભાઈ સાચો બોલો વાણુ.
 એવાં વચન સુણી નારનાં, બોલ્યો અતુર મુજાણુ;

મોહોદ્ધ દુખ વીજેગનું, જથ્થે આમારા પ્રાણ.

ચોપામ.

એવાં વચન રાજનાં સુણી, રૂપે બચાંએ વાણી બણી;
કરો કરો તમો આવો કહી, મારાથી ચાકરો થઈ નહી.
સેવા ચાકરો તમારો કરે, જીવું સફળ તે માહારે કરે;
મોટે તમો રહો એક માસ, પોહોઆડીશ તમ કેરી આશ.
હીમત મુકે કાંઈ શીતી નથી, ચતુરછે વીચારે સરવથી;
મોટે થીર રાખોની મન, વીનતા હશે બોલી વચન.
એ મારે વચન મીઠ્યા નવ જાણ, બંકાવલી પરણાવીશ આંધ;
જીવ ગએ ના મુકું નામ, કરે સરવયા તમારે કામ.
એમ કહીને આપીયું વચન, રાજકુંવરે પાછું વાળયું મન;
હાથ વિનોદપર ચીત કરી, રૂપે બચાં ત્યાંથી પાછી કરી.
જઈ પોહોઆડિ માતાની પાસ, મળિ કરિને બેઠી પાસ;
જાણે વાદળમાં ઉઘો સુર, ઉતરિ ગયું વીનતાનું તુર.
કમળ પુરુષ કરમાયું જોમ, પુત્રિ મુખ શોભે તેમ;
શું દુખ છેરે દીકરિ તને, સાચિ વાત કહોને મને.
માતાજી કેહેતાં આવેછે લાજ, કહ્યા વીના નવ સરે કાજ;
રિસ નવ કરશે મારિ માત, તોતો કહું માંડીને વાત.
એમ કહીને ભીડી બાથ, ત્યારે માતા બોલી પુત્રિની સાથ;
વાંક યુને મેં બક્ષો તુને, સાચિ વાત કહોને મુને.
ત્યારે રૂપેબચાં બોલી વાણ, સાંભળ માતા ચતુર સુજાણ;
ધરમ તણો તે મુજ બરાત, જોણે જીવતદાન આપું માત.
રાજવંશ રઢિઆળુ રૂપ, શીરકસ્તાન તણો છે હુપ;
માહાં બળાચોછે ચતુર સુજાણ, એન કહી બોલેછે વાણ.
બંકાવલીને આશક એક, તેના વીજેગથી તનેછે દેહ
પુછી કરી મેં લીધા પાર, તમ આગળ સાચું કહું આવાર.
મુજને જીવાડી એણે માત, નહીતો રાક્ષસ કરતે ધાત;
તે ઉપગારી પામે દુખ, બીકાર પડ્યો માહારે મુખ.
યુણ આશીર્ગલ યાઉ જાણ, તોતો જીવયું મારે પ્રમાણ;
દીન વચનથી વાણી કહી, માતા મનમાં સમજીને રહી.

દોહરા.

પુત્રો ત્યાં બોલી રહી, પછે બોલી તેની માત;
પુત્રિ તેં ને કહી મુને, તે વીપ્રિત સરખી વાત.
એ કામ કઈ પેરે થશે, આપણ અવછરા અવતાર;
ઈંદ્રાસન જાવાની ગતી, દેવ વળે છે તે ઠાર.

માનવ સાથે સંબંધ નહીં, દ્રષ્ટે નવ જોવું વદન;
 અડકેથી અભડાકાએ, તું વીચારી જોને મન.
 તે પરાસતિઅનું પુતળુ આપણુ અગનીની કાય;
 તેજ તણા અંબારથી, બળિને પ્રલે યાય.
 અંબળિ ગંગા કહીપેરે વહે, પછમ ઉગે કેમ બાણ;
 નેવનાં પાણી કેમ જાભે ચડે પુત્રિ ચપુર સુજાણ.
 આજસુને ગંગા કહાં પેરે મળે, શીંહ કેમ મળે શીઆણ;
 સારફલને કેમ મળે શ્વાન, વીચારી જો તતકાણ.
 કોટી ઉપાય એ નર કરે, પણ નવ પામે મનગી આશ;
 પણ જીવત દાન વુને આપિઉ, તે કેમ કરીએ નીરાશ.
 ઉપગાર તો એણે કીધો ઘણો, મુકાવી વુજને તન;
 તે પાપિને પ્રાણે કર્યો, ગુણ કેમ જુલું મન.
 માટે પુત્રિ માહરી, કરીશ એનું કામ;
 અંતા તજ તું દીકરી હું કહું તે કર એક કામ.
 છપ્પી ઉતારી એ નર તણી, તું લાવની મારી પાસ;
 તે લઈ જાઉં સેરગ પુર વીએ, પિરૌશાગી પાસ.
 રાજા રાણીને રીઝવું, વીચાર કરીશ તે જાગ;
 મારૂં ચાલશે તે જઈ કરીશ, પદરી તો એનું બાગ્ય
 એવાં વચન સુણી માતનાં, પુત્રી થઈ પ્રસન્ન;
 ત્યાંથી પાછી ફરિ ગઈ, જ્યાં છે તે રાજ્ય.
 કાસદ પોતે કાહાડીયા, લખીયા પત્રબુધ;
 નખથી તે શીખા લગી, શોભે દેવ સ્વરૂપ.
 દેવ વસ્ત્ર શોભી રહી, આબુશણનો નહીં પાર;
 જાણે ઇંદ્ર સભાનો રાજાઓ, તેથી શોભા અપરમપાર.
 રૂવે બચા લાવી સહી, માતા કેરિ પાસ;
 જોઈ જાતી તે નર તણી, શોભા સુરજ પ્રકાસ.

બોપાઈ.

દીકી છપ્પીને હરખું મન, ઉઠી તે વળા તે દીન;
 ઉઠી કરિને ચાલી તહી, સ્વરગપુરમાં વેગે ગઈ.
 રાજા રાણીએ જાણી વાત, મળિ ભેટી થઈ રલીઆત;
 મજા મળવા કેરો થઈ, તે કારણે હું આવી અર્ધ.
 ખલે પધાર્યાં આણે કાર, વીનોદિ વાત કરિ અપાર;
 દેરાણી જોડાણી બેઠી પાસ, કરે વાત આણી ઉલાસ.
 કોશનઆશ ખોલી ત્યાંહાં વાણ, સાંભળ વીનતા ચપુર સુજાણ;
 તે વીનતા ખોલી તે દીન, સાંભળ સદ્યર મારી બેહેન.
 તમે કહી તે સાચો વાત, કુંવરીએ મોંઝો ઉતપાત;

કુળને લગાડવા બેઠી લાજ, તમ આગળ કહું સાચી વાત :
 કહે છે તે માનવીને વર, નહીતો હું કુંવારી મરે;
 ગાંધરવ સાથે પરણતી નથી, સમજાઈ બેઠી સરવથી.
 રમવા કારણ ગઈતી બહાર, યોદ્ધ માનવી નરખી આવી તે ઠાર;
 તે દેખીને હરખી મન, એ વર વરવાનું તેનું મન.
 તેવી હક લખને રહી, કુળ ભોળવાને બેઠી અહીં;
 ભોળવા બેઠી બાપનું નામ, તમ આગળ કહું છું આ દામ.
 એવાં વચન વીનતામાં સુણી, હોંસનાએ એમ વાણી બાણી;
 તમે કહ્યું તે ઉપર દ્રશ્યોત, બાણ તમારા મનની બરાંત.

દોહરા.

દવા ધરમને વળી આતુરી, યુગ લક્ષણને યુધઃ
 હિમેદવાન સહિથી ધણી, સધળી વાતનું સુખ.
 હોંશીઆર સધળી વાતમાં, કશી વાત દલગીર નહી મગ;
 પરગણુ પરમારથી, કરે વળી દાનને પુત.
 ભગતી ધણી ભગવાનની, હરી કથા ધેર ધેર થાય;
 અસતથી અળગાં રહે, અધરમ મારગ ઉપર નવ જાય.
 ખાન પાન ભલી ભાતના, ધેર ધેરછે આશ્વ રંગ;
 સત ધરમ પાળે સહી, આણુંદ સહુને આંગ.
 રૂપવંતા પુરુષ ધણા, શું કરે મુખે વખાણ;
 જોતાં આંખ કરે આપણી, વાગે મોહનાં બાણ.
 વળી પરસ્વારથ પાળે ધણા, ભગત આધીન ભગવાન;
 કષાં દ્રષ્ટી સહુ ઉપર સહી, અકલ ચતુર સુજાણ.
 વળી અંતરજામી રામજી, તેનેછે સરવે સમાન;
 અવર પુરુષ સત્ય તજે, સમ આપને બેઠી જાણ.
 કદાપો યોદ્ધ નર પરણાવશે, તો તજશે પોતાનું તન;
 બાળ હત્યા શીર ખેસસે, વળી જીવે પેટની તન.
 એક હામી બીજી હોંશી થશે, વીચારી જીવેને મન;
 એવાં વચન શરવણે સુણી, વીનતા થઈ પરસન.
 તમે કહેને કીજીએ, સાચું માગી આંચ;
 તારે પટ પેલો આગળ ધર્યો, એ શીરકસતાનનો રાય.
 છળી તે નર તણી, સોભા અપરમપર;
 આપણા કરતાં નાજુક એ સહી, કાશીદા મધે સાર.
 તે નર કદાપો અહીં આવશે, તો સધળું થાશે કામ;
 જોઈ છળી તે નર તણી, પરશન થઈ તે કામ.
 હોશનાઅસ પ્રત્યે કહી, તે વીનતાએ વાત;
 એ નર કેમ પેરે આવશે, કેમ થાશે રળોઆન

માન્યું મન માનવ ઉપર, હું પરણાવું આ કામ;
 પોંગળાને પાણી થઈ, કચ્છ કરે તે કામ.
 હોશનાઅસ ખોલી તહી, તે વેળા તે સાથ;
 તેરી વાત હું તમને કહું, તે સાંભળોને આ વ્રાત.

ચોપાદ

એ નરને શોધી લાવશું અન્ના, એની અંતા નવ કરશે તમા;
 શીરકસ્તાનમાં એનો છે મુકામ, માણસ માકલીશ તેણે કામ.
 મારે ઘેર તેડાવીય રાય, નીચે માનજે મારિ માય;
 ઘોળ મંગળ ગવરાવો ગીત, હરખ આણીને પુરી પ્રિત.
 સામાન કરાવો તમવાર, મંડપ રચાવો અપરમપાર;
 સાતમે દીવથે લઈ આવું જન, દેવતાઈ હોથે રાજન.
 લાખેણી લાવો લીજીએ, કન્યાદાન કોડે દીજીએ;
 માટે સામાન કરે તમવાર, હુંતો જીઉછું મારે દવાર.
 રજા માગીને ઉભી થઈ, સાતમે દીવથે જન લાવીશું અહી;
 હોસવારગઈ આણી હુલાસ, તે રાણી ગમ રાજની પાસ.
 સધળી વાત વીસતારી કહી, હોસનાવાર પોતાને ઘેર ગઈ;
 આ પદ આપીગઈ વીસાલ, કહું એ વરને પરણાવો બાળ.
 નીચ જામ પરમશ્વરને દોષ નથી, સરવે સમાન શ્રદ્ધી સરવથી;
 કુંવરી કેરે ભાળે દુખ, નીત નીસાસો નાંખે મુખ.
 માટે કુંવરી પરણાવો સહી, માહાર મનતા રાજી અહી;
 કન્યાદાન કોડે દીજીએ, લાખેણી લાવો લીજીએ.
 એમ રાણી મુખ ખોલી વાણ, છપ્પી આપિ કરમાં તે જાણ;
 સાત દીવસમાં આવું લઈ, માટે સામાન કરોને સહી.
 દેવતાઈ રૂપ દીસેછે દેહ, દેખી છપ્પીને જોપનો રનેહ;
 તન મનથી થયા જીઆત, રાણી પ્રત્યે ખોલ્યા વાત.
 એ ઉપર રાજી સહુ તમા, લોને પરણાવી આપું અન્ના;
 પુત્રી મન થાયે રજિઆત, તો ત્યાં કરે વીવાની વાત.
 એમ કહી તેડાવી દાસ, લઈ જાએ અંકાવલીની પાસ;
 એ છપ્પી દેખાડ જઈ વું, રાજી થાય તો પરણાવું હું.
 પોહોઆકું તારા મનની રહી, એમ કહી દાશી માકલી;
 આતી તે અંકાવલીની પાસ, આપો છપ્પી પામી હુલાસ.
 કોડા મનમાનતા હરખું મન, ધન ધડી તે આજનો દીન;
 રૂદિઆ સાથે દાખી કરી, સખી પ્રત્યે વાણી આચરી.
 આજતો ભળાયું માહારે ભાગ્ય, આશક મળીયો આણી જગ;
 તુજને કાંઈ અજણું નથી, તે નર જોવાની ઇચ્છા સરવથી.
 કોણે છપ્પી આપિ છે વુને સાચિ વારતા કોની મુને;

એવાં વચન ખંડાવણીનાં સુણી, સમેદ પરીએ વાણી બણી..

ફહા.

સમેદ પરી આચરી, બેહિન પોહોતી મનની આશ;
 ગુજ પિતાએ છખી મોકલી, પ્રીતે તમારી પાસ.
 એને પરણાવું હેતથી, ને માને કુંવરીનું મન;
 સભા વીશ્વે એમ બોલીઓ, રાજા મુખે વચન.
 મનનો માગ્યો મળ્યો તને, પોહોત્યા મનના કોડ;
 વીજોગના સંજોગ થયે, બનથે જીગતે જોડ.
 પ્રસન થઈ તે પ્રેમદા, એ રૂવે બચાવું કામ;
 તે તણી કીરપા થકી, પોતી મનની હામ.
 એમ વીચાર્યું મન વીજે, આણુંદ પ્રહ્યા અંગ;
 હશી વચન મુખે આચરી, સાહેલી કેરે સંગ.
 પ્રતીકિતર ત્યાં કાહાવીઓ, તમે પિતા હું તન;
 તમને ગમ્યા તે મુજને ગમ્યા, હરખું માહાર મન.
 એક ગાય ખીજી દીકરિ, જ્યાં આપે તાંહાં જામ;
 લખ્યા લેખ કરમે સહી, તે મીથ્યા નવ થાય.
 માઈ મન રાજી સહી, તમે ધારી ને વાત;
 એ રીતે તાંહાં કહાવીયું, દાશી સાથે વાત.
 શમેદરેએ જઈ કહું, તમ પુત્રોનું રીઝવું મન;
 એ નરને પરણાવો મને, એમ બોલી મુખે વચન.
 ત્યારે રાજા રીજીઓ, ખુશાલી વાખી ઘેર ઘેર;
 મંડપ રચાવો મોકળો. સામાન કરો બહુ પેર.
 હોસનાર ત્યાંથી ગઈ, પોતાના ઘર માજર;
 સમજાવ્યો પોતાના સ્વામીને, ચતુરાઈ થકી તે કાર.
 શીરકસ્તાનનો રાજીઓ, આગ્યો છે આપણે ગામ;
 જીવતદાન આપીયું પુત્રોને, રાક્ષસને ફેંડ્યો કામ.
 તેના ગુણનો પારજ નથી, શું આશીર્વાદ થાયે રાય;
 એક ગુણ આપણ કીજીએ, તો જશવાધે પુર માહે.
 ખંડાવળો આવી અહી, તેણે દીધું રાયનું મુખ;
 આશંક પડી તે ઉપરે, તજીને બેઠી મુખ.
 માત તાત રાજી થયાં, પુત્રિનું રીજ્યું મન;
 પિરોથાએ તેડાવી કહ્યું, પરસન થઈને મન.
 જાન લઈ આવો તમે, એવું કહ્યું મુખે ત્યાંય;
 મોટાં કામ ને કીજીએ, તો બાધે જસ જગમોય.
 ગુણ આશીર્વાદ થાઓ એહને, તો હરખે માઈ મન;
 હશી કરી એમ બોલીયા, સ્વામી સાથે વચન.

ચોપાઈ.

ત્યારે મુજકરશા બોલ્યો વાણુ, સાંભળ રાણી ચગુરસુન્નણુ
 નવ કેહેતી તે કેહેછી વાત, કહાં ગાંધરવકહાં માનવ જાત
 દેવતાને ફલજ છે વસ્ત, તે માનવી કેમ જાણે હસા;
 કુંવરી કેરે રાજી છે મન, વળી માત પીતા છે પ્રસન;
 વળી તારી સંપરણુ એહેર, કરો કામ એ રૂડી પેર.
 ગુણુ ગામ્પોતો કરો એકાજ, એાશીંગણુ યાગ્મ્યાની આજ
 કર્યું આપણે એનું કાજ, એવો સવાલ કર્યો તે જાગ.
 કાસદ એક આજ્યો તેણે, બોલાવ્યા રાયને એટલે;
 કાગળ એક કરમાં આપો જાણુ, મુજ થકી તે બોલવાવાણ
 પીરોજશાએ મોકલ્યા આંચ, મહીલજ્યા પ્રમાણે કરજે તાંચ.
 શ્રી જંજીરા છે ગામ, મુજકરસા રાજનું નામ;
 લખીતંગ શરમપુત્રી શુભ નામ, પીરોજશાના ડંડ પ્રણામ
 લખી વીનતી એછે સાર, જાંકાવલી છે મારી કુમાર.
 તેનો જાણ છે કન્યાકાળ, નથી ગયતો ગાંધરવનો જાળ;
 ધંધાવર વરે છે સહી, એમાં આપણો કાંઈ જોરો નહી;
 કેહેછે માનવની સાથે વરે, નહીતર દેહ પાડીને મરે.
 એવી હોડ પાડીને રહી, માટે એને શું કહીએ અહી;
 શીરકસ્તાન તણો છે બુપ, તેનું પદ મહિ દીકું રૂપ.
 તેની જાળ કરી લાવજો. જાત લઈ વેહેલા આવજો;
 અહી સામાન ફગીએ તૈયાર, સાત દીવસમાં આવજો આકાર.
 એવું પત્ર વાંચ્યું તે દન, મુજકરશાનું હરખ્યું મન;
 વેહેલા ગોળ ધાણાને પાન, સજ્જન તેડાવી બોલ્યા વાણ.
 તેડયોકુંવરને આણી બિલાશ, મુજકરશાએ ખેસાડયોપાસ;
 ગાંધરવ મળ્યા છે અપાર, તે સરવેમાં વધારે બાર;
 એના જાળપ્રાક્રમનો પારજનથી, સેહેજ ગદીસમારચાસર્વથી;
 મુકાવી મારી દીકરી, તે ગુણ કેમ જાણે વીસરી;
 મુજ પુત્રોને તો ભગની કહી, તે વચન તો લોપાએ નહી.
 નહી તો કરત તમારી દાસ, સેવા કારણ આપત તમ પાસ;
 માટે ભાઈ મારાની દીકરી જાણુ, તેને કન્યકા કર્યો રાજન.
 એમ કહીને તીલક કર્યું, શ્રીકૃષ્ણ સોપારી કર્મમાં ધર્યું;
 જાણે તારા મધે જોમ-શશી, એવું રૂપ રહ્યું છે હશી.
 ગાંધરવ સરળા ગોરા ગાત્ર, રાજકુંવર આગળ તૃણમાત્ર;
 રૂવેબચાં ધણી હરખી કાપ, પીઠી ચોળી રાજને તાંચ;
 દીવ વસ્ત્ર સોજો શણગાર, નાટરંગ યાચ અપાર.

ફહા.

સ્વરગપુરમાં અશાસ્ત્રી યજ્ઞ, શણગારે આધુ માગ;
 ઘેર ઘેર તોરણુ માતી તણાં, સીત્રાવસીત્રનાં કામ.
 ચંદ્રવત ઘેર ઘેર યજ્ઞી તણા, મુખમલ બીજાનાં સાર;
 રોસનાઈ ઘણી યજ્ઞ રહી, ઉદકાર છ શરોકાર.
 રંગ તાન વાજે ઘેર ઘેર, છત્રીસે વાજન વાય;
 નરનારી સહુ મગન છ, કરે અશાસ્ત્રી તાય.
 બક્ષ ભોજન બક્ષી બાવનાં, આગરત વરતુ અહાર;
 નગર ભોજન બીજ્યે કરે, શાસ્ત્ર અપરમપાર.
 રાજમંડપ તણી રચના, કલેતાં કાઢી નવ જાવ;
 વીશકરમા બુદ્ધ્યા બને, તથી બહુ રચનાય.
 રત્નગણી જડાવ સહુ, માતી લીલમ લાલ;
 શુભરણુ રચંબ શોભી રહ્યા, શામે પાટ પરવાળ.
 તક્ષીઆ ગણેઆ જડાવના, રંગ ભેરંગી માટ;
 જાળહળ જોત જાળકી રહી, નવ જાણે દીવશદે રાવ.
 હંદ્ર પુરી કોણુ માત્ર છે, અંબી મંડપ રચનાય;
 પીરોજશાહ હરખીઆ ધાયુ, આણુંદ અંગ ન માય.
 બંકાવલીને અશ્વત્થા, પીડી ચડી છે કાય;
 આબુશણુ ગણતરી નથી, ત્યાં સો દાશી કરે રક્ષાય.
 અવછરા તે સઘળી સુંદરી, સહુ ઉદકાર ઉદ્યોત;
 આબુશણુ પરચ સોભી રહ્યાં, જાણે વીજળી કેશ જોત.
 રંગ રાગ બેઠાં કરે, બંકાવલીની પાસ;
 હાસ વીનોદને આતુરી, સહુ મનમાં હુલાસ.
 લગન દીવસ આખો તહી, મુજકરશા લાભા જાન;
 ઉતારો આખો સહી, દીધાં ઝાઝાં માન.
 રૂપેઅચાં હોસનાં બે બહુ, અવર બીજી બહુનાર;
 પુરસ પ્રતાપીક પ્રાકંભી, ગાંધરવના કુમાર.
 જાનની પાસે સહુ ઉતરચા, ઉતારીઆ રાય;
 તારા મધે જેમ ચંદ્રમા, તેમ શામે કુંવરંગી કાય.
 અંબું રૂપ શોભી રહ્યું, જોતામાં હરખ્યા સહુ મન;
 આંખ ટાઢી સહુની યજ્ઞ, નગરવાશી સહુ જન.

ચોપાઈ

આવી બેઠા સહુ અન્યાઅન્ય તાય, આણુંદ સહુકોને મનમાંય;
 સહુ સજન સહોદર મળી જોડ, પોત્યા સહુના મનના કોડ.
 આનપાન કરાવ્યાં તહી, લગન તણી તો વેળા યજ્ઞ;

ખાંકાવળીને શણુગારી તહી, તેની ઉપમા નવ જાએ કહી.
 'વાળે વાળે માતીની લેહર, પેહેરીને બેઠી છે ઘેર;
 નેત્ર આણીઆલી અંજન સાર, કંઠે આભુશણુનો નહી પાર.
 કાને ઝાલની ઝલકે જોત, જાણે બાનુ થાય ઉદ્યોત;
 લેલાટ આંદોલો અળકે સાર, જાણે વીજળીનો અમકાર.
 દંત મધે શોભે રેખાય, જાણે તારા શોભે મુખ માંય;
 અધુર મધે શોભે પરવાળ, નારંગી સરખા શોભે ગાલ.
 કુચ ઉપર કુંચુમી તંગ, તે મધે જડાવ છે તંગ;
 તે ઉપર છુટી છે વેણુ, જાણે મણીધર કેરી ફેણુ.
 વસ્ત્ર કસુંબી જાકમ જોળ, મુખ મધે શોભે તંબોળ;
 પહેરાવે ચુરો હાથો દંત, તેની શોભા દીધે અનંત;
 વેળીઆં વીંટી કંકણુ સાવ, શરવ આજ્ઞશણુ રતન જડાવ.
 કટીએળળા શોભે કટી લંક, તેનો વળીઆ આઠોઅંક;
 જોવા જાણે કદલીના છોડ, તે મધે ક્ષણું નહી ઝોડ.
 પગની પાની કુમકુમ વરણુ, હમકમ કરતી ધરેછે ચરણુ;
 કદલાં કાંપી લંગરને હાર, તેના નાદ યાય ધમકાર;
 મદ ભરી હાથણી હોય જોમ, ચાલ તેની શોભેછે તેમ.
 સજ્યાં વસ્ત્ર શોળે શણુગાર, મુખે જોએ છે રાજકુમાર;
 સ્વામી સ્વામી જોએ મુખ, ક્યારે પામીશું તેનું મુખ.
 રાજકુંવરને હરખ ન માય, તેની શોભા શી વરણુવું આંય;
 મુખ શોભે જાણે કમળ સમાન, રૂપે જાણે ઉગ્રો બાણુ.
 નેત્ર જાણે માહનીનો કંદ, બ્રુટી જાણે પુતમનો અંદ;
 કપાળ શોભે છીપ આકાર, નાશીકા જાણે તેલની ધાર.
 અંબું રૂપ રહ્યું છે વશી, જાણે આભમાં સુરજ ચશી;
 કાને કુંડળ શોભે છે વીશાળ, મુગદ મહિ શોભેછે લાલ.
 શોભી રહી છે વાંકી પાધ, શીરપેચ જડીત્ર બાધો તે જાગ;
 કરતી માતીની તાંહાં જુલ, શોભી રહ્યાં તે માંહે કુલ.
 હીરા દંત શોભે છે વીશાલ, વાણી સુણતામાં આવેવહાલ;
 કંઠે છે માતીની માળ, શુભ તીલક કર્યું છે ભાળ.
 જશીનો વાધો શોભેછે ઉદ્યોત, જાણે દાનકર કેરી જયોત;
 કટીલંક જાણે કેસરી, જોતાં આંખ સઉદોની કરી.
 જાણે ઇંદર સભાનો રાય, તેથી અધીક શોભે માનવની કાય.

કહા.

લગન સમા થયો તહી; વર ઘોડે થયો તપ્પાર;
 રૂપાલા શોભી રહ્યા, તેની સોભા અપરમપાર.

દીવ વચ્ચે સોભી રહ્યાં, ઘોડે યયા અસવાર;
 ગીયાં વાહન સોભી રહ્યાં, કેટલો કહુ વીસાર.
 હસ્તી ધણી કલોલમાં, રતન જડીત છે સહુ સાજ;
 મગમાં તોડા સોનાતણા, સોભી રહ્યા ગજ રાજ.
 ધન્ય નેન્ય ઝગપી રહ્યા, યાય છત્રીસે નાદ;
 દોલ દગદા વાગી રહ્યા, કાંને ન પડે સાદ.
 રૂસનાઈની સોભા કેહેવાની નથી, અપરમપાર અપાર;
 મેતાળ છૂટે તાંહાં બહુ, બિદોતકાર તે કાર.
 અપછરા નજર તાંહાં કરે, તેની સોભા કહી નવ જાય;
 મુજકરથાહ જાણે સહી, તે હરખ અંગ ન માય.
 જાંદરણી પાછળ યમ, રૂવેગયા હોસનહાર સાર.
 અવર અપછરા અતી ધણી, તેની શોભા અપરમપાર;
 નગરવાશી સ્વરગપુત્રી તણા, જુવે સમજાં સોક.
 મુખ જુવે વરરાયનું, સમી જાયછે શોક;
 છત્ર જરૂરમાં અઘાડીયો, કોઈ જાળીયામાં કોઈ ગાર.
 જોવા કારણ સહુ નીસરયાં, નાહાના મોઠાં નરનાર.
 ધંદ્ર તણી સહુ અપછરા, તે શોભા કહી નવ જાય;
 તે જોઈ મુખ વર રાયનું, મન મગન યમછે કાય.
 કામ દેશી અધીક છે, ધંદ્ર રાજ કોણ માત;
 દીવ વચ્ચે ઝગપી રહ્યાં, ધણી શોભા છે ગાત.
 ઘેર ઘેરને બહાર બહાર, વર વખાણેછે રૂપ;
 ધન ધન એ માનવી, મરત લોકનો ભુપ.
 ધન બાએગ બંકાવલી તણું, એ નરનો જાલથે હાય;
 જનમ સકળ એનો યથે, એમ કરે સહુ વાત.
 ફેરવો વરપોડો મેહેરમાં, પછે ગયા મંડપ દવાર;
 તાંહાં જઈ ઉભા રહ્યા, વરવો જોજોકાર.
 રાણીએ લીધી પોંખીને, બેસાડ્યો મોહાર મોહિ;
 અંતર પટ વચમાં ધરી, કન્યા પધરાતી તાંહે.
 વેદની ધુત પ્રાક્ષણ કરે, જોશીએ સારથાં લગન;
 હસ્ત મેળાપક તાંહાં કર્યાં, આણંદ યયા સહુ મગન.
 કુલ શીતલો તાંહાં કરી, પોહોંત્યા મનના કોડ;
 નર નારી પરણીને ઉઠીયાં, બેઠીએ જુગતે જોડ.

ચોપઈ.

કુલ આચારની શીતો કરી, રાજકુંવરને કન્યા વરી.
 પોહોતી મનડા કેરી આસ, યયા પ્રસન આણી ઉભાસ;

ફરેલા મંગળ ખાધી કવસાર, નેજેકાર વરત્યો તે કાર.
 કન્યાદાન આપ્યું તે રાય, આણુંદ તેને અંગ ન ગાય;
 આપ્યા મણી મુગતાને માલ, વાહાનઅશ્વ અને સુખપાલ;
 દીવ્ય વસ્ત્ર આબુશણ સહી, તેવી શેખા નવ જાએ કહી.
 આપીયા મોઢા મેહેલ અવાસ, શેવા કારણ આપી દાસ;
 અષ્ટમાશીધી નવગીધી શહી, કશી વાતગી ઉત્તમત નવ રહી.
 વાજતે ગાજતે કરચાં વીદાય, સજન સરવેમળવાને જાય;
 મેહેલમાં ઉતરચાં નરનેનાર, રાજકુંવરને કરચો જુહાર.
 મળો ભેટી સહુ ગયા મુકામ, પોહોતી મનડા કેરી હાથ;
 ખંકાવલી ભેટી સ્વામીની પાસ, કંઠ માંહે ધાલીને હાથ.
 પ્રેમેપ્રેમ ગયોછે તાંહાં મળો, પોહોતી બેહુ જણના મનગીળી;
 હાસ વીનોદ કરે વીહાર, નર સુંખન કરેછે ગાલ;
 ઉમંગ ઉપન્યો બેહુને તાંહે, કામાતુર થઈ બેહુની કાય.
 સુખસેજ્યા ઉપર સુતાં જઈ, અમુલ માતી વીધાયું તહી.
 વીનતાને પોત્યા અભીલાષ, કંઠ વળગીને સુતી પાસ;
 ચારપોહોર રજની રંગે રમી, વરેહની વેદના સઘળી સમી.
 પ્રાતસકાળ થયો પછે ત્યાંય, વીનતા પાથેગી ઉઠ્યો રાય;
 દંત ધાવન સ્નાનજ કરી, સજી સણગારને બેઠા કરી;
 ખંકાવલી એકલી તહી, રવેઅચ્ચા તાંહાં મળવા ગઈ.
 શરીર તણી તેને સુધી નયા, નગનરૂપ સુતી સરવથી;
 છુટી વેણ વીખરાયા વાળ, દંતનો ધાએ દીયેછે ગાલ.
 અધુર રંગ પરવાળા સહી, તે પરીક્ષા દીઠી તહી;
 કુચ ઉપર નખ વાગ્યા અપાર, ગતીભંગ દીઠી તે નાર.
 રવેઅચ્ચા મન હરખી રહી, ઇંછા એની પ્રેરણ થઈ;
 ખંકાવલી કહી દીધી સાદ, ઉઠા બેહેન આણી ઉલાસ.
 નીરભે થઈને સુતી નાર, કાજ થયાં હવે મનનાં સાર;
 એવાં વચન સુણી તે કાર, ઝડપ કરીને ઉઠી નાર.
 વસ્ત્ર રાજીને ઉભી થઈ, રવે અચ્ચાની પાસે ગઈ;
 બેઠી બેહેન તે ખંને પાસ, અન્યો અન્ય કરે છે હાથ.

ફહા.

રવે અચ્ચા મુખ આચંડી, તારી પોતી મનગી આસ;
 સુખ સાગર તે ભિગવ્યું, સુતી સ્વામીની પાસ.
 બેહેન તુજ પ્રતાપથી, પોત્યા મનના ગેડ;
 લાહાવો લાભેણી લીધી સહી, સુખ ભિગવ્યું જુગ તેજેડ;
 હાસ વચન તુજને કહ્યું, મારા આગ તણે માજર;

નરનું સુખ કેવું હશે, મુખને ડોહોનીં નાર.
 ત્યારે બંકાવલી સુખ આચરી, પ્રાપ્તઆશક માથુકનીયાથ;
 સુધડ નરની સંગે રમે, તે સંદેહ મનનો જાય.
 સ્ત્રીને સુખ સ્વામી તણું, જન્યુ તથા કાંઈ એમાં સાર;
 એ વાતનો સંદેહ ભાગ્યે, જ્યારે વું પરણ્યે નાર.
 એમ વીનાદ કાધી મળી, પછે માગી વીધાય;
 માતા પીતા પુત્રી તાંહાં થકી, જાણરાધડ જાય;
 રાજા રાણીને મળ્યાં, રાજકુંવરને કર્યો જુદાર;
 માગી રત્નને તે ગયા, સરગપુરમાં રહ્યો રાજકુમાર.
 જડીત મેહેલને માળીયાં, હિરાવતીનો વાસ;
 વધનિવ ભાગવો બહી ભાતનો, નરનારી મેહુ પાસ.
 કનક શીલાસન મેઠાં સહી, ચીરપર ચમર ઢોળાય;
 છત્રીયે વાજાં વાજી રહ્યાં, બીજે મંદ્ર સભાનો રાય.
 રંગમંડપ આવી રળીઆમણો, તેનીયાં શી કુટુંબુખ;
 તહાં અપહરા નરત કરે સહુ, લેણ માત્ર નહીં દુખ.
 ગાન કરે સહુ તારણી, ઉમેદ આણીને અંગ;
 બંકાવલી એસે સહી, સ્વામી કેરે સંગ.
 દેવાંગના સહુ દેવ તણી, તે માનવને દેહિ માન;
 બંકાવલીની દાશી છે, મોટે કરે છે ગાન.
 શસ્ત્ર અપમરા છે સહી, એકએકથી રૂપ ઉદાર;
 તે સરવળા સરદાર છે, બંકાવલી યુદ્ધ બંડાર.
 મોટે સહુ આધીન છે, શરવ રહીએ હજુર;
 સુખ ભાગવે છે નરનારી તણું, દીન દીન વાધે નુર,

ચોપઈ.

ધરા દીવશ એમ ભાગ્યું સુખ, રાજકુંવર પછે મોઢ્યો સુખ
 બંકાવલી પ્રત્યે મોઢ્યો વાણ, સાંભળ વીનતા એવુર સુભણ.
 માતા પીતા શહેદર જન, તેને મળવા કેરે છે મન,
 લાખા મનમાં ધરતી હચ-દુખ, તજી બેઠી હશે સરવ સુખ.
 મારે વીજેગે તજ્યે પ્રાણ, તેની હલ્યા મુજશીર જાણ.
 ત્યાં પણ બાગ બગીચા મેહેલ, તાંહાં જઈને કરીશું સેહેલ;
 જો તારા મનને ગમી નાર, તે મળીએ કુટુંબ પરીવાર,
 દેવાં સ્વામીનાં સુણી વચન, પ્રસન્ન થઈ વીનતાનું મન;
 તમને ગમતુ હોએ ભરથાર, તે વહાણે વાતે જઈએ તેઠાર;
 માત પીતાની જઈમાયુ રજાય, કાલે કુચ કરીશું રાએ.
 એમ કહી સંતાપ્યો કંથ, માગી શીખ લાધી તે પંથ;

જાહાં છ પોતા કેરીમાત, તેની આગળ કહી માંડીવાત.
 ફળ ધરેછે મારે શ્વામીન, તેને પીતા મળવાનું મન
 હું પણ શ્વામી સાથે પળું, સર્ગાં સહોદરને જમ્મ મળું.
 માટે માતાજી રજા દીજીએ, વહાણું વાતે શીશ કીજીએ;
 હેનાં પુત્રીનાં સુણી વચન, હરખું તે નાચીનું મન;
 તેણે શ્વામીને વીનંચો, જમ્મ, હકીકત પુત્રીની કહી.
 પુત્રી જમાઈ માગેછે રજાય, આપો તો પોતાના દેસ પલાય;
 માટે વીદાય કરો નરને નાર, મળે જમ્મ કુટુંબ પરીવાર.
 તારે રાજા થયો રલીઆત, રાણી પ્રત્યે બોલ્યો વાત;
 કાલે સવારે કરીશું કામ, પહોંચાડું પુત્રીની હામ.
 એમ રાણીની સાથે બોલ્યો રાય, પછે તે વીનતા આવી તાંય;
 બંકાવલીને કહ્યું તે ઠાર, કાલે વીદાય કરીશું નાર;
 તારા આપે કહ્યું છે સુખ, પુત્રી કેરાં ટાળીશું દુખ.
 આપીશું ગજ રથને તોપ્પાર, વદાય કરીશું રાજકુમાર;
 ધણો ભરખ તે મનમાં ધરી, પાછી શ્વામી પાસે પરવરી.
 સધળી વાત વીસાવી કહી, સુખ સેજા ઉપર સુતી વડી.
 વીનોદ કરતાં વીતી રાત, ઉઘ્યો રતી થયો પ્રભાત.
 દંત ધોવન કીધું અસનાન, પરમેશ્વરનું ધરીયું ધ્યાન;
 અમરત મેવા કીધા અહાર, હવે તેડાવો રાજકુમાર.

દોહા.

પીરેશા મન યીજીએ, તેડાવ્યો રાજકુમાર;
 પાથે લઈ બેશાડીએ, સગાના મહી શાર.
 સરપાવ લાખેનો આપીયો, આભુશણ અમુલ;
 વસ્ત્ર આપ્યાં ભલે ભાવનાં થોભા શી કહું અમુલ.
 માણેકલાલ લીલમ સહી, મુગત મણી ગાહા મોટ;
 ભરી પેટીયો તોહાં સહી, તેને શાગી જોટ;
 અથ આપ્યા એકસો તાંહાં, પંખાળા તેની જાત;
 ગગન મારગે પરવરે, અગલખી પટોળી ભાત.
 હસ્તી એક ધરાવતી, અંગે શોભે શુભ સાજ.
 મલાણુ કરતાં માતી થહી, મધે જડીત પૂખરાજ;
 વાહન ખીજાં અતીથણાં, તેની શોભાનો નહી પાર;
 કવી કહે શું વરણ્યું, એક રથના આ ઠાર.
 એકસો દાશી આપી થહી, એક એકધા અદકુ રૂપ;
 શો રક્ષિત આપ્યા હલોલમાં, તે સાથે બોલ્યો ભુપ.
 શીરકસ્તાન મુકીને આવજો, પાછા આપણે મુકામ;
 કલના પ્રમાણે મુકજો, એમ બોલ્યો તે ઠામ;

બાંકાવલીને સાસરે વાથો કર્યો, અપરગપાર અપાર;
 આજુશણુ બાત બાતનાં, વિદાય કર્યો તે ઠાર.
 નરનારીને વીદાય કર્યો, સજ્જનને મળવા જાય;
 મળી ભેટી પાછા કર્યો, આણંદ અંગ ન માય.
 રાજને રાણી પાછાં કર્યો, મળી ભેટી તે દીશ;
 રાજકુંવરે પ્યાંથી કુચ કર્યો, સસરાને નામી શીશ.
 વાજતે ગાજતે પરવર્યો, કુચ મુકામે જાય;
 રાક્ષસ સાથે ઝલપમાં, આણંદ અંગન ગાય.
 થોડા દીવસમાં આવીયાં, શીરકસતાન મુકામ;
 પોતીકા બાગમાં બેઠરયા, પેહોતી મનગી હામ.
 અબર થઈ રાણીને તહી. લાખી મેમુદા નાર;
 દુખ ગયું દીલડા તણું, તેણે સજ્યા સોળ શણુગાર.
 આવીને ચરણે નમી, આલીધન દીધું તે ઠાર;
 સુખના સાગર ઉલટ્યા, મળીયા રાજકુમાર.
 બાંકાવલી ભેટી જઈ, તે પણ રાખી સાથ;
 ત્રીજી નાર હું તમ તણી, એમ કહીને જોડ્યા હૈય.
 એમ મળી ભેટી સહી, ત્રણે નાર તે ઠાર;
 મંદ્ર તણી શોભા સહી, શીઘ કરે ત્રણે નાર.

ચોપાદ.

પછે રાજકુંવરે વીચાર્યું તહી. પોતાને કાગળ લખ્યો અહી;
 ત્રણ નારી હું પરણો આપ, તે પીતા તણો પ્રતાપ.
 એવું મનમાં ધાર્યું તે વાર, ત્રણે રાણીને પુછ્યા સમાચાર;
 પીતા માતાને કાહાણું સહી, બાંકાવલીને મળવા આવો અહી.
 તારે રાણી કહે સાંભળો રાજન, તમને ગમે તે કરો આદીન;
 સાસુ સસરાને મળીશું આજ, તોતો શરણે મનનાં કાજ;
 એવી વાણી સાંભળી તહી, કાગળ લખવા બેઠો સહી.
 પોતે મન આણી હુલાસ, લખ્યો કાગળ ચિત રાખી પાસ;
 સ્વસ્તશ્રી શીરકસતાન ગામ, રાજનજી જલદશીંગ નામ.
 લખીતંગ તાજલમુખ ગુલામ, કર્જેડીને ડંડ પ્રણામ;
 કાગળમાં લખીછે વીનતી, લખ્યા પ્રમાણે કરજે પ્રયતીપતી.
 તમ પ્રતાપ ભર્યો હું બહુ, રાક્ષસી માયા જીત્યો સહુ;
 ખાંધરવી લોકને વશ કર્યા, તે સરવે તમારી દયા.
 અપછરા નારી પરણી લાવીયા, તે સાથે બાગમાં આવીયા;
 તે માટે મેં લખી વીનતી, મળવા આવજો પ્રયતીપતી.
 તમે મળશો તારે થાશે સુખ, સત માનજો કહું છું સુખ;
 માટે કાગળ લખી આકલ્યો સહી, કાસદ સાથે આકલ્યો તહી.

એનો પ્રતિઉત્તર કહાવજો, મળવાને વેહેલા આવજો.

ફહા.

લાખી કાગળને આખીઓ, કાસદને તેણીવાર;
 શીરકસતાનમાં પરવરો, મારા પોતાનો જખં દુવાર;
 કાગળ જખને આપજો, સમા તણો જખાં સાથ;
 ખીજત હાથે જાય નહી, આપજો હાથોહાથ.
 એવું કહીને માકલ્યો, શીરકસતાન તેણીવાર;
 જખ કરીને પોહોચીઓ, ચાર ગડી માજર.
 સમા ભરી બેઠા સહી, કચેરીમાં તેણીવાર;
 ત્યાં કાસદે જખ કરી, નમીને કર્યો જુહાર.
 માહારાજ કાગળ લીજીએ, એમ કહીને આપો હાથ;
 રાજાએ કાગળ જોઈ કરી, ચાંપ્યો રૂદીઆ સાથ.
 બિદલીને વાંચ્યો, ખુશી થયો મન માંહે;
 ધન ધન દાહારો આજનો, ઉઠ્યો સમાધી તાંહે.
 વજર તેડી વાણી કહી, કાગળ આપ્યો આજ;
 સાંચરવ લોકને વશ કરી, કયા લાગ્યો વીજ્યાત.
 મોટા ત્યાં જવું સહી, લાગ્યો પદમણી નાર;
 અપસરા સહીત તે આવીઓ, ચાલો તેડે રાજકુમાર.
 જતાનો તખયાર કરો, જખને કહ્યો સમાચાર;
 પછે કાસદને આપો આસા, તે ગયો બાગ માજર.
 હકીકત સહુ માંડી કહી, મળવા આવે રાજા આ ઠાર;
 પછે રાજકુમારે વસ્ત્ર ધર્યાં, નારીએ સજ્યા શણગાર.
 સજ થઈને સહુ પેઠાં, જુવે વાટ નીરધાર.
 થયો ત્યાં જતાનો તખયાર, સજ થયો ત્યાં રાય;
 ત્યારે ચાર પુત્ર કહે આવીએ, મળવા ભાભીને તાંય.
 રાજા કહે ચાલો સહી, અકલ હૂંછીણા સાર;
 જુઓ એ દેવ કયા લાવીઓ, સુરમાં ગુણકાને દુવાર.
 અસવાર થઈને આવજો, મુજ પછવાડે રાજા કુમાર;
 જુઓ ચતુરાઈ કુંવરની, પછે કરજો મન વીચાર.

ગોપીધ.

આ ત્યાં માઆપ મળવાને કાજ, મળી બેઠીને બેઠાં આજ;
 પોતાને વીતીવી તહી, માઆપ આંગળ માંડી કહી.
 બંકાવલી આવીને ચરણે નમી, સાસુ સસરાના મનમાં ગમી;
 ઘણું ખુશી થયા તેણીવાર, મુસતક હાથ મુક્યો તે ઠાર.
 સમા સહુ ત્યાં અચરત થઈ, ખુશાલી સહુને વાખી તહી;
 ખાત પાત કરાવ્યાં મુખવાસ, મન મધે આણી ઉલાશ.
 પછે પોતાએ માગી રજાય, સમા સહુને કહે છે ત્યાંય;

આણે સવારી કરે તપ્તમાર, બંકાવલીને આશીશ દીધીસાર;
 મળિ કરીને ઘેરજ ગયા, રાજકુંવર તે ઠામે રહા.
 એમ કરતાં ગયા બહુ દન, તાર પછે શું વીત્યું તન;
 સરવે સાથે નંગે રમે, ભોજન મનભાવતાં જમે;
 પછે નારીને ગરબ રહ્યો, બંકાવલીને પુત્ર થયો;
 ઘણા દીવસ એમ કરતાં ગયા, રાજકુંવરે તાંહાં ખાટા થયા.
 વરસ સાતનો થયો જોડેલો, રાજ રીત સમજ્યો તેડેલો;
 બંકાવલી ઘણું હરખી મન, સ્વામી પ્રત્યે ખાલી વચન.
 એનો જનમ લખાવો અહીં, રાજકુંવરે સાંભળ્યું તહીં;
 જોશી તેડાવી કીધું કામ, જોશી બોલ્યો તેણે ઠામ.
 નામ બળવંત પાડેછું તમા, લેખ પ્રમાણે કહુંછું અમા;
 એવું સાંભળી થયા રળીઆત, પાડ્યું નામ મળી બહુ સાથ.
 વળી જોશી બોલ્યા તે ઠાર, રાજકુંવર પ્રતિ નિરધાર;
 ઘણું ભાગ્યથાળી છે એહ, સત્ય કરીને માનજો તેહ.
 એહું સાંભળ્યું જોણી વાર, હરખ્યા ઘણું તે રાજકુંમાર;
 તીહાં ખુશી થયા જન સહુ, જોશીને ધન આપીઉ બહુ.
 જોશી પોતાને ઘેરજ ગયા, દ્રવ્ય લેધને સુખીઆ થયા;
 એમ કરતાં થયા બહુ દન, રાજકુંવરે વીચાર્યું મન.
 પુત્ર આપણો મોટો થયો, હેત ધરીને બોલજ કહ્યો;
 ત્યારે પુત્ર બોલ્યો તે વાણ, સાંભળો તાત અતુરતસુજાણ;
 દાદાજીને મળવાના કોડ, ચરાણ નમીને કહું કરજોડ.
 મોટે જવાદાને તમા, ખુશી થધને કહુંછું અમા;
 ત્યારે વીચાર્યું મોતે મન, સાંભળ વચન બોલ્યા રાજન.
 પુત્રજ તમે કહ્યું ગીરવાણ, યાદ આવ્યું જલદપુર જાણ;
 તેને તેડવા મોકલ્યો છે દાસ, પુત્રનું મુખ જોવાને કાજ.
 દોહરા

રાજકુંવર એમ બોલીઓ, સાંભળ બળવંત તન;
 જાઓ મળીને આવજો, આજથી ચોથે દીન. ૧
 માણસ દાદાજીનું આવીયું, તમને તેડવા કાજ;
 તેની સાથે પરવરો, ઘોડે ચડીને આજ. ૨
 ત્યાંથી પૂત્ર પરવરો, શીરકસ્તાન બોલાર;
 રાજસભામાં આવી કરી, ચરણે લાગ્યો તેણીવાર;
 ત્યારે જલદસંગ ઘણું હરખીઓ, તેડયા પુત્રને પાસ;
 બાળામાં બેસાડી કરી, ચુંબન દીધું ગાલ. ૪
 પુત્ર દેખીને ઘણું હરખીઓ, બલદ અંગ ન માય;
 અતુરાર્થ દીધી ચોધણી, ખુશી થયા મનમાં. ૫

રાજાએ વીચાર્યું મનવિશે, ભાગ્યશાળી છે એહ;
 હવે હું તો વરૂં થયો, વિચાર કર્યો પછી તેહ. ૬
 વજ્ર તેડ્યો પોતાતણા, વીચાર કર્યો તે સાથ;
 વજ્રને કહ્યું મુખધરી, એને પાટે ખેસાડો આજ. ૭
 જોડી બોલાવી પુછીયું, શુભ મહુરત નિરધાર;
 તે બતાવો મુજને, નિશચે કરી આવાર. ૮
 સભા ભરાઈ બેઠી સહી, ઉલટ સઉને મન;
 ગોળધાણા વેચી કરી, બોલ્યા મુખે વચન. ૯
 સભા સજી જન દેખતાં, રાજાએ કહ્યું એ કામ;
 બળવંતને તેડી કરી, ખેસાર્યો તેણે ઠામ ૧૦
 રાજ્યાસન ખેસાડીએ, વાગ્યાં ઢોલ નિશાન;
 જોડેકાર સભામાં થયો, ખુશી થયા સહુ જન. ૧૧
 રાજા રાણીએ સાંભળ્યું, હરખ્યાં ઘણાં મનમાંય;
 પુત્રનો પુત્ર રાજ પામીએ, આણંદ અંગ ન માય.
 રાજ ચલાવે આણંદથી, રાજ રીત્તો મન;
 ખંબર ગર્ભ કાકા ચારને, તે જોદાશ થયા છે મન.
 અમ છતાં રાજ એ કરે, એ કોના ઘરનો ન્યાય;
 મુજ પોતાએ વીપરીત કર્યું, એતે શું કહેવાય.
 એવું વીચારી નીસર્યા ગયા પોતાની પાસ;
 ત્યાં જઈ વીનતી કરી, આ શું કીયું તાત.
 ત્યારે પોતા કહે પુત્ર મુણિ, તમ લાયક ન હોય રાજ;
 મોકોતર તરશે એ થકી, મારે સોંપ્યું રાજનું કાજ.
 તમે રાજ ચલાવવું શીખ્યા નથી, ત્યાં શું કરીએ કામ;
 ચુલામી ડાગ દેવડાવીઆ, રમ્યા જુગડું તે કામ;
 મારે મોટી એખતમને સહી, સહુ હસ્યા પુરના લોક.
 તમે આએપોએ ખુબી કરો, અલખત ભાગવો અપાર;
 હુકમ કરે બળવંતજી, તે પ્રમાણિ રહે આ વાર.
 એવું કહીને ઝાકલ્યા, પૂત્ર જો પેલા ચાર;
 નીચું જોમને તે ગયા, આવ્યા પોતાને દ્વાર.
 તે ખંબર થઈ બાગમાં, હરખ્યો ઘણું તે રાય;
 રાણીને જમને કહ્યું તમ, પુત્ર પામીએ રાજ;
 બંકાવળી ઘાયું રીત્તોયાં, ખીજી રીત્તી બે નાર;
 મુજ સમાયરનો પુત્ર તે, પામ્યો રાજકારભાર.
 ઘણો હરખ ત્યાં થઈ રહ્યો, વધામણી ઘેરઘેર;
 હવે કાગળ આવીએ, રાજ પામ્યો તેની પેર.
 પુત્ર રાજ પોતાનું કરે, પોતે ચલાવે ઘેર;
 બાગ બગીચા જોઈ કરી, હરખે છે બહુ પેર.

આય પિયે આણુંદમાં, આછવ થાય ધેરધેર;
એ વાત રહી એટલે, કહું ચારે બાજની પેર.

ચોપાઘ

ચારે જાણી વીચારજ કરે, મનમાં ઘાટ પોતાનો ધરે;
ઘણી ચતુરાઈ કરેછે સહી, પણ બળવંત સાથે ચાલે નહી.
એમ યર્ષ ગયા બહુ દન, કાયલી થયા પોતે રાજન;
આકુળ-આકુળ પોતાને તન, બોલ્યો બળવંત પોતાને વચન;
દાદાજી એક કહું વીનતી, તે સંભળાવી કાને કથી.
હું બળવંત વલભ છું ઘણું, ન ચાલે ચારે કાકા તણું;
ઘણું બળ મારેછે જાણુ, ચાર કાકાનું નવ ચાલે વાણું;
ત્યારે રાજકામ ન સોંપ્યું એહને, સત્ય કરીમાનીલીધા મને.
આપઅપતીઆર આપિયો, સંદેહએટલો મનનો બાગીચો;
એવી મોહોર કરી આપીસહી, બળવંત નિચિંત ખેડો તહી.
નવ ચાણું ચારેનું તહી, મનમાં સમજી રહ્યા સહી;
હવે-વાત એક નવી યર્ષ, દાદાજી મરણ પામ્યો સહી. :
બળવંત રાજ પોતાનું કરે, કાકાને મનમાં નવ ગણે;
જાય પોએ ને ખુબી કરે, બીજી વાત મનમાં નવ ધરે.
એ વાત અહીઆંથી રહી, બંકાવળોએ સાંભળ્યું તહી;
તેણે બળવંતને કહાંયું તહી, તમો કાકાને છેહ દેતા નહી.
તમો ડાહ્યાને શું કહીએ કથી, તમને શીખામણ દેવી નથી;
તમો ચઉદ વીદ્યા ગુણજાણુ, તેમાં ઝાહાણું શું કહીએ વાણું;
વેદપુરાણ કહેછે કથી, પોતા કાકામાં અંતર નથી.
પીતાનું રાજ તે પુત્રજ કરે, ધરમ આણુતો તેતી કરે;
એવું કાગળમાં લખ્યું છે સહી, કાસદને ચાકદ્યો તહી.
જમ કાસદે કર્યો પ્રણામ, કાગળ કરમાં આપ્યો તે ઠામ.
વાંચો હરખીયું અંતકરણ, માતા પીતાના પાસુ ચરણ;
વચન તેમનું મીઠ્યા કરે, તો રવરવ નરકે સંચર

દોહરા

બળવંત ખુબી આગળો, વાંચ્યું માતાનું પત્ર;
કાકાને ચરણે નમ્યો, આપી મોહોરને છત્ર. ૧
અમલપટો આપ્યો વળી આપો કરનો કટાર;
આ રાજ્યાસન આપું વળી, કીધા બહુ ઊંપકાર. ૨
માહારા માતપીતાએ તેડાવીઆ, જર્ષણું અમારે ગામ;
આઓ પીઓ ખુબી કરો, રાખજો પોતાનું નામ. ૩
ચારે ચિતમાં હરખીઆ, દીધી બહુ આશીશ;
માતપોતાની ભક્તી કરે, તેને સનમુખ શ્રી જીગદીશ. ૪

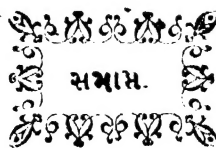
પગી આગતા માગી સંચરયા, ઊલટ અંગ ન શા
 પ્રદક્ષણ કરી પરણુમા, માત પિતાને પાય.
 રૂપદેખી રીઝી ઘણું, કરી એવાં શુભ કાજ;
 આપણું જામું બંકાપુરી આપી પત્રને રાજ.
 જોશી તેડયો જુગતયું, દીવાં બાજાં માન;
 લગન લાગેણું કહે તમા, રાજ તમે જેમ બાણ.
 ત્યારે જુગતે જોશી બોલીઆ, ગરુધરવ યોગદે સાર;
 રાજ બેસાણે રીઝમાં, તપશે એજ અપાર.
 વચન મુણી હરખીયાં ઘણું, કીધાં રાધણાં કાજ;
 દાન પુન્ય કીધાં ઘણાં બળવંતને સોંપાઈ રાજ.
 વીમાને પેરી બેહુ જણા, બંકાપુરી માનર;
 માનતી રૂપ મરી ગયુ, પામ્યાં દેવાની અવતાર.
 મુખ્ય ભોગવે સ્વરગનું, પામ્યાં મુખ્યદ ધામ;
 પ્રાકરમ કીધાં અતી ઘણાં જુગમાં રહ્યું એક નામ;

આપાઈ

જેણે મુખે સમરૂા શ્રી રામ, જુગમાં રહ્યું એક તેનું નામ;
 અનદાન કીધાં બહુ હામ, કર્યું જેણે પરમારથનું કામ.
 એ પામે વધકુંડ ધામ, જુગતે જસ વાવે પુર ગામ;
 જુગ જસ મહીમા જોહનો, કહે કવી તેતા શુવતો રહ્યો.

દોહરા

એવાં પરાક્રમ જે કરે, રાખી હમડાંમાં ધીર;
 નામ રહે નવખંડમાં, જેવો વીક્રમધીર,
 એ કથા જે સાંભળે, કરે જે પુત્રને દાન;
 આ લોકે જશ પામશે, પરલોકે બહુ માન.
 બુધી પ્રમાણે આતુંગી, ધરીને મન ઉલાસ;
 જે ગાય શીખને સાંભળે, તેનો વધકુંડ વાસ.
 શ્રોતા વક્તા સાંભળે, પહોંચે મનના કોડ;
 ક્રમદાસ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

બાહર ખબર.

આ ચોપડી નીચે લખેલે ડોકાણથી વેચાથી મળથી.

મુંબાઈ—જુકસેલર સમ્મારામ ભીડસેટ. ઠા. તનમાન ગલીમાં.

જુકસેલર બાળકશયુ લક્ષ્મણ. જુકસેલર. ભીમરી માણિક

ઠા. ચીંજ બજાર. જુકસેલર દામોદર પંથર ઠા. કાળકા

દેવીના રસ્તાપર. જુકસેલર ગોકળદાસ દરજીવનદાસ.

વલસાડ—જુકસેલર દવારકાંદાસ પરબુદાસ.

સુરતમાં—મહેતાજી કુકીરભાઈ કાશીદાસ ઠા. સગરામપરે. જુ

કસેલર કીકાભાઈ પરબુદાસ ઠા. દરીયા મહેલ આ

ગળ, જુકસેલર મંચિરજી જમસેદજી ઠા. નાણાવટમાં

જુકસેલર કસનદાસ નારણદાસ ઠા. નાણાવટમાં.

જુકસેલર લલુભાઈ જમનાદાસ ઠા. નવીસડક.

જુકસેલર તીભાવનદાસ ગોપાળદાસ ઠા. નવી સડક;

ભરૂચ—જુકસેલર કુલચંદ જુલચંદ પાસેથી.

વડોદરા—જુકસેલર દસરથ રાગોળા તથા રણજોડ માતીરામ.

ડાકોર—જુકસેલર ત્રીભાવનદાસ રણજોડદાસ પાસેથી.

નડીઆદ—કાગદી સાદકભાઈ ચોપડી વેચનાર.

સલુણમાં—જુકસેલર લલુ જીભાઈ. તથા કાશીરામ જીભાઈ.

વીરમગામ—જુકસેલર ભીખા નથુરામ જુકસેલર મુળશંકરલલુ

વઢવાણ—જુકસેલર પ્રાણશંકર રામજી, જુકસેલર રામાનંદજી.

લીંબડી—જુકસેલર છગન સંગજી.

ધાંગધરા—જુકસેલર નરશી જીવા ઠકર.

સામઠી લેવી હોય તેમણે પેાઠપેડ કાગળ લખી જુ-
લાસો કરવો. નાઠપેડ કાગળ લીધામાં આવથે નહી. મુંબાઈ-
નાં છાપેલાં સંસ્કૃત, હીંદુસ્તાની, ગુજરાતી, ડીકરનેરીઓ,
નાટકો, જઘન ધરમનાં; તથા વધુણવ ધરમનાં, વારતાઓ,
તથા કાવ્યઓ, પેહેલેથી તે સાતમી સુધીના અરથ, તર-
જુમાઓ, અને વધુદકનાં પુસ્તકો. વિગરે ખીજી ઘણી ખરી
બતનાં પુસ્તકો અમારી પાસેથી ઘણી સરસ છાપને સરતી
ક્રીમતે મળથી.

જુકસેલર જગજીવનદાસ દલપતરામ.

ઠા. અમદાવાદમાં બાલેટનની હવેલીમાં.

